tezotomlostelopen

Politici zijn dikwijls niet veel meer dan veredelde handelsreizigers, maar struikelen soms wel over de eigen tegenstrijdige posities. Nicolas Sarkozy begrijpt niet waarom de Franse ondernemers zo weigerachtig zijn om naar Bagdad te reizen voor zaken. Sarkozy leidde een politieke en zakelijke delegatie naar dat land, maar op de website van het ministerie van Buitenlandse Zaken worden reizigers net ten stelligste afgeraden om Irak te bezoeken. De 'Quai d'Orsay' raadt onder andere aan om zich enkel in gepantserde voertuigen te verplaatsen en onder begeleiding van gewapende agenten. De OESO plaatst Irak op de hoogste trap van de veiligheidsschaal qua commerciële risico's. Hoe zou het toch komen dat de zakenlui niet staan te springen Nicolas? (Afrique Asie, april 2009)

Volgens de Oostenrijkse zakenkrant Wirtschaftsblatt kunnen rijke Russen voor 4.000 euro per dag piraten gaan afknallen voor de Somalische kust. Vanop luxejachten, die expres ronddobberen in de meest gevaarlijke zones tussen Djibouti (Somalië) en Mombasa (Kenia), wachten de jagers hun prooi op. Voor een tarief van vijf euro per dag krijgen de Russische klanten een AK-47 in de handen gestopt, waarmee ze zich mogen uitleven. Een supplement van acht euro levert hen 100 kogels op. De schepen worden naast de trofeejagers ook bemand door zwaar bewapende voormalige paracommando's van het Russische leger. Zij staan klaar om in te grijpen indien de rijke Russen zichzelf in de moeilijkheden werken. De Somalische piraten hebben volgens de inrichters van deze perverse avonturenreizen blijkbaar geen recht op een eerlijk gerechtelijk proces voor hun daden. De dolle schutters schieten om te doden. Ze wanen zich als een god boven alle wetten verheven, maar ze eerbiedigen geenszins het principe van 'oog om oog tand om tand', want de piraten hebben nog nooit één van hun gijzelaars vermoord.
(HLN, 25 juni 2009)

Op Diego Garcia, een van de paradijselijke Chagos-eilanden in de Stille oceaan, is een van de grootste militaire basissen van de Verenigde Staten gevestigd. Diego Garcia diende (en dient) als uitvalsbasis om Afghanistan en Irak te bombarderen. De 2000 bewoners van de eilandengroep zijn zwarte afstammelingen van de slaven die daar 200 jaar geleden gedropt werden door de Britse kroon. Ondanks het feit dat deze eilandbewoners Britse onderdanen zijn, werden ze door de Britse regering begin de jaren 1970 tegen hun wil en zonder enige vorm van compensatie gedeporteerd naar het eiland Mauritius. De VS hadden hun oog immers laten vallen op de eilandenreeks, die strategisch gunstig gelegen is, op een even grote afstand van het Afrikaanse- als het Aziatische continent. De VS vonden Groot-Brittannië bereid het eiland op brute wijze van al zijn inwoners te ontdoen en het te leasen voor tientallen jaren (contract loopt tot 2016). De verdreven eilandbewoners voeren al jarenlang een juridische strijd voor het recht op terugkeer. Ze gaan hun zaak nu bepleiten bij het Europees Hof voor de Mensenrechten. Was de Britse overheid tijdens de Falklands-crisis (1982) niet bereid om voor het lot van een gelijkaardig aantal eilandbewoners hun volledige maritieme oorlogsvloot in te zetten? De ene 2000 eilandbewoners onder de Britse kroon zijn duidelijk de anderen niet.
(The Guardian Weekly 17 april 2009)

Is Ahmadinejad herkozen door massale verkiezingsfraude? Dat er hier en daar meer uitgebrachte stemmen dan ingeschreven kiezers waren, geeft wel een duidelijke aanwijzing in die richting. Een fundamentalist als Ahmadinejad zal zijn hand daar niet voor omdraaien. Protesten tegen de uitslag zijn volgens de Iraanse president geïnspireerd door perfide westerse kringen en daarmee is de kous af. In de Verenigde Staten verweten Republikeinse politici president Barack Obama dat hij de fraude in Iran veel te laks aanklaagt. Hij zou te toegeeflijk zijn voor het Iraans regime. Diezelfde Republikeinse kringen hebben nochtans redenen om zich op dat vlak niet te veel te roeren. Hun vroegere idool George W. Bush werd eind 2000 verkozen verklaard na een waanzinnige vertoning in de staat Florida, waar de kiesverrichtingen alleszins niet het etiket democratisch verdienen. Bush raakte alleen maar gekozen door het negeren van massa's stemmen (van vooral zwarte kiezers) en met de hulp van zijn vrienden in het Hooggerechtshof. Met andere woorden: de Republikeinse kandidaat van dezelfde mensen die nu moord en brand staan te schreeuwen, werd eveneens verkozen via fraude. Ook in 2004 waren er zware twijfels aan het normaal verloop van de verkiezingen in enkele staten, waaronder de doorslaggevende staat Ohio. In diverse Amerikaanse staten zit zeker een onfris geurtje aan de verkiezingsprocedures. In veel staten is het bijvoorbeeld tamelijk eenvoudig om niet-blanke kiezers hun stemrecht te ontzeggen. G. W. Bush, de christelijke fundamentalist die acht jaar president was van de Verenigde Staten, zweert net als Ahmadinejad bij het creationisme en vindt de evolutieleer van Darwin des duivels. Allerlei zaken worden als moreel laakbaar bestempeld door beide obscurantisten, maar verkiezingsfraude kan volgens god blijkbaar perfect door de beugel. (F. De Pauw)

Cijfers in perspectief. De in oktober 2001 opgestarte oorlogscampagne tegen het terrorisme heeft de Amerikaanse belastingbetalers al 830 miljard dollar gekost. Ruim drie vierde van dat bedrag ging naar de oorlog in Irak (668 miljard dollar), het overblijvende deel naar de oorlog in Afghanistan. Voor het jaar komende jaar voorziet de Amerikaanse regering 130 miljard dollar aan oorlogsfondsen, waarvan 65 miljard voor Afghanistan en 61 miljard voor Irak. Daarmee is de financiële oorlogsinspanning voor het eerst groter in Afghanistan dan in Irak. Eerder dit jaar kondigde de Organisatie voor Economische Samenwerking en Ontwikkeling fier aan dat het wereldwijde budget voor ontwikkelingssamenwerking in 2008 met 10,2 procent is gestegen tot 119,8 miljard dollar. De wereldwijde militaire uitgaven voor hetzelfde jaar kwamen op 1.464 miljard dollar.

Op 17 juni 2008 zette de toenmalige minister van Buitenlandse zaken Condoleezza Rice het merkwaardige wereldrecord neer van het snelste bezoek aan Libanon ooit, gepleegd door een persoon in haar functie. In amper 275 minuten was ze binnen en buiten. Haar doelstellingen: de liefde verklaren aan het land, de Libanese leiders verzekeren dat er geen inmenging zou komen in hun interne zaken en het verzwakken van Hezbollah, waren blijkbaar snel bereikt. De nieuwe minister van Buitenlandse Zaken, Hillary Clinton, voelt een gezonde concurrentie ten opzichte van haar voorgangster en zal zich dan ook ongetwijfeld fier gevoeld hebben bij het verpulveren van Conoleezza's wereldrecord. Op 26 april 2009 had ze amper 165 minuten nodig om exact dezelfde doelstellingen te verwezenlijken. Het is goed om te weten dat de Amerikaanse ministers van Buitenlandse Zaken hun werk ter harte nemen en zich de tijd gunnen om zich in te werken in de materie. (Franklin Lamb, www.counterpunch.org)

ZOMER

Mijn kat ligt zalig
te soezen op het terras
muizen genieten

Een jonge hond jaagt
mijn poes in de hoogste boom
hij kijkt heel verbaasd

Bladstille avond
na een frisse regenbui
de nachtegaal zingt

Jozef Vandromme

tijdschrift voor internationale politiek

vrede

verschijnt tweemaandelijks | 52e jaargang | nr. 398 | juli-augustus 2009
afgiftekantoor 9000 Gent 1
erkenningsnr P 206485
Vrede - Filips Van Arteveldestraat 35, 9000 Gent
T. 09 233 46 88 F. 09 233 56 78 e-mail: vrede@vrede.be
internet: www.vrede.be
v.u.: M. De Smet, Val. de Saedeleerstraat 63, 9300 Aalst

dossier p. 26

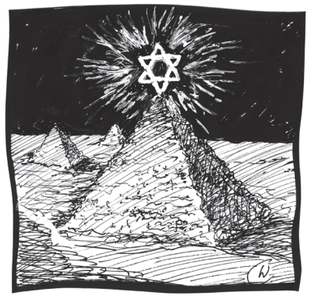

PROTEST IN EGYPTE

Vluchtelingen in Pakistan

Afghanistan:
Interview met oorlogscorrespondent Arnold Karskens

Europa
Europese verkiezingen: een koekje van eigen deeg

Midden-Oosten:
Gaza: 2 jaar collectieve bestraffing, 2 jaar straffeloosheid

inhoud nr. 398 | juli - augustus 2009

EDITORIAAL – De VS laten in Irak een puinhoop achter 3

INTERVIEW – Interview met journalist Arnold Karskens 4

PAKISTAN – Pakistans verstoorde 'paradijs op aarde' 9

MIDDEN-OOSTEN – De blokkade van Gaza: 2 jaar collectieve bestraffing, 2 jaar straffeloosheid 13
– Israël koloniseert – Dexia financiert 16

IRAN – Verkiezingen in Iran 20

TURKIJE – Turkije blijft uitgestoken Koerdische hand afwijzen 24

DOSSIER: PROTEST IN EGYPTE 26
– De Moslimbroederschap: islamitische oppositie in Egypte? ... 27
– Presidentiële paranoia 32
– Sociaal protest in Egypte 33
– Een vrije vakbond is de start van een vrij Egypte 35

EUROPA – Europese verkiezingen: een koekje van eigen deeg 37

LATIJNS-AMERIKA – Schadelijke dollarregen 40
– Wapenwedloop in Zuid-Amerika 44
– Paraguay, een land in verandering? 46

NOORD-KOREA – Koreaanse tragedies 49
– Bedreigt Noord-Korea werkelijk de vrede? 50

BOEKBESPREKING – Van ontwikkelingshulp naar mondiale openbare financies 51

AGENDA 53

VOOR DE VUIST – De Crem heeft lak aan het parlement 55

TE ZOT OM LOS TE LOPEN 56

vrede
sedert 1957
tweemaandelijks tijdschrift
vrede vzw
studie- en informatiecentrum internationale politiek, vredes- en ontwikkelingsproblematiek

redactie-beheer-publiciteit
Filips Van Arteveldestraat 35, 9000 Gent
rek. nr. 523-0803211-29
tel 09 233 46 88
fax 09 233 56 78
e-mail: vrede@vrede.be
internet: www.vrede.be

leesgeld:
3,75 euro: los nummer
20 euro: 6 nummers/jaar
22,50 euro: instellingen met factuur
35 euro: Nederland en E.U.
40 euro: rest vd wereld
steunabonnement: 40 euro

studentenabonnement: 15 euro

abonnementendienst: L. Verwest, J. Ngandu

wordt gedrukt op kringlooppapier
offset druk: Nevelland, B.W. 9850 Nevele
layout-concept: Filip Coopman
tekening dossier: Walter
foto cover: I.K.

kernredactie:
Ludo De Brabander, Georges Spriet, Marie-Jeanne Vanmol, Antoine Uytterhaeghe, Soetkin Van Muylem, Pieter Teirlinck

redactieleden:
Lucien Bollaert, Merel De Smet, Tieneke Holvoet, Francine Mestrum, Marleen Renders, Jennie Van Lerberghe, Paul Vanden Bavière, Wouter De Vriendt, Geert Goeman

verantwoordelijke uitgever:
Marc De Smet,
V. de Saedeleerstraat 63, 9300 Aalst

***
De ondertekende artikels beantwoorden niet noodzakelijkerwijze aan ons standpunt. Overname van artikels is slechts toegelaten mits bronvermelding en toezending van een presentexemplaar.

Werkten mee aan dit nummer.
Ludo De Brabander, Soetkin Van Muylem, Kamran Asdar Ali, Mehdi Maréchal, Margot De Smaele, Javier Garate, Mario Franssen, Kaveh Ehsani, Arang Keshavarzian, Norma Claire Moruzz, Ellen de Coster, Amiri Rannie, Francine Mestrum, Torge Löding, Georges Spriet, Pelao Carvallo, Alan Maas, John Feffer, Antoine Uytterhaeghe.

De Crem heeft lak aan het parlement

I Ellen De Coster I

Op 8 juli 2008 diende Dirk Van der Maelen (sp.a) met enkele andere volksvertegenwoordigers een voorstel in tot herziening van de grondwet wat betreft oorlogsvoering. Het kwam er naar aanleiding van de politiek van minister van Defensie Pieter De Crem (CD&V) die de Belgische militaire betrokkenheid in Afghanistan enkel opdrijft.

Momenteel hoeft de regering het parlement enkel te informeren over het starten of beëindigen van een oorlog. Het voorstel van Van der Maelen en co houdt in dat het parlement moet instemmen met elke deelname of verlenging van de Belgische strijdkrachten aan operaties in het buitenland. Dat lijkt ons binnen een parlementaire democratie niet meer dan normaal...

Het voorstel wordt sterk gedragen door de oppositie, maar niet door de regering zelf. André Flahaut (PS) is de enige van de regeringspartijen die mee tekende. Aan Vlaamse kant zijn het enkel de socialisten en de groenen, beide oppositiepartijen, die het voorstel steunen. Het parlement heeft ondertussen dan ook nog geen enkel hevig debat gekend rond het voorstel. Integendeel, het gaat tergend langzaam.

Even leek het erop dat ook de liberalen stelling namen tegen de politiek van De Crem. Eind april dit jaar bleek immers dat Belgische instructeurs hadden deelgenomen aan een militaire operatie in het noordelijke Kunduz. Dit was volgens verschillende parlementariërs onaanvaardbaar. Hilde Vautmans (Open VLD) reageerde toen: "De Crem misleidt het parlement en weigert uitleg te geven over de buitenlandse operaties. Stuur het parlement dan op reces! Ik wil gerust campagne gaan voeren, als CD&V dat wenst."

Volgens Van der Maelen gaat dit echter om een andere strijd. "Vautmans wil informatie achter gesloten deuren," zegt hij. Van der Maelen noemt het achterkamerpolitiek. We kunnen hem geen ongelijk geven. Vautmans zegt wel bereid te zijn tot een debat, maar vindt het een delicaat onderwerp omdat er steeds gegevens zijn die niet mogen uitlekken aangezien ze de gestationeerde militairen in gevaar zouden kunnen brengen. Maar dat is echter geen gegronde reden voor het gebrek aan een parlementair debat. In andere landen, zoals Frankrijk, wordt het parlementair debat rond dit thema wel openlijk gevoerd, terwijl de details in een gesloten parlementaire commissie vrijgegeven worden. In België wordt echter zo goed als alle informatie in een gesloten parlementaire commissie meegedeeld. En daar knelt het schoentje: "Het is geen stof om achter gesloten deuren te bespreken," zegt Van der Maelen. De regeringspartijen, en dan voornamelijk CD&V, wringen duidelijk tegen om het debat te voeren. "Ik heb het twee keer proberen agenderen. Eén keer is Van Rompuy (toen nog voorzitter van de Kamer, nvdr) het op de agenda 'vergeten' zetten. De tweede keer is het achteraan een overvolle agenda geplaatst zodat we er niet toe kwamen," vertelt Van der Maelen.

De Crem zelf betrekt het parlement duidelijk liefst zo min mogelijk bij de beslissingen omtrent de inzet van Belgische militairen. Hij beperkt zich tot het meedelen van de hoogstnodige informatie in de commissie. Wegens geheimhoudingsplicht mogen de parlementariërs die informatie niet vrijgeven. "De commissieleden weten alles wat ze mogen weten," beweert De Crem. En wie bepaalt er wat onze volksvertegenwoordigers mogen weten?

De Crem heeft gewoonweg lak aan het parlement. Hij opereert als cavalier seul. Op een jaar tijd heeft hij de Belgische betrokkenheid in Afghanistan opgedreven van vier naar zes F-16's. Dat terwijl de Inspectie Financiën in België stelde dat de vier F-16's budgettair al niet mogelijk waren. Beter nog, ze vond het onbetaalbaar en dit op een moment dat de economische crisis zijn gelaat nog niet ten volle had getoond. Maar blijkbaar weet de Belgische regering toch geld te vinden om oorlogje te kunnen spelen in Afghanistan.

De budgetten voor ontwikkelingshulp zijn lachwekkend in het aanschijn van de budgetten voor defensie. Toch houden we hypocriet vol dat we in Afghanistan zijn omwille van "humanitaire" redenen. De cijfers tonen nochtans een ander beeld. Het aantal burgerdoden in Afghanistan is vorig jaar gestegen met 40 à 46 procent. De productie van opium swingt de pan uit. Niet minder dan 93 procent van de opium in de wereld is afkomstig uit Afghanistan. De laatste cijfers over de algemene welvaart in Afghanistan zijn van 2007. Volgens de Verenigde Naties was die gedaald ten opzichte van 2004. Extreme armoede is toegenomen bij de Afghanen, 68 procent van de bevolking heeft geen toegang tot drinkbaar water, enzovoort.

Nochtans haalt Afghanistan amper de media. Als we het er al over hebben, praten we graag over 'onze jongens' die daar gestationeerd zijn. Maar 'onze jongens' in Afghanistan zijn verwikkeld in een eindeloos gevecht. Een gevecht dat dient tot meerdere eer en glorie van De Crem en zijn reputatie bij de NAVO-bondgenoten. Verschillende militaire topmensen binnen de NAVO zelf gaven al toe dat de oorlog in Afghanistan niet te winnen is. Ook de geschiedenis leert ons hetzelfde: Afghanistan is het historisch kerkhof van wereldrijken.

Het is exact een jaar geleden dat Van der Maelen het voorstel tot grondwetswijziging indiende, maar het algemene parlementaire debat blijft uit. Moeten er eerst 'bodybags' terugkeren vooraleer we hier ons lesje leren?

EDITORIAAL

De VS laten in Irak een puinhoop achter

I Ludo De Brabander I

Meer dan zes jaar na de Amerikaanse verovering van Bagdad, hebben de bezettingstroepen zich uit de steden teruggetrokken en de controle ervan overgedragen aan het 600.000 manschappen tellende Iraakse leger- en politieapparaat. Hoewel premier Nouri al-Maliki zijn macht aan de bezettingspolitiek te danken heeft, klopt hij zich nu op de borst als bevrijder en nationalist Hij sprak van een 'grote overwinning' en riep 30 juni uit als 'nationale soevereiniteitsdag'.

De terugtrekking is een gevolg van het SOFA-akkoord (Status of Forces Agreement) tussen de VS en Irak. Officieel stipuleert de overeenkomst dat alle gevechtstroepen het land moeten verlaten tegen augustus 2010 en de overblijvende troepen tegen eind 2011. In het akkoord is er geen sprake van permanente militaire basissen, zoals sommigen in Washington hoopten. Maar het zou naïef zijn om te geloven dat de VS over een paar jaar definitief de deuren achter zich dichtslaat. President Obama mag zich dan wel strak aan het tijdsschema houden, de Amerikaanse minister van Defensie, Robert Gates, liet zich al ontvallen dat hij verwacht dat ook na 2011 een restmacht "van misschien verschillende tienduizenden Amerikaanse troepen" in Irak zal blijven. In legerkringen laat men zich ook in die zin uit.

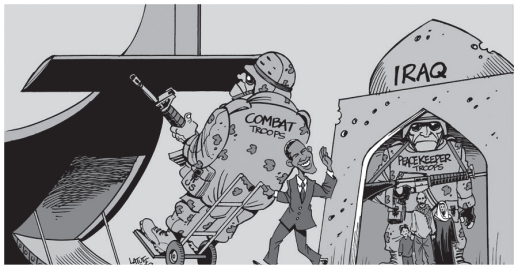

'Mission accomplished', zo moet het triomfalistisch klinken. Niemand wil herinnerd worden aan de smadelijke aftocht uit Saigon in 1975. Daarom ook dat het humanitair en stabiliserend karakter van de Amerikaanse aanwezigheid in de verf moet worden gezet. The Washington Post schreef op 26 juni dat Iraakse burgers nu minder beschermd zouden zijn. Het persagentschap AP vroeg zich dan weer af of het Iraakse leger wel opgewassen was tegen haar taken. Vele tienduizenden doden later blijven de Westerse media het propagandabeeld opvoeren van de Amerikaanse 'vredesmacht'. In Irak zelf, denkt men daar anders over. Volgens een BBC-opiniepeiling van februari kreeg het Amerikaans leger het minste vertrouwen van alle actoren. Zelfs de 'lokale milities', toch gezien als de uitvoerders van het sektaire geweld, kregen een hogere score.

De Amerikaanse propaganda moest ons ook doen geloven dat de grote 'surge' van begin 2007 (met 30.000 bijkomende troepen) zorgde voor een sterke daling van het geweld. De waarheid is minder mooi: het sektair geweld had gewoon al grotendeels haar doel bereikt. Sjiitische milities, waarvan de belangrijkste als doodseskaders opereerden vanuit het Iraakse ministerie van Binnenlandse Zaken, hebben grote zuiveringen uitgevoerd in verschillende wijken in Bagdad. Het werk is opgeknapt, vandaar het dalende geweld. Zo gruwelijk simpel is dat. Een tweede reden was de 'deal' die de bezettingsmacht beklonk met soennitische milities en die leidde tot de oprichting van de 100.000 strijders sterke 'Sahwa-raden'. Deze 'raden' kwamen op de Amerikaanse loonlijst te staan voor controle- en bewakingsopdrachten in de strijd tegen Al-Qaeda en andere radicaal islamistische groeperingen. Eind vorig jaar, toen de VS vonden dat de situatie voldoende genormaliseerd was, staakten ze opeens de uitbetalingen aan deze raden. Het was de bedoeling om een deel van de Sahwa-eenheden te integreren in het Iraakse leger, maar dat gebeurde niet omdat premier Maliki zijn dominante positie in het leger niet wilde prijsgeven. Dat het geweld de jongste maanden weer is opgeflakkerd is voor een deel het gevolg van de terugkeer van Sahwa-strijders naar het verzet. De nieuwe golf van bomaanslagen tegen vooral sjiitische burgerdoelen is dan weer het werk van Al-Qaida en aanverwante organisaties om zo reacties uit te lokken van de door sjiieten gedomineerde troepenmacht, zodat de Arabisch-soennitische gemeenschap zijn toevlucht zou zoeken bij Al-Qaida. Voorlopig bijt die vis niet. Maar het is wel al duidelijk dat Iraakse troepen net zo min als de bezettingsmacht, al het middel hebben gevonden om een einde te maken aan de bloedige aanslagen tegen burgers. De jongste maanden duiken er berichten en getuigenissen op van nieuwe doodseskaders die opereren vanuit de 'Iraq Special Operations Forces', een 5.000 man sterke elite-eenheid volledig bewapend en getraind door de VS, die via het Bureau voor Contra-Terrorisme rechtstreeks onder premier Maliki valt. Special Forces zijn op zich al speciaal omdat ze –zoals in Colombia en El Salvador– hun relaties met hun vroegere broodheren in Washington goed onderhouden.

Achter het trompetgeschal van de Amerikaanse terugtrekking uit de steden, schuilt de helse catastrofe van een land dat tot vernietiging is gebracht. Het geweld mag dan wel niet meer de proporties aannemen van de periode 2006-2007, nog altijd vallen er wekelijks 100 doden en blijft Irak de lijst van gevaarlijke landen aanvoeren. Ook sociaaleconomisch hebben oorlog en bezetting het land in een puinhoop herschapen. Van heropbouw is er amper sprake. Inmiddels is het land ook vergeven van de corruptie. Het fenomeen vond ingang als gevolg van de sanctiepolitiek en het was toen vooral de Saddam-dictatuur die daarvan profiteerde. Het ergst van al is dat het hoogst onwaarschijnlijk is dat Washington ooit ter verantwoording zal worden geroepen voor de gevolgen van deze oorlogspolitiek.

“Hoe meer buitenlandse troepen, hoe meer ellende”

Interview met journalist Arnold Karskens

I Soetkin Van Muylem I

In een drukke pizzeria in Watermaal-Bosvoorde hadden we een gesprek met de Nederlandse oorlogscorrespondent Arnold Karskens. Hij werkt al 30 jaar als onafhankelijk journalist en bezocht Afghanistan vele malen gedurende die tijd. Het interview ging door temidden van de voorbereidingen op zijn zoveelste bezoek aan het geplaagde land.

De Belgische minister van Defensie Pieter De Crem loodste België naar de oorlog in Afghanistan. Momenteel zijn er zo’n 560 troepen en 6 Belgische F-16 gevechtsvliegtuigen op het terrein aanwezig. Toch gaat de Belgische deelname hier quasi onopgemerkt voorbij.

Ik verwonder me er ook over dat het in België enorm rustig blijft rond de deelname in Afghanistan. Terwijl het toch om een oorlogssituatie gaat waarbij enerzijds de militairen risico’s lopen en anderzijds andere mensen gevaar lopen als de militairen hun taken uitvoeren. Ik heb het dan niet over Al-Qaida, maar wel over de burgers daar in Afghanistan. Het is toch wel een tekortkoming bij de Belgische bevolking dat ze zich daar niet druk om maakt. Ik geloof dat het op een gegeven moment wel zal doordringen als de eerste dode Belgische militairen worden overgedragen aan hun familieleden. Dat was ook zo in Rwanda in 1994, toen daar tien para’s werden gedood. Dan krijg je natuurlijk een schokeffect. Daarom vind ik het ook niet goed dat de politieke partijen het allemaal zo stil houden. Het is aan de politiek om de mensen niet alleen te waarschuwen, maar ook voor te houden dat als je militairen stuurt daar ook consequenties aan vastzitten. Dat doen ze onvoldoende. Het is een beetje een kortzichtige struisvogelpolitiek van veel politieke partijen. Als je achter de NAVO-missie wil staan, dan moet je dat ook hardop zeggen. Maar nu wordt er eigenlijk een beetje van twee walletjes gegeten: Amerika, of de NAVO, wordt ten vriend gehouden door troepen te sturen en door er niks over te zeggen, houden ze ook het publiek een beetje stil. En dan maar hopen dat ze er zonder kleerscheuren doorheen komen. Maar op een gegeven moment loopt er toch wel iets fout.

Er wordt toch vooral gezegd en gedacht dat wij niet echt deelnemen aan gevechtsoperaties? Wij sturen toch gewoon F-16’s ter ondersteuning van de missie en instructeurs om het Afghaanse leger op te leiden?

Misschien wordt wel gezegd dat de Belgen niet rechtstreeks meevechten in militaire operaties, maar ze zitten er toch in een kamp en daar kan op een gegeven moment ook een bom op vallen. Als er zo eentje neerkomt dan verlies je in één klap ontzettend veel mensen. Het is onverantwoordelijk en dom om daar geen aandacht aan te besteden. Verder betwijfel ik ten zeerste de uitleg dat België niet deelneemt aan de gevechtsoperaties. Kijk naar de statistieken: hoeveel burgers komen er niet om bij die oorlog? Zelfs al is het nu officieel dat Karzai hulp heeft gevraagd van buitenlandse troepen, toch staat nergens in die overeenkomst dat ze dan ook maar burgers mogen doden. Dat doen ze wel en daar doen de Belgen ook gewoon aan mee. Politici zouden duidelijker moeten zijn over het feit dat België echt wel in oorlog is. De Belgen zijn toch een onderdeel van de hele oorlogsmachine? Misschien geen groot onderdeel, maar ze doen er wel aan mee. Het lijkt heel erg ‘clean’, zo’n F-16 sturen, maar de effecten op de burgerbevolking zijn net het grootst bij bombardementen van dit soort vliegtuigen, want het zijn zware bommen die ze afgooien. De Taliban verschuilt zich bovendien tussen de burgerbevolking. Het is bijna uitgesloten dat je geen burgers raakt. Als je de Taliban wil verslaan dan moet je je afvragen of de huidige strategie wel de goede is. De Amerikanen zitten er als sinds 2001, er komen steeds meer troepen en het geweld neemt alleen maar toe. Amerika heeft heel lang de moedjahedien gesponsord tegen de Russen[1], dus er is ook gewoon een generatie mensen opgestaan die alleen maar kunnen vechten. De situatie verergert door nog meer buitenlandse troepen te sturen en nog meer geld aan een offensieve politiek uit te geven. Het geweld verspreidt zich bovendien niet alleen in Afghanistan, maar ook in Pakistan. Als je dan gewoon nog meer vliegtuigen en nog meer troepen stuurt, dan zit je toch

Voor elke burger die omkomt, wint de tegenstander aan sympathie bij de Afghaanse bevolking.

in een vicieuze cirkel? Voor elke burger die omkomt, wint de tegenstander bovendien aan sympathie bij dezelfde burgerbevolking. Zowel in Pakistan als in Afghanistan legt de bevolking de schuld bij de buitenlanders en niet bij de Taliban. Hoewel ze vaak helemaal geen vrienden zijn van de Taliban, zien ze wel in dat de buitenlanders door de grovere geweldsmiddelen die ze gebruiken de meeste burgerslachtoffers maken. Daar win je natuurlijk niets aan sympathie mee, zelfs al beweer je dat je er bent vòòr de mensen, om ze te bevrijden en zo.

Is het hele idee van de 'civil and military cooperation' (CIMIC) er niet speciaal op gericht om de harten van de mensen te veroveren met allerlei civiele projecten ontworpen voor de bevolking en uitgevoerd onder de militaire vlag?

Ja, maar CIMIC, PRT (Provinciale Reconstructieteams), enzovoort, dat is niets anders dan veredelde inlichtingendiensten hoor. De budgetten van de Provinciale Reconstructieteams staan zelfs vaak onder de kop 'inlichtingen'. Ze denken: "we gaan er heen en we geven een paar voetballen of we slaan een waterputje..." Dat doet het goed natuurlijk bij de burgerbevolking, maar dat is gewoon een manier om je eigen mensen in een bepaald dorp in te planten. Het hele concept is bijna een soort oorlogspropaganda, want als je dan bij elkaar optelt hoeveel geld er besteed wordt aan die PRT's, dan is dat te verwaarlozen. Dat stelt allemaal niet veel voor. Er wordt sowieso veel meer kapot gemaakt dan er wordt opgebouwd. De Amerikanen zijn met het hele CIMIC-idee begonnen en dat was natuurlijk heel slim ten opzichte van de buitenwereld, maar je wint er heus de harten van de plaatselijke bevolking niet mee.

President Obama zei op 4 juni in zijn langverwachte speech gericht aan de moslimwereld dat een uitsluitend militaire weg in Afghanistan niet de juiste is. Hoewel hij toch 17.000 extra troepen stuurt, kondigde hij in Cairo aan dat de Verenigde Staten jaarlijks 2,8 miljard dollar zal vrijmaken om te investeren in de economische ontwikkeling van het land.

En als je daar dan de militaire budgetten naast legt dan blijken die minstens 10 keer zo hoog. Je kunt natuurlijk wel wat ziekenhuizen bouwen, maar als onderdeel van een militaire strategie is dat toch een beetje nep. De Amerikanen dachten dat ze het militair zouden kunnen winnen, maar zagen in de praktijk dat het heel erg tegen viel en dan proberen ze het op een gegeven moment maar met een cadeautje. Terwijl ze met de ene hand een cadeautje geven, geven ze met de andere hand een klap. Dat zou je toch ook niet pikken? Het is duidelijk niet de manier om het daar te gaan oplossen. De oorlog verloopt niet echt zoals gehoopt, dus proberen de Amerikanen er dan maar meer ontwikkelingshulp in te stoppen. Economische ontwikkeling komt er altijd vanzelf als het rustig is, maar het heeft helemaal geen zin om ontwikkelingshulp te geven op het moment dat er oorlog is. Het is alsof je de schuur verbouwt, terwijl je huis in brand staat. Het is niet effectief. Economische ontwikkeling komt er pas als de mensen niet bang meer zijn dat hun huis wordt plat gebombardeerd. Als mensen onzeker zijn door wat voor situatie dan ook, dan heb je geen ontwikkeling. Dus dat geld lijkt wel allemaal aardig, maar het zet geen zoden aan de dijk.

Wat zet dan wel zoden aan de dijk?

Hoe meer buitenlandse troepen hoe meer ellende. Dat is een vaststelling. Die clanstrijden en dergelijke, dat is grotendeels een Afghaans probleem en dat moet dus ook door de Afghanen zelf opgelost worden. Dan heb je ook meer kans dat het een kleinschaliger conflict wordt. Nu heb je als het ware 2 parallelle samenlevingen: 1. de Afghaanse samenleving en 2. de samenleving van de buitenlandse militairen. Naast een stad, ligt een buitenlands militair kamp en beiden werken totaal naast elkaar heen. De Afghanen hebben helemaal geen inbreng, maar moeten rekenen op de buitenlanders om de Taliban te verslaan. De militairen begaan daarbij natuurlijk heel veel fouten, terwijl die Afghanen zich eigenlijk gepasseerd voelen. Uiteindelijk zal de oplossing toch van de Afghanen zelf moeten komen. Als men de oorlog wil beëindigen dan zou er in plaats van een troepenvermeerdering eerder een troepenvermindering doorgevoerd moeten worden.

Bedoel je dan een geleidelijke terugtrekking? Een opmerking die wij als vredesbeweging immers vaak krijgen is: "wij zijn akkoord dat die oorlog er niet had mogen komen, maar nu we er zitten kunnen we toch niet zomaar halsoverkop weggaan en de mensen daar in de steek laten?"

Je kan er sowieso niet eeuwig blijven natuurlijk. Maar zoals het nu gaat zie ik geen oplossing. Ik zie alleen maar verergering. Ik snap wel wat je bedoelt, maar ik spreek veel Afghanen en die zijn helemaal niet zo blij met die buitenlandse militairen. Net omdat het er op geen enkel vlak veiliger op geworden is. Mensen verlangen eigenlijk zelfs terug naar de tijd van de Taliban. Niet omdat het onder de Taliban zo prettig was, maar je had als burger in ieder geval een paar waarborgen. Als je je rustig hield en goed op tijd naar de moskee ging, dan gebeurde je niks. Terwijl je het nu gewoon niet weet. Er is heel veel oorlogsgeweld, maar er is ook heel veel banditisme. Woordvoerders komen hier dan aanzetten met het feit dat er meer scholen gebouwd zijn, maar een hoop mensen durven hun kinderen helemaal niet naar school sturen omdat ze bang zijn voor ontvoeringen. En je ziet gewoon dat waar er geen buitenlandse militairen zitten, het relatief rustig is voor de mensen. Komen er buitenlandse militairen dan wordt er geschoten. Als je deze onveiligheid combineert met toch ook de willekeur, de corruptie ... Ja, misschien is het dan eigenlijk wel het beste om meteen weg te gaan.

Een argument dat regelmatig wordt aangehaald als bewijs van de nobele doeleinden van de oorlog in Afghanistan is de bevrijding van de vrouw. Hoe is de situatie voor de vrouwen nu werkelijk daar?

De boerka wordt in ieder geval nog steeds gedragen hoor. Die werd daar altijd al gedragen. Maar goed, als je overal moet beginnen aanvallen waar de boerka of iets gelijkaardigs wordt gedragen, dan ben je wel een tijdje bezig. Eerst en vooral is het hun cultuur. Zij hebben hun manier van leven en als ze dat willen veranderen dan moeten ze dat zelf maar doen. Het kan niet dat iemand van buitenaf manu militari komt afdwingen dat er vanaf nu op een andere manier geleefd moet worden. Als je die redenering volgt dan moeten we er ook begrip voor hebben dat er radicale moslims naar België of Europa komen en de mensen hier een andere manier van leven komen opdringen bvb. ons verplichten ook vijf keer per dag naar de moskee te gaan. Er zullen ook wel een boel moslims zijn die willen dat wij goed leven en dus hun waarden overnemen. Als zij ons daartoe willen verplichten -zelfs al is dat in hun ogen met goede bedoelingen- accepteren wij dat natuurlijk ook niet. Je moet dus inzien dat de mensen daar ook niet perse begrip opbrengen voor onze manier van werken en onze standpunten.

De NAVO wordt ten vriend gehouden door troepen te sturen en door er niks over te zeggen, houden de politici ook het publiek een beetje stil.

Ok, dat is de principiële redenering erachter, maar dan echt op het terrein: is de situatie van de vrouwen verbeterd?

Neen, er is niets veranderd. Het is er onveilig. Dit is een oorlogssituatie en in een oorlogssituatie hebben de vrouwelijke slachtoffers überhaupt toch het meest te lijden. Velen komen helemaal niet meer buiten want oorlog betekent ook gewoon criminaliteit en daar hebben die vrouwen last van. Verkrachtingen kwamen onder de Taliban bijna niet meer voor. Nu wel. Niet dat ik de Taliban wil verdedigen of zo, maar de kracht van de Taliban -en daarom hebben ze ook veel steun gehad- is dat ze orde en rust brachten. Dat is gewoon een feit. Het klinkt misschien hard, maar als je op een gegeven moment moet kiezen tussen een oorlogssituatie en een dictatuur waarbij het rustig is -bvb. zo'n Talibandictatuur- dan kiezen de mensen toch voor de rust. De regering van Karzai kan echter geen rust bieden.

Jij was ook al als oorlogscorrespondent in Afghanistan tijdens de Sovjet-bezetting. Kan je parallellen trekken met de huidige situatie?

Nou ja, het is exact hetzelfde. De Taliban die vechten met dezelfde heel eenvoudige wapens als de moedjahedien in die tijd. De Russen gaven ook geld uit aan ontwikkelingsprojecten: grote stuwdammen enzovoort. In de buitenwijken van Kaboel heb je bvb. nog een heel lelijke Russische flat. Ze bouwden van alles voor de mensen en gaven procentueel gezien waarschijn-

lijk veel meer uit aan ontwikkelingshulp dan dat er nu wordt besteed. Maar zoals ik al zei, daar koop je de mensen echt niet mee om. Verder zitten ze nu ook even erg vast als toen.

Het kan toch niet anders dan dat de militaire strategen inzien dat ze in een zelfde soort situatie verzeild geraakt zijn? Waarom trekken ze dan niet dezelfde conclusie?

Ja, maar dan komen we vanzelf bij de echte kern van de oorlog natuurlijk. Waarom zitten we daar? We zitten daar natuurlijk niet om de vrouwen te bevrijden of om waterputten te slaan.
Toen de muur omviel in 1989 zochten al die militairen van de NAVO naar een reden om toch maar aan de bak te blijven en die hadden ze gevonden in Afghanistan: Al-Qaida breken en beletten dat de Taliban ooit nog aan de macht zou komen. In 2001 was Al-Qaida daar inderdaad nog, maar je ziet dat de latere grote aanslagen in Londen en in Madrid gepleegd werden door mensen die in Engeland en Spanje zelf zijn opgegroeid. Volgens mij hebben weinigen van hen echt gevochten in Afghanistan of opleidingen gevolgd in trainingskampen van Al-Qaida. Als je ziet hoe die aanslagen zijn gepleegd dan hebben ze die militaire opleidingen helemaal niet meer nodig. Via het internet en met een beetje fantasie kom je wel te weten hoe je een bom kunt maken. Zeggen dat we er zitten om te voorkomen dat Al-Qaida nog meer aanslagen zou plegen in het Westen, dat is dus volledig achterhaald. We zitten daar gewoon -net als in Irak- om bepaalde strategische doeleinden. Om onze belangen in olierijk gebied te beschermen. Afghanistan is op zich niet van enorm economisch belang, het bezit niet zoveel grondstoffen, maar het ligt wel strategisch. Het gaat eigenlijk om Iran. Zo gauw het regime in Iran wat vriendelijker wordt, kunnen de NAVO-troepen weg uit Afghanistan. Saoedi-Arabië, dat hebben ze al een beetje onder controle. Dan heb je Irak, waar ze nu ook een redelijke voet aan de grond hebben. En dan volgt Iran. Kijk, het Westen is gewoon bang om wat de olietoevoer betreft afhankelijk te zijn van een paar halve malloten zoals Saddam Hoessein of Ahmadinejad in Iran. Dat zij ons zouden kunnen manipuleren, zou onze hele economie's kop kunnen kosten. Dus wat we willen in het Westen is dat we daar mensen hebben die ons napraten, die in onze ogen rationeel zijn, waar je wat mee kunt doen en die weten dat de olieprijzen niet te hoog mogen zijn, maar ook weer niet te laag. Gasten die dat niet verstaan daarvan moet je voorkomen dat ze ooit de macht krijgen. Iran inbedden tussen een Afghaans regime dat je goed gezind is en een Irak dat je wel gezind is, garandeert dat je druk kunt uitoefenen. Als je je dit realiseert, dan weet je ook dat andere landen bvb. China, Rusland, maar ook Pakistan en zelfs een beetje India, het helemaal niet zo graag willen dat de NAVO daar veel macht krijgt. De hele regio ligt buiten de voormalige invloedzone van het militaire verbond, dus die landen zullen op gelijk welke manier willen voorkomen dat het Westen via de NAVO daar echt macht krijgt. Er rijst onmiddellijk ook een dilemma, want aan de andere kant willen ze de extremistische Taliban evenmin omdat die ook een gevaar voor China of voor Rusland kunnen betekenen (met hun moslimminderheden, nvdr). Wat de omringende landen eigenlijk het liefste willen is dat zowel de Taliban als het Westen een beetje hun ruggengraat breken op de oorlog die nu in Afghanistan speelt.
Iran is bang dat als het Westen klaar is met Afghanistan, zij het volgende doelwit wordt. Ik heb al heel lang geleden gezegd dat de oorlog ook vooral vanuit Pakistan wordt geëxporteerd naar Afghanistan. Maar Pakistan is een vriend van de Verenigde Staten, dus daar wordt dan niet genoeg tegen gereageerd.

In Nederland zijn er ondertussen al 19 doden. Er wordt daar desondanks ook niet echt gemobiliseerd tegen de oorlog. Hoe zou dat komen? Kan dat liggen aan de manier waarop die oorlog in de media komt?

Nou, meer dan de helft van het Nederlandse publiek is toch duidelijk tegen het sturen van troepen hoor. Wat acties betreft voelen we ondanks de doden toch misschien zelf nog wat te weinig van die oorlog. De berichtgeving voert ook steeds maar een goed-nieuws-show op. Er wordt heel weinig kritiek gegeven op die oorlog, dus komt er ook weinig input om die kritischer te bekijken. Je zag hetzelfde bij de onafhankelijkheidsoorlog van Indonesië tegen ons Nederlands Indië. Toen lieten ze ook alleen maar 'leuke' dingen zien. Er bestaat ook een mechanisme waardoor iedereen in een land zich toch een beetje schaamt voor zijn slechte daden, een bepaalde gêne die resulteert in een soort zelfcensuur. Het Ministerie van Defensie probeert tegelijkertijd iedereen wat onder controle te houden via het systeem van de 'embedded' journalisten (journalisten die op kosten van het leger onder de vleugels en de bescherming van militaire eenheden werken in conflictgebieden, nvdr). Je krijgt dan allemaal van die gecensureerde, vaak oninteressante verhalen. Het is gewoon geen journalistiek eigenlijk. Het is niet dat ik niet over Defensie wil praten of schrijven of zo, maar dan gewoon onder de normale journalistieke regels die hier gelden. Defensie kan niet bepalen wat ik schrijf. Je mag als journalist best mee gaan op patrouille, maar het gaat mij om de censuurmaatregelen. Je geeft gewoonweg je onafhankelijkheid op. Die machten moeten gescheiden blijven. Dat is ook de kracht van een

De Amerikanen zitten als sinds 2001 in Afghanistan, er komen steeds meer troepen en het geweld neemt alleen maar toe.

democratie, de scheiding der machten. Als het misschien niet goed gaat, dan moet je dat ook gewoon kunnen schrijven. En je kan zeggen wat je wil, maar het gaat gewoon niet goed in Afghanistan.
In het laatste NAVO-rapport over Afghanistan schermt men met groeipercentages van 7,5 % voor het Afghaans Bruto Nationaal Product. Daar staan cijfers van de United Development Program (UNDP) tegenover waaruit blijkt dat Afghanistan een van de armste landen ter wereld is, de levensverwachting er sinds 2003 zelfs gedaald is, de geletterdheid zeer laag is, enzovoort. Hoe uiten deze tegenstrijdige cijfers zich op het terrein?

Al die statistieken die zijn om twee redenen onbetrouwbaar 1. het is oorlog en 2. wie stelt ze samen? De opdrachtgevers zitten toch altijd met hun eigen redenen.

Ja, maar VN-cijfers worden toch wel algemeen als betrouwbaar beschouwd?

Dat kan zijn, maar ik heb er zelf toch altijd vraagtekens bij. Kunnen ze al die zaken wel allemaal weten? En het blijft natuurlijk ook een door de Verenigde Naties goedgekeurde missie. Ze kunnen hun eigen missie toch niet helemaal afbreken.

Nochtans, schetsen de statistieken van de VN net een zeer somber beeld.

Ja, ja maar zelfs dan is het nog de vraag of het wel klopt. Je moet echt altijd oppassen met statistieken hoor, bij welke oorlog dan ook. Het kan veel erger zijn of minder erg, ik weet het niet. Daarom blijft het belangrijk dat je als journalist, los van alle statistieken en controle, de mensen zelf kunt bevragen. Ikzelf doe dat aan de hand van reizen. Dan maak ik bijvoorbeeld dezelfde tocht die ik twee jaar eerder maakte en dan kijk ik naar het verschil. Waar kan ik nu wel vlot doorreizen en waar niet. Wat zeiden de mensen die je tegenkomt twee jaar geleden en wat zeggen dezelfde mensen nu? Ik vind dat je je op die manier een beter beeld kan vormen dan via een hoop statistieken. En mijn eigen waarneming is helaas dat het er in Afghanistan niet beter op wordt. Daarna kan je naar de cijfers van omgekomen burgers en dergelijke kijken en die bevestigen dat heel erg.

Ik heb gelezen dat van al het geld voor reconstructiewerken, het overgrote deel naar de beveiligde zone in Kaboel gaat en dus vooral allerlei NGO- en staatsmedewerkers ten goede komt. De rest gaat naar infrastructuur die eigenlijk bedoeld is om de militaire operatie te vergemakkelijken. Zie je dat ook in de praktijk?

Een jongen van USAID heeft me wel eens verteld dat voor elke 10 dollar er eigenlijk maar 2 dollar echt in de projecten kruipt. De helft, 5 dollar, dat blijft ergens tussen de schatkist en het project hangen. Van de 5 dollar die er aankomt gaat er 3 dollar in de zakken van de aannemer, de mensen die voor de bescherming instaan en de ambtenaar die erover gaat. Ja, dan hou je dus twee dollar over. En van die twee dollar moeten er dan nog heel wat materialen gekocht worden, waarop dan beknibbeld wordt. In veel van de gebouwen die ze daar neerzetten zie je binnen de twee jaar dan ook al de eerste scheuren. Ik heb al gezien dat constructiewerk zo slecht gedaan was, dat het binnen een jaar opnieuw moest gebeuren. De aannemer die het provinciehuis in Uruzgan (waar de Nederlandse troepen gestationeerd zijn, nvdr.) heeft gebouwd, heeft met het geld dat hij daarmee verdiende pal ernaast zijn eigen villa gezet. Er zitten ondertussen scheuren in het provinciehuis, maar in zijn eigen pand nog niet. En dat is niet alleen in Afghanistan zo. In Irak heb ik exact hetzelfde gezien. Bepaalde mensen worden natuurlijk wel heel erg rijk. Mensen in de beveiligingsindustrie bijvoorbeeld, die worden nu goed betaald, dus die zijn er wel bij gebaat dat het wat onrustig blijft en dat er af en toe een bommetje gevonden wordt in de berm. Ja kijk, als er niet verdiend werd aan oorlog dan waren we er natuurlijk al lang mee gestopt. De onoverzichtelijkheid van een oorlog zorgt ervoor dat een groot deel van het geld verdwijnt. Dat zet ook kwaad bloed bij de lokale mensen want er is hen van alles beloofd en het komt er niet of het is veel slechter en minder dan voorgespiegeld.

Je vertrekt binnenkort. Zal je er zijn voor de verkiezingen? Met de veiligheidssituatie nu is de staat toch niet bij machte om representatieve verkiezingen te houden?

Ik zal er niet meer zijn tijdens de verkiezingen zelf, maar de uitslag staat toch al vast. Iedereen zegt dat Karzai zal winnen. De verkiezingen op zich gelden als een soort bewijs dat de oorlog zogezegd onder controle is. Voor het Westen is het natuurlijk belangrijk dat ze kunnen zeggen dat ze het democratisch verkozen regime ondersteunen. Maar hoe democratisch dat werkelijk is? Nou ja, het is voor ons democratisch als er iemand verkozen wordt die we zien zitten. Als het de favoriet is, dan is het democratisch. Als zo'n verkiezingen uit zouden pakken met iets dat niet in ons voordeel is, dan waren het geen goede verkiezingen of moeten ze een keer overnieuw gedaan worden, net zoals bij de Europa-referenda.

Als je op een gegeven moment moet kiezen tussen een oorlogssituatie en een dictatuur waarbij het rustig is, dan kiezen de mensen toch voor de rust.

[1] Het Sovjet-leger viel Afghanistan binnen in 1979 en bleef er tien jaar. Het land werd een strijdtoneel van de twee invloedssferen en de moedjahedien vochten al die tijd tegen de Russische aanwezigheid in het land.

Pakistans verstoorde 'paradijs op aarde'

I Kamran Asdar Ali I

In de regio van Pakistans Noordwestelijke Grensprovincie (NWGP) hebben tienduizenden mensen de afgelopen maanden hun huizen achtergelaten omdat het Pakistaanse leger luchtaanvallen en grondoperaties gelanceerd heeft om de islamistische militante groepen, beter bekend als de 'Tehreek-e taliban' of de taliban in Pakistan (TIP), "te elimineren en te verdrijven". De aanvankelijk geviseerde districten grenzen aan het Swat-district, een vruchtbare bergvallei die in de toeristische brochures omschreven wordt als "het paradijs op aarde".

De vijandelijkheden tussen de TIP en het Pakistaans leger zijn al aan de gang in en rond het Swat-district sinds 2007. In februari 2009 wilde het provinciale bestuur (onder leiding van de Awami Nationale Partij -ANP) van de Noordwestelijke Grensprovincie terug vrede brengen in de regio. Ze onderhandelden met de taliban en probeerden hen gunstig te stemmen door de islamitische wetgeving in te voeren (sharia) in Swat. De Nizam-e Adal bepaling (het Februari-akkoord tussen de TIP en de ANP) werd goedgekeurd door het lager huis van het nationale parlement op 12 april 2009 en ging kort daarop, na de ondertekening van president Asif Zardari, als wet van kracht. Maar sindsdien is het vechten niet opgehouden. Integendeel, de aanvallen van het leger werden net veel krachtdadiger. Beide kanten beschuldigden elkaar ervan het vredesakkoord doorbroken te hebben.

Februari-akkoord

De oorlog in Swat was zeer intens geworden de laatste maanden van 2008. Duizenden vluchtelingen moesten het gebied verlaten door het geweld en de economie werd volledig vernietigd. Afgelopen 2 jaar was de inefficiëntie van het leger en het paramilitaire Grenskorps flagrant. Vele soldaten werden gedood en anderen stonden afkerig om te vechten tegen hun etnische broeders. De taliban in Pakistan, net zoals de milities met dezelfde naam in Afghanistan, bestaat voor een overgrote meerderheid uit etnische Pashtoen, wiens historisch leefgebied langs beide kanten van de Durand-linie ligt[1]. Hoewel het Pakistaanse officierenkorps vooral bestaat uit mannen afkomstig uit het Punjabi-centrum van het land, zijn veel gewone soldaten gerecruteerd

uit de Noordwestelijke Grensprovincie en ook het Grenskorps bestaat vooral uit Pashtoen.
Nadat de Pakistaanse taliban in februari 2009 zware schade had toegebracht aan het leger en de civiele controle had overgenomen in de grootste steden in het Swat-district, werd de ANP als het ware tot onderhandelingen gedwongen. Om de dialoog te faciliteren lieten de autoriteiten Maulana Sufi Muhammad vrij. Hij was door ex-president Musharraf opgesloten wegens opruiing na 11 september 2001. Sufi Muhammad is de spirituele leider van de plaatselijke islamisten en de oprichter van de 'Tehreek-e Nifaz-e sharia-e Muhammadi' (vrij vertaald: de Beweging voor de implementatie van de sharia). Hij was als de schoonvader van de leider van de taliban in de regio, Maulana Fazlullah, ideaal geplaatst als woordvoerder van de islamisten in de onderhandelingen. Het Februari-akkoord garandeerde het staken van de vijandelijkheden door de taliban in ruil voor de oprichting van islamitische rechtbanken in het Swat-district. Hoewel de details van het akkoord ter discussie bleven, gaf de staat via dit akkoord in essentie haar gerechtelijke administratieve autoriteit, alsook haar bevoegdheid op het vlak van de veiligheid (bvb. politionele functies) op aan de lokale islamistische groepen. Na de ratificatie van het vredesakkoord, trokken eenheden van de TIP Swats buurdistricten Lower Dir en Buner binnen, uitvallen van het leger uitlokkend. Islamabad leek plotseling vastbesloten om de taliban en de officiële heerschappij van de sharia-wet in bedwang te willen houden binnen het Swat-district. Maar eind april 2009 kondigde het leger aan dat het de taliban in Swat ook zou vernietigen. Een zwaar offensief volgde en begin juni 2009 had het leger de volledige controle verkregen over de belangrijkste stad in Swat, Mingora, en was de taliban uit een groot deel van het district verdreven.

Waarom het Pakistaans leger een paar maanden geleden plotseling besliste om de TIP op agressieve wijze terug te drijven, terwijl het de twee voorgaande jaren van de opstand maar aarzelend de strijd aanging, is een beetje een raadsel. Het is ook verwarrend want het Februari-akkoord, goedgekeurd door de nationale regering, was net bedoeld om een einde te maken aan de gewelddadige confrontaties tussen de islamisten en de strijdkrachten. Na formeel de macht verloren te hebben door de afzetting van generaal Pervez Musharraf in 2008, wilde het leger misschien dat de veiligheid in het land achteruit ging, zodat het volk hen zou komen smeken om de islamisten af te weren. Met hun meer geavanceerde bewapening en hun heerschappij over het luchtruim, zou het leger aldus als de redder van de natie uit de strijd kunnen komen en zo haar beschadigde reputatie wat kunnen oppoetsen? (Men moet zich herinneren hoe het Pakistaans leger

haar politieke macht terugwon na haar overgave in de bevrijdingsoorlog van Bangladesh van 1971: door de oproer in de provincie Baluchistan van de jaren 1970 brutaal neer te slaan). Het leger is in ieder geval de meest gesofisticeerde speler op het Pakistaanse politieke toneel en deze episode kan best een volgend stukje politiek theater zijn, geregisseerd en geproduceerd op het hoofdkwartier van de strijdkrachten. Het is alleszins duidelijk voor de Pakistani's dat de onderhandelingen van de ANP-partij met de islamisten nooit hadden kunnen doorgaan zonder de actieve betrokkenheid van het leger, de inlichtingendiensten en Zardari's kabinet (en sommigen speculeren ook de VS). Het halfslachtige optreden van het leger de afgelopen 2 jaar heeft bovendien een hele waaier aan complottheorieën tot stand gebracht over samenwerking van de staat met de TIP. Dit is op zich een interessant thema, maar een meer fundamentele vraag is echter: hoe komt het dat de Noordwestelijke Grensprovincie, ooit een centrum voor nationalistische en linkse politiek, geëvolueerd is naar een plaats die zo diep geïdentificeerd wordt met radicale islamistische bewegingen? Zit deze transitie echt geworteld in de gevoelens en gedachten van de bevolking? Of heeft de TIP de capaciteit om op te komen voor bepaalde Swati-kwesties die eigenlijk niets te maken hebben met islam?

Van nationalisten tot islamisten

De ironie van de hele zaak is dat de Awami Nationale Partij (ANP), die nu de sharia-rechtbanken heeft goedgekeurd in het vredesakkoord, direct afstamt van de seculiere nationalistische Pashtoen-beweging. Abdul Ghaffar Khan, de grootvader van huidig ANP-leider Asfandyar Wali, was de oprichter van de Rode Hemden, een zeer gedisciplineerde seculiere en geweldloze beweging die streed voor India's bevrijding van Groot-Brittannië en nauw samenwerkte met de 'Congress'-partij van Nehru. In het begin van de jaren 1950 stond de seculiere nationalistische Pashtoen-beweging, onder leiding van Asfandyars vader, Wali Khan. De Pakistaanse staat beschuldigde zijn Nationale Awami Partij (NAP) er herhaaldelijk van secessionistisch te zijn. In 1974, na een politieke moordaanslag waarvoor de NAP verantwoordelijk werd geacht, werd de partij verboden en Wali Khan werd later ook nog een tijdje opgesloten wegens subversie. In 1986 stichtte hij met een aantal medestanders de Awami Nationale Partij (ANP), waarvan zoon Asfandyar nu de voorzitter is.

Historisch gezien zijn er sterke familiale en commerciële banden tussen de Pashtoen van de Noord Westelijke Grensprovincie en de Pashtoen over de grens in Afghanistan. Sinds de onafhankelijkheid van Pakistan in 1947 heeft nog geen enkele Afghaanse regering de Durand-linie als een officiële grens erkend. De Pakistaanse regering verdacht de Afghanen er dan ook voortdurend van een secessionistische politiek bij de Pakistaanse Pashtoen aan te moedigen. In bepaalde periodes is de Pashtoen solidariteit zeker gebruikt door nationalistische krachten in Pakistan, waarvan sommigen autonomie of onafhankelijkheid eisten. Maar sinds de jaren 1980 slaagden de Pakistaanse veiligheidsdiensten (op een heimelijke missie gestuurd tegen de aanwezigheid van de Sovjettroepen in Afghanistan) erin om de Pakistaanse Pashtoen toch meer en meer te verzamelen onder de vlag van het islamitische verzet. De staat maakte volop gebruik van een islamitisch politiek discours en religieuze symbolen om de progressieve, nationalistische en met perioden separatistische beweging zwakker te maken en om haar invloed op Afghanistan te doen gelden. De op etnie gebaseerde nationalistische partijen boetten geleidelijk aan effectief aan belang in en vooral de laatste 10 jaar kwam de Awami Nationale Partij onder serieuze druk te staan in de Noordwestelijke Grensprovincie. Zelfs in hun traditionele bolwerken werd de ANP in de verkiezingen van 2002 verslagen door de 'Muttahida Majlis-e Amal', een coalitie van islamistische partijen. In het parlement van de NWGP bemachtigden de islamisten toen 49 van de 99 zetels. Het was het beste resultaat voor een louter op religie gebaseerde coalitie ooit in de geschiedenis van Pakistan. In een post 9/11-wereld kan er natuurlijk over gediscussieerd worden in welke mate de religieuze partijen konden profiteren van de wijdverspreide oppositie tegen de door de VS-geleide oorlog in Afghanistan, maar de islamisten waren ook zeer uitdrukkelijk in het verwerpen van de verregaande rol van het leger in de Pakistaanse politiek. Met dit standpunt op zich, is steun alvast verzekerd. 2 jaar na haar overwinning was de 'Muttahida Majlis-e Amal' echter al aan het onderhandelen met het boegbeeld bij uitstek van het leger in de politiek, generaal Musharraf. Afghanistan was bovendien nog altijd het theater van oorlog. De ANP zag een politieke opening. De partij werkte hard om haar electorale basis opnieuw voor zich te winnen en in de verkiezingen van 2008 won de partij 48 zetels in het provinciaal parlement, tegenover een schamele 14 zetels voor de islamisten. De islamisten hadden in hun beleidsperiode misschien concessies gedaan, maar de ANP was evenmin haar oude zelve. De partij had ondertussen haar progressievere retoriek uit het verleden laten vallen en had zich volop geconcentreerd op het Pashtoen-nationalisme. Deze verschuiving heeft blijkbaar zijn vruchten afgeworpen.

Het Februari-akkoord garandeerde het staken van de vijandelijkheden door de taliban in ruil voor de oprichting van islamitische rechtbanken in het Swat-district.

Hoewel de ANP ooit een coalitie vormde met islamisten in de jaren 1970, blijft het verbazend om te zien dat één van de meest seculiere elementen in de Pakistaanse politiek een akkoord sloot met de taliban in Pakistan (TIP). Vooral omdat de laatste twee jaar verschillende van haar vertegenwoordigers in de provinciale- en nationale parlementen (allemaal

grootgrondbezitters) werden aangevallen (en in sommige gevallen vermoord) door de TIP. Vele sympathisanten van de ANP hebben zich als resultaat van deze intimidatie teruggetrokken of zijn van kamp veranderd.
De ANP achtte het misschien voordelig om een strategische terugtrekking van de staat uit Swat te onderhandelen om zo te proberen garanderen dat de aanwezigheid van de TIP tot de bergregio beperkt bleef en het hart van de Noordwestelijke Provincie -met zijn tabak en suikerriet districten van Mardan en Charsaddah- niet kon bedreigen. Ze dachten de strategisch en financieel belangrijkere gebieden zo misschien uit de handen van de islamisten te houden.
Het is uiteraard ook denkbaar dat de ANP het als een politieke realiteit aanvaard heeft dat de bevolking opgeschoven is van een seculier nationalistische positie naar een islamitisch nationalistische. Of de partij heeft gewoon berekend dat het op langere termijn zijn nationalistische geloofsbrieven beter kan behouden door vrede naar de regio te brengen en ervoor te zorgen dat er geen Pashtoen bloed meer verspild wordt. Dit kon alleen door te werken aan een staakt-het-vuren mèt de islamisten, al is het dan niet volledig onder de voorwaarden van de ANP.

De armen van het paradijs op aarde

Er is ook een klasse-dimensie aan de hele zaak verbonden. Afgelopen decennia werd de uitroeiing van analfabetisme, armoede en sociale onrechtvaardigheid in Swat altijd opnieuw verschoven naar een latere datum. De consequenties zijn te zien in de armzalige omstandigheden vandaag. De taliban heeft zeer goed geappelleerd aan de smeulende anti-feodale gevoelens in de Swat-vallei bij het rekruteren van haar kaders. Een handvol families bezitten er immers alle fruitgaarden en weiden voor koeien, de belangrijkste bron van inkomsten in de vallei. De afspraken die de grootgrondbezitters (khans) maken met pachters worden vaak geschonden en de lonen voor plattelandsarbeiders zijn laag. De khans bezitten ook vaak de concessies voor de houtkap en de contracten om de edelsteenmijnen te exploiteren. De arbeidersklasse van Swat wordt voornamelijk in deze sectoren tewerkgesteld. 'Paradijs op aarde' of niet, het Swat-district heeft een hoog percentage van zijn gezonde mannen zien vertrekken sinds de jaren 1950. Swati arbeiders werden vooral geabsorbeerd in de textielindustrie van Karachi en andere steden en daarna, in de jaren 1970, was er een massale emigratiestroom richting de Golfstaten. De families van deze arbeiders kunnen ten minste rekenen op het geld dat ze opsturen om hun mager inkomen aan te vullen, maar de mannen die overbleven, disproportioneel ongeschoold en zonder bekwaamheden, hebben barre economische vooruitzichten.

Vluchtelingen

Toen de leefomstandigheden van de armen verslechterden in de jaren 1960, zag Swat zijn deel aan communistisch geïnspireerde boerenbewegingen passeren. De belangrijkste landovernames door boeren in de Noordwestelijke Grensprovinie gingen door in Hashtnagar tussen 1970 en 1974, maar gelijkaardige acties werden ook gerapporteerd in Swat en het aangrenzende Malakand-gebied, het hart van taliban-land vandaag.
De Hashtnagar-beweging, uniek in de geschiedenis van Pakistan, startte in de late jaren 1960, toen maoïstisch geïnspireerde groepen de landbouwers organiseerden om te strijden tegen de afschaffing van de feodale taksen en voor een meer rechtvaardig pachtsysteem. Op het hoogtepunt van de beweging verdreven kleine boeren, pachters en arbeiders de grootgrondbezitters van de dorpen naar de steden en namen onbewerkt land in bezit om te verdelen onder de landloze boeren. In Hashtnagar en Malakand weigerden een aantal pachters, de khans die het land verlaten hadden, enig aandeel van de oogst te geven. De strijd werd gewelddadig, met een aanzienlijk verlies aan levens en eigendommen tot gevolg. Duizenden militanten werden gearresteerd.
In 1972, op het moment van de boerenstrijd, regeerde er in de Noordwestelijke Grensprovincie een coalitie van de Nationale Awami Partij en de islamistische 'Jamaat-e Ulama-e Islam'. Wali Khan was toen de leider van de NAP en hij was een politiek opponent van Zulfiqar Ali Bhutto, de pas verkozen eerste minister. Sommige observatoren argumenteren dat Bhutto de landbouwersbeweging tolereerde omdat die bijdroeg tot de destabilisering van de provinciale regering bestaande uit zijn politieke opponenten. De maoisten had-

Mars voor vrede in Mingora, Swat-district

den immers ideologische geschillen met Wali Khan die dichter stond bij pro-Sovjet communistische groepen. Wali Khan's nationalistische en seculiere NAP was nochtans erg gekant tegen de op klasse gebaseerde boerenstrijd omdat verschillende grootgrondbezitters (eveneens Pashtoen) er lid van waren. Wali Khans partij probeerde de boerenbeweging te verdelen via een discours gebaseerd op identiteit en door de kwestie van de Pashtoen-solidariteit aan te kaarten. De grootgrondbezitters moedigden dit natuurlijk aan. Het provinciaal bestuur slaagde er uiteindelijk in om het radicalisme van de landbouwers te temperen door een counter-coalitie van kleine en grote Pashtoen-landeigenaars te vormen. De rurale economie in de Noordwestelijke Grensprovincie was tegen dan door de groene revolutie geheroriënteerd op de productie van 'cash crops' (tabak, suikerriet en katoen) waardoor de kleine en middelgrote landbouwers net als de khans goed boerden. Er werden ook een aantal toegevingen gedaan aan de boeren. Zo werd het recht van de grootgrondbezitters om pachters zomaar te verdrijven, ingetrokken. Het structureel onevenwicht tussen de landeigenaars en landloze boeren bleef echter wel bestaan. De halfslachtige remedies tegen de periodieke economische crisissen in de Swat-regio zijn er tot vandaag nog altijd niet in geslaagd om kansen te creëren wat opwaartse sociale mobiliteit betreft. Het zou fout zijn om te beweren dat alle strijdbaarheid in de regio vandaag, stamt uit klassewoede, maar het is niet toevallig dat de taliban de grootgrondbezitters viseert door belastingen te heffen op edelsteenmijnen en door de uitbaters van de houtkap te verplichten om lokale werkkrachten aan te nemen. Toch is vrede in de regio al dan niet onder de dominantie van de TIP, de enige manier voor de khans om opnieuw rijkdom te genereren via hun land. Dit kan ook meegespeeld hebben in de beslissing van de ANP om te onderhandelen met de islamisten. De kahns zouden uiteraard taksen moeten betalen aan de lokale TIP-leiders, maar die zouden hen op hun beurt wel voorzien van bescherming en de nodige arbeiders. Een hypothetische volledige 'overname' van de taliban in Swat, zou uiteindelijk toch beschouwd kunnen worden als een herbevestiging van de status quo en de feodale orde, want de TIP is in principe geen op klasse gebaseerde partij, het kan bondgenootschappen aangaan met gelijk welke groep zolang dat in haar voordeel geacht wordt en haar autoriteit maar niet betwist wordt.

Het is op het eerste zicht verbazend dat de Awami Nationale Partij, één van de meest seculiere elementen in de Pakistaanse politiek, een vredesakkoord sloot met de taliban in Pakistan.

1 De Durand-linie is de grens tussen Pakistan en Afghanistan, getrokken door Groot-Brittannië in de 19de eeuw om Brits India van Afghanistan te scheiden.

De blokkade van Gaza: 2 jaar collectieve bestraffing, 2 jaar straffeloosheid

I Mehdi Maréchal I

Op 15 juni 2009 was het net twee jaar dat de verstikkende blokkade van de Gazastrook werd ingevoerd. Deze trieste verjaardag illustreert op een pijnlijke wijze het falen van de internationale gemeenschap om tegemoet te komen aan de meest fundamentele rechten van de 1,5 miljoen inwoners van de Gazastrook en om hun levensomstandigheden op significante wijze te verbeteren. De on-ontwikkeling in Gaza ten gevolge van de Israëlische blokkade, werd nog versneld door de recente grootscheepse Israëlische aanval..

Op 15 juni 2007, in respons op de verkiezingsoverwinning van Hamas in januari 2006 en onmiddellijk na de de facto machtsovername van Hamas in Gaza, legt Israël zeer strenge bewegingsbeperkingen op voor goederen en personen van en naar de Gazastrook. Moeilijk is dit niet: zelfs na haar fysieke "terugtrekking" in 2005 controleert Israël alle zes grensovergangen over land evenals het zee- en luchtruim en blijft het dus zijn status als bezetter behouden volgens het internationaal recht. De impact van deze blokkade op alle aspecten van het dagelijks leven was onmiddellijk merkbaar. Reeds na zes maanden was zo'n 80% van de bevolking afhankelijk van humanitaire hulp, tegenover 63% eind 2006[1]. Basisvoorzieningen zoals water, sanitair, elektriciteit, brandstof, gezondheidszorg, educatie, enz. konden niet langer gegarandeerd worden en stonden onder steeds toenemende druk. Herstellingen en onderhoud van infrastructuur in de water- en sanitatiesector werden door de Israëlische autoriteiten gehinderd, reserveonderdelen werden niet binnengelaten. De collectieve strafmaatregelen opgelegd door Israël (beperkte toevoer van elektriciteit en brandstof) brachten het leven van de burgerbevolking verder in gevaar: ziekenhuizen hadden zowel tekorten aan elektriciteit als aan diesel voor de noodgeneratoren, drinkwatervoorziening en afvalwatersystemen werden verstoord, er waren tekorten in medisch basismateriaal en medicijnen en er was slechts beperkte toegang tot behandeling buiten de Gazastrook (vooral nodig voor kankerpatiënten). De landbouwsector werd geconfronteerd met een volledig uitvoerverbod voor landbouwproducten en een ernstig tekort van agrarische inputs, wat leidde tot hoog opgedreven productieprijzen. Ook de toegang tot de zee voor visserij werd verder beperkt. Het resultaat: een trage productie, grote economische verliezen, een stijging van de werkloosheid en een bedreiging voor de voedselzekerheid van de lokale bevolking. Bovendien markeerde het Israëlische leger een strook van 500m aan de binnenzijde van de barrière tussen Israël en Gaza als "bufferzone", waardoor 30% van het landbouwland in de Gazastrook in toenemende mate ontoegankelijk werd voor bewerking. De strikte blokkade van de Gazastrook werd toen reeds streng veroordeeld door de toenmalige speciale rapporteur voor de Mensenrechten van de VN, professor John Dugard, die het omschreef als "een ernstige vorm van collectieve bestraffing, een inbreuk op artikel 33 van de vierde Conventie van Genève"[2]. Op 19 juni 2008 werd, via Egyptische bemiddeling, een bestand gesloten tussen Israël en Hamas (namens 12 Palestijnse gewapende groepen). De voornaamste elementen van dit bestand waren een stopzetting van de raketaanvallen op Zuid-Israël in ruil voor een halt van Israëlische incursies in Gaza en een versoepeling van de blokkade. Dit fragiele bestand zou zes maanden stand houden, maar leidde niet tot enige versoepeling van de blokkade. Ook de doorgang van humanitaire leveringen bleef tijdens het bestand uiterst beperkt en Israëlische militaire operaties bleven op regelmatige tijdstippen doden en gewonden eisen. Het bestand liep op 19 december 2008 ten einde en werd niet hernieuwd. 8 dagen later lanceerde Israël een massale aanval op de Gazastrook (hevige bombardementen vanuit de lucht, van op land en vanuit de zee, gevolgd door een grondoffensief op 3 januari). Uiteindelijk werden unilaterale bestanden afgekondigd door Israël en Hamas op 18 januari 2009.

Ondanks het staakt-het-vuren, in voege sinds 4 maanden, komt de wederopbouw van Gaza niet op gang.

Kost van de oorlog

De oorlog eiste het leven van 1.380 Palestijnen (waaronder 431 kinderen en 112 vrouwen), 5.380 mensen werden gewond (waaronder 1.872 kinderen en 800 vrouwen).[3] Massale schade werd toegebracht aan de publieke en economische infrastructuur. Een rapport van UNDP (United Nations Development Program), gebaseerd op een initieel onderzoek dat tussen 25 januari en 1 februari 2009 werd uitgevoerd in de Gazastrook, kwam tot onthutsende resultaten: 65% van de bevolking leeft onder de armoedegrens, de werkloosheid steeg van 36% naar 43%, meer dan 83% van de huishoudens had gedurende dagen te kampen met elektriciteitsonderbrekingen. Meer dan 14.000 huizen, 68 overheidsgebouwen en 31 NGO-bureaus werden volledig of gedeeltelijk verwoest. Bijgevolg moest meer dan 600.000 ton puin geruimd worden.[4] Zo'n 40% van de gezinnen in Gaza zagen zich tijdens de

oorlog verplicht hun huizen te verlaten en werden intern ontheemden (IDP's), wat des te schrijnender is als men in het achterhoofd houdt dat 1 miljoen van de 1,5 miljoen inwoners uit Gaza reeds officieel geregistreerd staan als vluchteling bij de UNRWA, de VN-organisatie speciaal opgericht om Palestijnse vluchtelingen van 1948-1949 op te vangen.[5]

Ondanks het staakt-het-vuren, in voege sinds 4 maanden, komt de wederopbouw van Gaza niet op gang. De blokkade van de Gazastrook wordt nog steeds gehandhaafd: humanitaire hulpgoederen (zoals voedsel en medicijnen) komen Gaza maar met mondjesmaat binnen, terwijl noodzakelijke middelen voor reconstructie en rehabilitatie Gaza al helemaal niet in komen. Het zijn nochtans net deze zaken die noodzakelijk zijn voor de stabilisering en het herstel, en het verminderen van de werkloosheid op de langere termijn.

Zo'n 34.000 familiale onderkomens, 207 scholen, 86 kleuterscholen, 15 ziekenhuizen en 43 eerste-zorg-klinieken wachten op noodzakelijke herstellingen.[6] Reparatie van de waterleidingen, rioleringen, elektrische installaties en landbouwinfrastructuur is uiterst noodzakelijk. In het bijzonder voor de landbouwsector is de situatie dramatisch: landbouw is de enige bron van inkomsten voor vele inwoners van Gaza, en de recente oorlog vernietigde een belangrijk deel van de landbouwactiva. De verliezen werden door de Voedsel en Landbouworganisatie (FAO) geschat op 180 miljoen VS-dollar. Deze situatie wordt bovendien nog verergerd door het verstrengen van de toegangsbeperkingen in de zogenaamde 'bufferzones' (goed voor 30% van het meest vruchtbare land) en een totale ban op export vanuit Gaza. In het licht van verder stijgende voedselprijzen wereldwijd, zou de landbouwsector nochtans meer dan ooit een belangrijke drijfveer kunnen zijn voor economisch herstel en groei, het terugdringen van de kosten van levensmiddelen in de lokale markt en de beperking van voedselonzekerheid, vooral voor zij die leven in diepe rurale armoede. Momenteel is immers 88% van de bevolking in Gaza afhankelijk van voedselhulp van het Wereld Voedsel Programma (WFP) en UNRWA om in hun levensonderhoud te voorzien.

Ondanks de 4,5 miljard VS-dollar aan hulp voor Gaza die op 2 maart 2009 door de internationale gemeenschap werd beloofd tijdens de donorconferentie in Sharm El-Sheikh, blijft herstel en heropbouw dus dode letter zolang Israël zijn blokkade niet opheft.

Internationaal recht

Ondanks haar eigen claims van het tegenovergestelde, blijft Israël nog steeds de Gazastrook bezetten. De bezetting van een gebied wordt immers niet (alleen) bepaald door de fysieke aanwezigheid van de bezettende macht, maar evenzeer door de effectieve controle over een gebied (land, zee en lucht). Dit uit zich in dit concrete geval in de effectieve controle die Israël heeft over de landgrenzen (crossing points) van de Gazastrook, evenals het zee- en luchtruim.

Volgens het Internationaal Humanitair Recht (IHR) is Israël (de bezettende macht) verantwoordelijk voor het garanderen van het welzijn en de basisrechten van de Palestijnse bevolking (de bezette bevolking). De Israëlische regering heeft de legale plicht om Palestijnse burgers en hun eigendommen in het bezet gebied te beschermen, en in het bijzonder om sanitaire- en gezondheidsstandaarden te waarborgen, evenals het verzekeren van toegang tot voedsel en medische hulp.[7] Bovendien heeft Israël, zelfs indien het de bezetting van de Gazastrook zou ontkennen, verplichtingen onder het Internationaal Humanitair Recht. Het IHR is immers niet beperkt tot het beschermen van een burgerbevolking onder bezetting, maar bevat bepaalde voorzieningen ter bescherming van de burgerbevolking in oorlogssituaties, ongeacht de status van het gebied waarin de oorlog woedt. Tenslotte is Israël, als ondertekenaar van de Universele Verklaring voor de Rechten van de Mens (UVRM, 1948), verplicht het recht op o.a. vrijheid, werk, onderwijs, gezondheidszorg, enz. te laten gelden voor alle personen onder haar controle (en dus niet enkel voor haar eigen onderdanen).

Tot op heden heeft Israël, door haar indiscriminerende bombardementen op dichtbevolkte woonwijken en haar strenge

blokkade – die enkel als een collectieve bestraffing van de bevolking kan gezien worden – aan deze plichten verzaakt. Naast de manifeste onwil van Israël om haar verplichtingen inzake het Internationaal Humanitair Recht na te komen, heeft ook de verdeeldheid tussen de Palestijnse Autoriteit in Ramallah (PA) en de autoriteiten in de Gazastrook een negatieve impact op de humanitaire situatie. Individuen, gemeenschappen en ngo's die de noden proberen te lenigen, zitten vast in die machtsstrijd. Die verdeeldheid aan Palestijnse zijde brengt de voorzieningen voor gezondheidszorg in ernstige moeilijkheden. De strijd voor de controle over de humanitaire hulp en de steun voor het herstel zorgen voor een politisering van de inspanningen om Gaza opnieuw op te bouwen. Kort na het staakt-het-vuren, vaardigde de Palestijnse Autoriteit (PA) in Ramallah immers een 'vroeg herstel- en reconstructieplan' uit dat haar controle over het heropbouwproces moest veilig stellen. Daarbij dringt zich natuurlijk onmiddellijk de vraag op in welke mate de PA de implementatie van een plan kan overzien, in een gebied waarover het geen controle meer heeft. Het ziet er naar uit dat zulke initiatieven de interne spanningen enkel maar vergroten.

Internationale gemeenschap

Tenslotte gaat de internationale gemeenschap ook niet vrijuit. Ze is er niet in geslaagd de bij het conflict betrokken partijen onder druk te zetten om de veiligheid en de belangen van de burgerbevolking op de eerste plaats te zetten. Veel donoren en internationale instellingen hebben niet de noodzakelijke politieke actie ondernomen om de blokkade op te heffen en verleenden evenmin actief steun aan een verzoening aan Palestijnse zijde, in het belang van de bevolking van de Gazastrook. Integendeel, de internationale gemeenschap heeft zich laten leiden door politieke prerogatieven en heeft haar falende isolatiepolitiek van Hamas niet willen herzien. In plaats van internationaal erkende humanitaire principes te laten gelden en op die manier coherente en duurzame veranderingen teweeg te brengen, liet de internationale gemeenschap zich verstrikken in technische discussies over het aantal trucks met hulpgoederen die Gaza binnen mogen of welke voedingsmiddelen van vitaal belang zijn. Haar onwil om de structuur van het bezettingsregime en de blokkade van de Gazastrook in hun geheel aan te pakken en te veroordelen, maakt haar in deze medeplichtig aan de illegale collectieve bestraffing die Israël aan de Palestijnen uit de Gazastrook oplegt. Ondertekenaars van de Conventie van Genève zijn verplicht te handelen naar de bepalingen die erin vervat zijn. Artikel 1 van de Conventie verplicht zowel staten in een gewapend conflict als derde staten (niet betrokken in het conflict) om het Internationaal Humanitair Recht te respecteren en naleving ervan te waarborgen.

Terwijl Israël op continue wijze het Internationaal Humanitair Recht schendt, door haar beleid van collectieve bestraffingen en haar weigering om humanitaire toegang tot de getroffen bevolking te verzekeren, verzaakt de internationale gemeenschap aan haar verplichting om de naleving en het respect voor de Internationale rechtsregels zoals vervat in de Conventie van Genève, te waarborgen. Veel buitenlandse regeringen gebruiken hun steun en hulp om politieke doelen te dienen, en zorgen daardoor voor een verergering van de verdeeldheid onder de Palestijnen. Dit wordt duidelijk geïllustreerd door het feit dat toewijzingen en beloftes voor fondsen tijdens de donorconferentie in Sharm El-Sheikh alleen werden gedaan binnen het kader van het 'vroeg herstel- en reconstructieplan' van de PA. De gehanteerde criteria voor hulp bij de reconstructie lijken allesbehalve gebaseerd op noden. Hulp wordt door donorlanden gebruikt als een instrument om één bepaalde politieke fractie te steunen tegenover een andere. [8]

Veel buitenlandse regeringen gebruiken hun steun en hulp om politieke doelen te dienen, en zorgen daardoor voor een verergering van de verdeeldheid onder de Palestijnen.

Conclusie

Zonder de manifeste wil om de onderliggende politieke factoren aan te pakken zal geen enkele strategie er in slagen het leven van de inwoners van Gaza te verbeteren.

Wat nodig is, is een effectief einde aan de blokkade van de Gazastrook, een toewijding aan het Internationaal Humanitair Recht en een onvoorwaardelijke steun van de internationale gemeenschap aan intra-Palestijnse verzoeningspogingen. Zolang de houding van de internationale gemeenschap ten aanzien van de Gazastrook niet wijzigt, blijven alle pogingen om een duurzaam vredesproces terug op gang te trekken vruchteloos.

Mehdi Maréchal is programmabeheerder Midden-Oosten bij Oxfam-solidariteit

---

1 OCHA special focus 'The closure of the Gaza Strip: the economic and humanitarian consequences', December 2007.
2 Report of the Special Rapporteur on the situation of human rights in the Palestinian territories occupied since 1967', John Dugard, 21/01/2008.
3 Palestinian Ministry of Health (MoH), Gaza
4 'Inside Gaza: attitudes and perceptions of the Gaza Strip residents in the aftermath of the Israeli military operations'. UNDP website: http://www.undp.ps/en/focusareas/crisis/surveyerf.pdf
5 Het grootste deel vluchtelingen in Gaza is afkomstig uit dorpen in de buurt van Ashkelon en Beershaba, in het huidige Israël. Ze werden uit hun huizen verdreven in 1948.
6 UN Flash-appeal http://domino.un.org/UNISPAL.NSF/9a798adbf322aff38525617b006d88d7/5a1b12c81853b8e38525755200 6ad3ea!OpenDocument.
7 Artikels 55, 56, 59 en 60 van de Vierde Conventie van Genève.
8 Oxfam briefing note 'Rebuilding Gaza: putting people before politics', Juni 2009

Israël koloniseert – Dexia financiert

I Mario Franssen I

Na 7 jaar van vermoedens en 2 jaar van intensief zoekwerk luidde een mailbericht van dinsdag 28 oktober 2008 het begin van de Dexia-campagne in. Het sluitende bewijs van betrokkenheid van de bank bij de financiering van de Israëlische nederzettingen was gevonden. Dit is de kroniek van een campagne.

De feiten

In november 1999 neemt Dexia via zijn Franse dochter 'Crédit Local' 9% over van het kapitaal van de Israëlische bank 'Otzar Hashilton Hamekomi'. Deze laatste werd in 1953 gesticht om de uitbouw van de Israëlische kolonies te financieren en is vergelijkbaar met het voormalige Gemeentekrediet. In 2001 wordt de bank bijna volledig geprivatiseerd. Dexia drijft haar aandeel in de bank op tot ongeveer 65 % en neemt zo de controle over de bank over. De naam wordt gewijzigd in Dexia 'Israel Public Finance Ltd'. Ze heeft haar basis in Tel Aviv en verleent kredieten aan openbare besturen en financiert grote infrastructuurwerken.

Op 13 maart 2005 stapt Dexia Israël in een programma van herfinanciering van Israëlische gemeenten waarbij ook de overheid betrokken is. Op 19 juni 2007 gaat er in de Knesset, het Israëlisch parlement, een zitting door van een financieel comité. Dhr. David Kapah, directeur van Dexia Israël, wordt op het matje geroepen. Verschillende Israëlische gemeenten uit de Westelijke Jordaanoever hebben bij de Israëlische autoriteiten hun beklag gedaan omdat Dexia Israël onvoldoende kredieten verleent aan de gemeenten voorbij de Groene Lijn, aan de nederzettingen in de Bezette Gebieden dus. Dhr. Kapah weert zich als een duivel in een wijwatervat en betwist de beschuldiging. Hij maakt duidelijk dat Dexia Israël sinds 2005 aan 7 gemeentes en 3 regio's[1] in de Bezette Gebieden kredieten heeft verstrekt. Op de vraag of Dexia Israël problemen heeft met het verlenen van kredieten aan gemeentes voorbij de Groene Lijn zegt Dhr. Kapah: "Absoluut niet"[2].

Meer feiten

Het mag duidelijk zijn dat de Israëlische gemeenten achter de Groene Lijn gewoon kolonies zijn. Deze worden door de Verenigde Naties en de Conventies van Genève veroordeeld. Zo stelt Artikel 49 van de Vierde Conventie van Genève: "De bezettende macht zal geen delen van zijn eigen bevolking deporteren of overbrengen naar gebieden die zij bezet." Dat deze Conventie van toepassing is op de kolonies in de Palestijnse Bezette Gebieden werd meermaals bevestigd door de Veiligheidsraad van de Verenigde Naties, o.a. in resolutie 446. Door de financiering van de Israëlische kolonisering schendt Dexia ook de eigen ethische code. Dexia onderschrijft namelijk het 'Mondiaal pact van de Verenigde Naties'[3]. Principes 1 & 2 hierin stellen: "Ondernemingen moeten binnen hun invloedssfeer de mensenrechten naleven en bevorderen (1); en ervoor zorgen dat ze zich niet schuldig maken aan schendingen van de mensenrechten (2)."

Een Israëlische bank die geen banden heeft met de Bezette Gebieden, en dus met de bezetting van Palestina, is erg onwaarschijnlijk.

De eerste reactie

Een Israëlische bank die geen banden heeft met de Bezette Gebieden, en dus met de bezetting van Palestina, is erg onwaarschijnlijk. Logisch dus dat Dexia Israël vanaf 2001 door CODIP[4] met argusogen gevolgd wordt. Toch duurt het nog tot 2006 voor er zich een 'werkgroep Dexia' onder leiding van intal[5] op gang trekt.

Vanaf dan worden alle mogelijke kanalen aangesproken om de nodige info te vinden. De Dexia Israël website[6] is geen optie want die bestaat uit slechts 1 pagina, weinig transparant dus. Via de informatie op de website van de Dexia Groep worden de geschiedenis van- en de belangen binnen Dexia Israël in kaart gebracht. Zoeken op het internet levert de nodige info over de structuur van Dexia Israël op, maar het zijn vooral de contacten ter plaatse die voor een doorbraak zullen zorgen. In 2008 vertrekt er een solidariteitsreis van intal naar Palestina. Tijdens een tussenstop in Haifa komt ook het onderzoek naar Dexia aan bod. Eén van intals Palestijnse vrienden is actief bij de 'Coalition of Women for Peace' die op hun beurt de website www.whoprofits.org beheren. De website brengt bedrijven in kaart die profiteren van de bezetting. Niet dat Dexia al op hun lijstje staat maar het is hun expertise, hun kennis van het Hebreeuws en een gezonde portie doorzettingsvermogen die voor een doorbraak zorgen. Het is de 'Coalition of Women for Peace' die het verlossende mailtje verstuurt op dinsdagavond 28 oktober 2008.

Een breed platform met duidelijke eisen

Vanaf dan gaat het snel. Op zaterdag 8 november 2008 verschijnt er een eerste artikel in 'Le Soir'[7] op basis van de resultaten van het onderzoek. Op 12 november gaat er een eerste prikactie door aan het hoofdkantoor van de Dexia Groep op het

Rogierplein in Brussel. We informeren het personeel en worden zelfs ontvangen door dhr. François Durollet, 'Deputy Executive Vice President Public Finance' en 'Head of Public Finance Network & FSA Division' van Dexia. De financiele crisis maakt dat Dexia plots zeer gevoelig is voor zijn imago en er alles aan wil doen om de actievoerders gerust te stellen. De antwoorden van dhr. Durollet zijn echter ontwijkend en stellen de actievoerders zeker niet tevreden[8]. En dat doet ook de brief van dhr. Mariani, afgevaardigd bestuurder van Dexia, niet[9]. Op 19 november antwoordt hij op een brief die de actievoerders hem, en de voorzitter van de Raad van Bestuur Jean-Luc Dehaene, twee weken eerder stuurden. In zijn schrijven bevestigt hij de banden tussen Dexia en de bezetting, maar wordt er op geen enkele manier aangegeven hoe Dexia deze illegale financiering denkt recht te zetten. Dexia probeert net alles onder de mat te vegen. Ze halen drie elementen aan om hun betrokkenheid te minimaliseren. Zo zou het aandeel van de kredieten aan de kolonies in het budget van Dexia Israël zijn afgenomen van 5 % naar ongeveer 1 %. Daarnaast verdedigt Dexia zich met het argument dat ook Palestijnse gemeenten kredieten ontvangen. Tot slot verdedigt Dexia zich door het Israëlisch discours over te nemen. Zo zou het enkel gaan over 'nederzettingen die door Israël als gemeenten worden beschouwd'. Later zal blijken dat Dexia ook voor de situatie in Jeruzalem het discours van Israël overneemt.

(foto: Martine Raeymaekers)

Onze Belgische regering (een van de aandeelhouders van Dexia) is evenmin van plan om iets aan de financiering van de bezetting te doen. Dat wordt duidelijk na de vragen van de parlementsleden dhr. De Vriendt, dhr. Brotcorne en dhr. Jambon.

Vanaf november 2008 werkt de 'Werkgroep Dexia' aan een gezamenlijke tekst. Het aantal organisaties dat meewerkt neemt toe en de vergaderingen monden uit in de platformtekst 'Israël koloniseert - Dexia financiert'[10]. De eisen van het platform zijn duidelijk. Dexia moet alle banden met de bezetting verbreken en de aandeelhouders moeten de nodige initiatieven nemen om dit af te dwingen. De campagne schrijft zich in in de internationale BDS-campagne (boycot, desinvestering, sancties) en legt de nadruk op het aspect van de desinvestering. De beperking tot de gebieden achter de Groene Lijn, de Bezette Gebieden, moet het mogelijk maken om zo veel mogelijk organisaties bij de campagne te betrekken.

En dan is het zaterdag 27 december 2008. Israël lanceert een grote aanval op Gaza die 22 dagen aanhoudt en meer dan 1.300 doden eist. Overal in het land zijn er protesten tegen de brutaliteit van de aanval waarbij zelfs ambulances en VN-scholen geviseerd worden.

De Dexia-campagne, die al voor heel wat verontwaardiging zorgde, neemt een nog hogere vlucht. 25 organisaties ondertekenen het platform nog voor de campagne goed en wel gestart is. Half januari volgen er parlementaire vragen in het Waals en Vlaams parlement en ook in de pers komt de band tussen Dexia en de bezetting van Palestina aan bod in diverse opiniestukken.[11]

Stap voor stap de druk opvoeren

Pers en parlementaire vragen zijn belangrijk voor de campagne, maar zullen Dexia niet dwingen om haar beleid bij te sturen. Het platform werkt een hele strategie uit om de druk op Dexia zelf op te voeren. De campagne wordt in Brussel gelanceerd op zaterdag 31 januari[12]. Meer dan 300 aanwezigen luisteren aandachtig naar de uiteenzetting over de politiek van Dexia in de Bezette Gebieden en een getuigenis over de realiteit van de Palestijnse dorpen die naast de Israëlische kolonies liggen. Er wordt ook een video-boodschap van Omar Barghouti[13] getoont en via een telefoonlijn gaat de zaal met hem in debat. Het resultaat is dat de aanwezigen meer dan 1500 protestkaarten mee naar huis nemen en met de campagne aan de slag gaan. Op 4 maanden tijd worden meer dan 4.000 protestkaarten verzameld. Deze worden in de lokale filialen van Dexia afgegeven.

De dubbels worden allemaal samen aan de Dexia directie overhandigd. Dhr. Vermeiren, lid van het directiecomité van 'Dexia Crédit local' en directeur 'Public and Wholesale Banking International', werd aangeduid om deze kaarten in ontvangst te nemen en moet versterking roepen als blijkt dat hijzelf niet alle kaarten kan dragen. Meer dan 60 organisaties[14] (solidariteitsgroepen, vakbondsafdelingen, gemeentes, ngo's, ...) tekenen het platform en verspreiden de protestkaarten onder hun vrijwilligers.

(foto: Martine Raeymaekers)

De aandeelhoudersstructuur van Dexia is een tweede focus van de campagne. Sinds de reddingsoperatie van de overheid is deze structuur bij Dexia sterk gewijzigd. De Gemeentelijke Holding heeft 14,34 % van de aandelen in handen, de Groep Arco 13,92 % en de Belgische federale overheid 5,73 %, evenveel als de 3 Belgische gewesten. De Gemeentelijke Holding vertegenwoordigt de aandelen van alle Belgische gemeenten en provincies. 29 gemeentes en provincies stemmen een motie die de eisen van het platform onderschrijft. De Gemeentelijke Holding voelt zich dan ook verplicht om de Dexia directie over de campagne aan te spreken en publiceert het antwoord van Dexia op zijn website[15]. Op basis van de moties neemt ook de Vereniging van Steden en Gemeenten de campagne op in zijn digitale nieuwsbrief over internationale thema's. Om de verantwoordelijke politici onder druk te zetten wordt er een on-line e-mail petitie[16] gestart die op enkele weken tijd 800 maal verstuurd wordt. Minister van Financiën Reynders voelt zich verplicht alle mails te beantwoorden. Hij neemt echter de lijn van Dexia over en geraakt in zijn mail niet verder dan herhalen wat we al hadden gehoord. Ook blijven verschillende parlementsleden vragen stellen aan de verantwoordelijke ministers waaronder dhr. De Gucht. Op 28 april 2009 verklaart deze in het parlement dat hij een brief aan Jean-Luc Dehaene heeft geschreven waarin hij zegt dat het "bijzonder onaanvaardbaar zou zijn als er sinds 2001 nog dergelijke leningen werden verstrekt". Het heeft er alle schijn van dat het een afleidingsmanoeuvre is van onze minister want iedereen weet dat de kredieten tussen 2005 en 2007 werden verstrekt.

Opnieuw zijn het de vrijwilligers die de druk het sterkst opvoeren. Gedurende een week wordt de klachtenlijn van Dexia 55 keer gebeld om hen te interpelleren over de eisen van de campagne. De vrijwilligers worden zelfs ontvangen door iemand van de klachtendienst. Zij laat verstaan dat de boodschap is overgekomen en dat ze veel werk hebben om alle ontvangen kaarten te beantwoorden. In één beweging wordt er beweerd dat Dexia zijn politiek zou veranderen om zo de wind uit de zeilen van de campagne te halen. De vrijwilligers zijn niet onder de indruk en gaan onverminderd verder. De eerste festivals krijgen actievoerders over de vloer en tal van acties worden opgezet aan Dexia-filialen. Sommige filiaalhouders vinden het zelfs nodig om speciaal 2 uur vroeger te sluiten en de politie te bellen.

De campagne wordt ook ondersteund door lobbywerk achter de coulissen. Enkele actievoerders beschikken over Dexia-aandelen en nemen contact op met de Dexia-top. Ze kondigen hun aanwezigheid aan op de Algemene Vergadering op 13 mei 2009. Jean-Luc Dehaene, voorzitter van de Raad van Bestuur, en Pierre Mariani, afgevaardigd bestuurder van Dexia, nodigen hen uit voor een onderhoud enkele dagen voor de Algemene Vergadering. Ze worden om 9 uur 's morgens verwacht in de Grace Kelly-zaal op de 34-ste verdieping van het nieuwe Dexia-hoofdkantoor op het Rogierplein. De delegatie bestaat uit 9 mensen waaronder leden van de vakbondsdelegatie bij Dexia, vrijwilligers en leden van diverse solidariteitsgroepen. Het wordt een nongesprek maar het geeft aan dat er een zekere nervositeit bij de Dexia-directie heerst. Perfect getimed verschijnt de dag voor de Algemene Vergadering van Dexia, een artikel in De Tijd[17] met als titel 'Dit is een openluchtgevangenis'. Hierin worden de banden tussen Dexia en de Israëlsche bezetting uit de doeken gedaan. Het arti-

kel wordt overgenomen in de Palestijnse pers en op websites en blogs wereldwijd.[18]

Een eerste kleine overwinning

Terwijl een 300-tal mensen op 13 mei een ballonnen-actie organiseren voor het Dexia-hoofdkwartier[19] worden op de Algemene Vergadering enkele kritische vragen gesteld[20]. Dhr. Dehaene ziet zich op deze AV verplicht een eerste wijziging in het beleid van Dexia aan te kondigen. De bank zal geen nieuwe leningen meer toekennen aan kolonies in de Bezette Palestijnse Gebieden omdat de ethische code van Dexia dit niet toelaat. Er worden voor het eerst ook cijfers vernoemd. Zo zou Dexia vandaag nog steeds voor meer dan 5.000.000 euro kredieten hebben uitstaan bij de kolonies. De 8.000.000 euro die Dexia in juni 2008 aan Jeruzalem toekende is hierin vanzelfsprekend niet inbegrepen.

Buiten bij de actievoerders wordt het nieuws op gejuich onthaald. Een eerste duidelijk resultaat van de campagne is binnen. Toch is het platform ook verontrust. Dehaene neemt tijdens de AV opnieuw het discours van Israël over. Zo spreekt hij over 'betwiste entiteiten' en niet over 'kolonies'. In één beweging ontkent hij ook de bezetting van Oost-Jeruzalem door erop te wijzen dat 'Jeruzalem niet op dezelfde basis als de Westelijke Jordaanoever beoordeeld kan worden'. Dit, samen met de weigering van Dexia om de lopende contracten met de kolonies op te zeggen, maakt dat de leden van het platform de campagne onverminderd doorzetten.

Jij bent de campagne

Het succes van de campagne hangt samen met de inzet van de vele vrijwilligers en hun organisaties. De eerste kleine overwinning op de AV van Dexia op 13 mei geeft aan dat ook een overwinning over de hele lijn mogelijk en realistisch is. Dexia zal echter niet zonder slag of stoot aan de eisen van de campagne voldoen, daarvoor zal de druk, met ieders hulp, verder opgevoerd moeten worden. Het platform besliste op haar evaluatie vergadering van 19 mei om verder te gaan met de bestaande campagne-middelen. Er wordt gemikt op 10.000 protestkaarten en handtekeningen onder de online e-mail petitie. De vrijwilligers worden gevraagd om hun gemeente een motie te laten stemmen. Daarnaast wordt de lijst met ondertekenaars van het platform steeds langer. (Waarom ook niet jouw organisatie?). Tot slot worden ook de acties in de straat opgevoerd. Zaterdag 3 oktober 2009 moet een volgend hoogtepunt worden in de campagne met meer dan 20 acties aan Dexia filialen verspreidt over het hele land.

Conclusie

De aanval op Gaza van eind 2008 heeft nog maar eens duidelijk gemaakt dat er geen vrede in het Midden-Oosten komt zolang de bezetting van Palestina doorgaat. De bezetting heeft gevolgen voor de hele wereld en dus kunnen we ook in België niet afzijdig blijven. Een Belgische firma die een actieve bijdrage levert aan het in stand houden van de bezetting verdient onze aandacht. De illegaliteit van de bezetting van Palestina, zoals geformuleerd in verschillende resoluties van de Veiligheidsraad en gebaseerd op de Vierde Conventie van Genève, noopt ons tot actie indien het Internationaal Recht zijn waarde wil blijven behouden. Bovendien is het een morele plicht om een bijdrage te leveren aan het beëindigen van dit reeds eenenzestig jaar durende conflict en zo de weg naar vrede in het Midden-Oosten in te slaan.

De bezetting heeft gevolgen voor de hele wereld en dus kunnen we ook in België niet afzijdig blijven. Een Belgische firma die een actieve bijdrage levert aan het in stand houden van de bezetting verdient onze aandacht.

Meer info:
http://www.intal.be/nl/campagne/israel-koloniseert-dexia-financiert

---

1 Kolonies: Alfei Menasheh, Elkana, Beit-El, Ariel, Beit Aryeh, Givat Zeev en Kedumim. Regio's: De Jordaanvallei, de Hebron regio en Samaria (het Noorden van de Westelijke Jordaanoever).
2 http://www.knesset.gov.il/protocols/data/rtf/ksafim/2007-06-19-02.rtf
3 http://www.dexia.com/n/discover/sustainable_initiatives.php
4 Centrum voor ontwikkeling, documentatie en informatie Palestijnen - http://users.skynet.be/bk291253/index.htm
5 http://www.intal.be/home
6 http://www.dexia.com/n/discover/world-israel.php
7 http://www.lesoir.be/actualite/monde/proche-orient-des-mouvements-2008-11-08-659132.shtml
8 http://www.intal.be/nl/article/"dexia-uit-israel"-informeert-dexia-personeel-over-dexia-israel
9 http://www.intal.be/files/20081119_antwoord_mariani.jpg
10 http://www.intal.be/files/DEXIA_PLATFORM_PLATE-FORME.pdf
11 Alle initiatieven verbonden aan de campagne worden samengebracht in het artikel "Chronologie van de campagne 'Israël koloniseert - Dexia financiert'": http://www.intal.be/nl/article/chronologie-van-de-campagne-israel-koloniseert-dexia-financiert
12 http://www.intal.be/nl/fotoreports/info-avond-en-moblisatie-voor-de-campagne-werd-een-succes
13 http://vimeo.com/3052341
14 http://www.intal.be/files/overzicht_ondertekenaars_3.pdf
15 http://www.holdingcommunal.be/nl/mhome.htm
16 http://www.intal.be/nl/emailcampagne/israel-koloniseert-dexia-financiert
17 http://www.tijd.be/nieuws/ondernemingen_financien/-Dit_is_een_openluchtgevangenis-.8182378-433.art
18 http://stopthewall.org/worldwideactivism/1941.shtml
19 http://www.intal.be/nl/fotoreports/descentains-de-personnes-disent-non-au-financement-de-dexia-en-israel
20 http://www.thomson-webcast.net/uk/dispatching/?event_id=b9abc02a1833d49accff0825ac200f5c&portal_id=f1a3fb03529e7589dd28a537c90ad8f7&language=en

Verkiezingen in Iran

I Kaveh Ehsani, Arang Keshavarzian, Norma Claire Moruzzi I

Met de jongste stembusgang, waarin een nieuwe Iraanse president moest worden gekozen, werden we door de media overstelpt met analyses over de verkiezingen. Een primitieve analyse ziet het als een episch gevecht tussen de regering en 'de mensen', hoewel niemand van de hoofdrolspelers homogeen of unitair is.

Andere commentatoren, van links over het centrum tot rechts, extrapoleren hun theorieën op basis van veronderstelde karaktertrekken bij de 'dramatische' personages. Zo poneert men dat 'de oppositie', stedelijk, geschoold en over het algemeen op de hand van Mousavi, zich opstelt tegenover de armen, de overdreven godsvruchtige boeren en het plebs die Ahmadinejad steunen. Dergelijke interpretaties zijn veel te simpel. Ze slagen er niet in om uit te leggen waarom de kiescampagne zo competitief was en de populaire reactie op de fraude-verhalen zo heftig. Het is wel zo dat het conflict rond deze verkiezingen heel wat verdeeldheid heeft gebracht zowel bij de top van het regime als doorheen de Iraanse maatschappij.

Het spel van de verwachtingen

Velen binnen en buiten Iran dachten dat deze verkiezingen een weinig boeiende formaliteit zouden worden. Vorige kandidaten van de clerus geraakten zonder moeite verkozen en de veronderstelling was dat dit ook het geval zou zijn voor Ahmadinejad. Hij had immers alle middelen ter beschikking. Ondanks de mondiale economische neergang, kon de staat in de periode 2003-2008 op extra olie-inkomsten rekenen. Verder had de president de duidelijke steun van de Hoogste Gids, Ali Khamenei, het Iraanse leger en de Raad van Wachters (het niet-verkozen panel van hoge geestelijken dat over de grondwettelijke macht beschikt om beslissingen van het parlement tegen te houden). Hij kon ook beschikken over een monopolie op radio en TV. De veiligheidsdiensten onderdrukten bovendien systematisch het maatschappelijk middenveld en politieke organisaties die kritiek hadden op het beleid van Ahmadinejad. Van deze opponenten, nog gedesillusioneerd door het falen van Khatami (president van 1997 tot 2005) en de 'hervormers' in het parlement, verwachtte men dat ze op 12 juni thuis zouden blijven, terwijl radicale islamisten en zij die zich bevoordeeld zagen door de populistische economische politiek van Ahmadinejad, in drommen zouden aanschuiven.

Dergelijke voorspellingen waren een beetje misleidend. Tijdens de lokale verkiezingen van 2006 was er een veel grotere opkomst dan gewoonlijk. Dat viel in het nadeel van de hardliners uit, die hun greep op de lokale raden verloren. Hoewel er toen ook geen onafhankelijk media waren en het correcte verloop van de verkiezingen evenmin kon worden gegarandeerd, was dit een belangrijke indicator voor mogelijke politieke verschuivingen. Een tweede tegenvaller voor Ahmadinejad kwam er toen ex-president Khatami -nadat bleek dat hij zelf niet zou opkomen- zich met zijn volle gewicht aan de zijde van Hoessein Mousavi schaarde toen deze zich kandidaat stelde. Mousavi is bovendien iemand wiens loyaliteit voor de Islamitische Revolutie niet in twijfel kon worden getrokken. Als eerste minister loodste hij zijn land door de magere jaren van de Iran-Irak-oorlog (1980-1988), toen op het land een embargo rustte en olieprijzen tot onder de 9 dollar per vat tuimelden. Zijn regering zorgde voor de integratie van de provincies in de nationale economie en zijn uitgebreide rantsoeneringspolitiek zorgde ervoor dat niemand verhongerde. Hij was toen in een hevige strijd verwikkeld met Ali Khamenei, die toen president was en zich verzette tegen de herverdelingspolitiek van Mousavi. Van zijn kant kon Mousavi dan weer op de steun rekenen van wijlen Ayatollah Ruhollah Khomeini, die nog altijd door miljoenen wordt vereerd. Mousavi heeft na zijn premierschap een lange staat van dienst in allerlei denktanks. Hij hield daarbij een ongemakkelijke stilte in acht over het neoliberale economische beleid van zijn opvolgers. Hij was er voorstander van dat de identiteit van de islamitische republiek geherdefinieerd zou worden rond een combinatie van sociale rechtvaardigheid, meer solide economische prestaties en politieke hervormingen. Het kapen door Ahmadinejad van de sociale rechtvaardigheidsagenda lijkt Mousavi terug in de politiek te hebben gedwongen. Mousavi heeft nooit onder stoelen of banken gestoken dat hij deel uitmaakte van het establishment en een groot aanhanger was van de erfenis van Khomeini en de islamitische revolutie. Desalniettemin werd Mousavi gezien als een kandidaat die niet aangetast was door corruptie, iemand ook met een staat van dienst op vlak van management, met een gevoel voor sociale rechtvaardigheid en bovenal, iemand die durft op te staan tegen Khamenei. De aantrekkelijkheid van Mousavi was dat hij in staat was om

Mousavi heeft nooit onder stoelen of banken gestoken dat hij deel uitmaakte van het establishment en een groot aanhanger was van de erfenis van Khomeini en de islamitische revolutie.

hervormers en andere groepen zoals de arbeidersklasse, boeren en stedelingen te verenigen. Maar dat neemt niet weg dat enkele uitzonderingen niet ten na gesproken, niemand er in Iran aan twijfelde dat Ahmadinejad, gezien de voordelen waarover hij beschikte, de verkiezingen zou winnen.

"Zwart is wit"

Twee kritische factoren vergrootten de breuk binnen zowel de elite als het electoraat en gaven aanleiding tot de fricties in de weken na de verkiezingen.
Ten eerste waren er een aantal nationale TV-debatten die de kloof en de versplintering duidelijk maakten binnen het politieke establishment. Deze kloof was eerder al openbaar gemaakt, maar dit nieuws bleef beperkt tot kranten met een kleine oplage. Ditmaal werden op TV felle duels uitgevochten zoals nooit eerder vertoond in de geschiedenis van de Islamitische Republiek. Zij werden gretig gevolgd en bediscussieerd. Daarin beweerde Ahmadinejad dat de inflatie tot 15 procent was gedaald, hoewel de beschikbare ramingen van de Centrale Bank spreken over 25 procent. Hij betoogde verder dat het bruto nationaal product (BNP) onder zijn beleid gestegen was met 6 procent versus 5 procent onder het bewind van Khatami. Dat was niet zozeer te danken aan goede economische prestaties, dan wel aan torenhoge olieprijzen die er voor zorgden dat 300 miljard dollar aan olie-inkomsten Iran binnenvloeiden. Ahmadinejad pakte ook uit met een verminderde staatsschuld, wat dan weer te wijten was aan de verkoop van publieke eigendommen. De Iraanse president zei verder dat de kloof tussen rijk en arm nog nooit zo klein was, hoewel ramingen van zijn eigen Centrale Bank spreken over 7 miljoen Iranezen (op 76 miljoen) die in extreme armoede leven. Hij sprak over de dalende werkloosheid, maar vergat te zeggen dat het ministerie van Arbeid de definitie ervan wijzigde terwijl hij de vele acties van buschauffeurs, suikerriet- en petroleumarbeiders en leerkrachten brutaal liet neerslaan. Ahmadinejad klopte zich verder nog op zijn borst over het feit dat er nog nooit eerder zoveel publieke ondernemingen werden geprivatiseerd.

Mousavi antwoordde op TV dat Ahmadinejad "met het grootste zelfvertrouwen beweert dat zwart gelijk is aan wit en dat tweemaal twee niet vier maar tien is. Niets is erger dan een regering die liegt tegenover haar volk. De enige redenen waarom ik beslist heb om aan deze campagne deel te nemen is dat ik daar de consequenties van vrees." Op zijn campagneaffiches prijkte: "liegen is verboden".
Het economische debat ging gepaard met sensationalisme. Vier jaar na de belofte om namen te noemen van zij die zich bezondigden aan corruptie en vriendjespolitiek, vuurde Ahmadinejad een serie van insinuaties af ten aanzien van enkele notabelen van het regime onder wie expresident Rafsanjani (1989-1997) en de invloedrijke conservatieve en voormalige parlementsvoorzitter Ali Akbar Nateq Nouri. Ahmadinejad reageerde op de postelectorale protestbeweging met beloftes dat zijn "regering van rechtvaardigheid" het systeem zal zuiveren van zij die in de weg staan van "het volk". Hij confronteerde Mousavi met de duistere periode van politieke repressie in de jaren 1980 om zijn tegenstander onderuit te halen als verdediger van de burgerrechten. De ex-premier reageerde: "men blijft mij dat zeggen. Maar wie denk je dat de repressie organiseerde? Aan wie denk je dat Imam Khomeini een verbod oplegde om in het leven van mensen in te grijpen. Het gaat over dezelfde mensen die nu in de regering zitten!"

Maar niet zozeer de inhoud van de verbale discussies tijdens de campagne was belangrijk, dan wel de teneur waarin de discussies verliepen. In het verleden regelde de elite van de Islamitische Republiek zijn onenigheden discreet door te streven naar consensus, onderhandelen en arbitrage door de Gids. De TV-debatten toonden nu hoe het establishment met zichzelf overhoop lag.

Geen loutere show

De tweede kritische factor gedurende de officiële campagne van mei tot 12 juni was de hoopvolle toekomst zoals gepresenteerd door de rivalen van Ahmadinejad, vooral van Karroubi en Mousavi.
De campagne van Karroubi bijvoorbeeld zette in op een expliciete verdediging van de politieke en sociale rechten van de Iraanse Koerden, Baluchi's, Azeri's en andere etnische minderheden, evenals voor soennitische moslims en andere religieuze minderheden met wie de sjiitische Islamitische staat op gespannen voet leeft. Karroubi sprak zich ook uit voor de belangen van studenten en vrouwen.
Mousavi's campagne was meer gebaseerd op de verdediging van de rechtsstaat, en de burgerlijke- en persoonlijke vrijheden. Zo beloofde hij de stopzetting van de patrouilles van de zedenpolitie. Hij erkende dat het gebruik van geweld om de maatschappij te islamiseren, zoals dat terug het geval is onder Ahmadinejad,

niets anders is dan een instrument in handen van de elite om dominantie te verkrijgen over de stedelijke middenklasse. Hij viel ook Ahmadinejads populistische sociale politiek aan en legde de nadruk op de creatie van jobs door de versterking van zowel bestaande openbare- als privéondernemingen.
De hele campagne brak het monopolie van het Iraans regime op de verspreiding van politieke opinies in de publieke sfeer. Drie decennia lang is het regime er voor het grootste deel in geslaagd om publieke 'politieke' vertoningen te beperken tot regeringsgezinde massamanifestaties, terwijl ze de belangrijke publieke zaken achter gesloten deuren afhandelde. Onafhankelijke verenigingen en vakbonden, basisorganisaties en politieke groeperingen werden hard aangepakt. In de acht jaren van beleid onder Khatami, ook al gingen die gepaard met ernstige tekortkomingen op vlak van hervormingen en politieke capaciteiten, zagen we de opkomst van een relatief onafhankelijke pers en de beknotting van directe regeringsbemoeienissen in het privéleven van burgers. Ahmadinejad heeft uit alle macht geprobeerd deze veranderingen terug te schroeven.
Burgers trotseerden de regering en participeerden enthousiast aan de publieke debatten. Artiesten, filmmakers, politieke activisten, feministen en studenten smeedden allianties over de ideologische grenzen heen en erkenden hun gemeenschappelijke belangen. Vierendertig islamitische en seculiere feministische groepen vormden de 'Convergentie van de Vrouwenbeweging' op basis van een gemeenschappelijk platform. Een week voor de verkiezingen hield de Convergentie een debat met de vertegenwoordigers van de hervormingsgezinde kandidaten om te kunnen inschatten welke kandidaat het meest consequent verbonden was met vrouwenrechten. Kortom, de kiescampagne was op tal van manieren uniek.

Klap in het gezicht van de rede

In de vroege namiddag van 13 juni, kondigde het ministerie van Binnenlandse Zaken het 'finale' resultaat van de verkiezingen aan. De opkomst bedroeg 85 procent en Ahmadinejad won met 63 procent van de stemmen, gevolgd door Mousavi (34 procent) en Rezaei en Karroubi die respectievelijk amper 2 en 1 procent achter hun naam kregen.
Voor veel Iraniërs gaat de commotie nu niet enkel over het betwisten van deze uitkomst, maar ook over de overtreding van verkiezingsprocedures en -wetten. Daarnaast voelen velen zich verbolgen over de manier waarop zowel Ahmadinejad als Khamenei reageerden op het volksprotest. Het kwam als een klap in het gezicht toen de manifestanten moesten aanhoren dat ze gemanipuleerd werden door de CIA of MI-6. Het door de conservatieve burgemeester Mohammad Baqer Qalibaf geleide bestuur van Teheran schatte het aantal manifestanten midden juni op 3 miljoen. Het ging niet alleen om de chique middenklasse, maar ook over gesluierde vrouwen, jongeren van de arbeidersklasse en ouderen.
Er zijn tal van voorbeelden die illustreren waarom er ongeloof heerst over het officiële kiesresultaat. In tegenstelling tot eerdere verkiezingen organiseerde het ministerie van Binnenlandse Zaken 14.000 mobiele kiesboxen, wat het monitoren door kandidaten aanzienlijk bemoeilijkte. Volgens een aantal verslagen werden er 14,5 miljoen extra kiesformulieren gedrukt zonder dat er een systeem bestond om ze te kunnen traceren. Toen verschillende kiesbureaus in de stedelijke centra zonder kiesformulieren kwamen te zitten konden deze niet worden gevonden. Communicatie tussen de campagnemensen werd bemoeilijkt toen het SMS-systeem en een website geassocieerd met de Mousavi-campagne werden afgesloten. De populaire Perzische dienst van de BBC werd verstoord om de informatiestroom in te perken. Op de avond van de verkiezingen was er een politie-inval in een gebouw van de Mousavi-campagne en werden verschillende vrijwilligers gearresteerd.
De grootste inbreuk op de wetgeving, als de bewering van Mousavi en Karroubi klopt, is dat hun waarnemers verhinderd werden aanwezig te zijn op het moment dat de stembiljetten werden geteld en de stembussen verzegeld. Volgens de wet moeten deze waarnemers bevestigen dat de stembussen leeg zijn voor het starten van de kiesverrichting, moeten ze aanwe-

Verkiezingen in Iran kort

Op 12 juni werden de tiende presidentsverkiezingen gehouden. Het presidentsschap is het hoogst verkozen ambt, hoewel het geen controle uitoefent over de Buitenlandse en defensiepolitiek van Iran. De 12-koppige Revolutionaire Wacht (bestaande uit 6 Clerici aangeduid door de Hoogste Leider en 6 juristen voorgedragen door de hoogste rechterlijke instantie en goedgekeurd door het parlement) zorgt voor de schifting van de kandidaten. De Wacht weerhield slechts 4 van de 476 oorspronkelijke kandidaten.

Het belangrijkste campagnethema was economie. Er is een hoge inflatie van 25 procent en de werkloosheid bedraagt 12,5 procent. Eenvijfde van de Iraniërs leeft onder de armoedegrens. Mousavi verdedigt een vrijemarkteconomie en een strikt monetair beleid, terwijl Ahmadinejad zijn campagne focuste op armoedebestrijding. De thema's komen overeen met de bekommernissen van de achterban van beiden. Andere discussiethema's waren het internationaal isolement van Iran. Beiden verdedigen de verdere ontwikkeling van het Iraanse nucleaire programma.

De mate waarin buitenlandse inmenging de kiesverrichtingen zou hebben beïnvloed is onduidelijk. Wel zeker is dat het Amerikaanse Congres 400 miljoen dollar goedkeurde voor de 'promotie van de democratie' in de periode van 2005-2008, een programma waar ook de Iraanse oppositie kon van genieten. Het Congres bepaalde onder meer dat middelen konden worden ingezet voor "software programmatoren die programma's ontwikkelen die internet firewalls, geïnstalleerd door de Iraanse regering, kunnen storen" en voor een programma dat zorgt voor "anti-censuurinstrumenten en diensten voor de verbetering van de vrijheid van informatie in gesloten maatschappijen". De Amerikaanse propagandazender Voice of America beweert dat zijn Perzische uitzendingen 15 miljoen Iraniërs bereiken.

zig zijn bij het tellen en moeten ze een formulier ondertekenen, waarvan ze een kopie meekrijgen.
Ook anders dan in voorgaande verkiezingen, was het feit dat het ministerie van Binnenlandse Zaken heel vlug de overwinning voor Ahmadinejad afkondigde, dit ondanks de enorme opkomst.
Het resultaat deed ook op andere vlakken de wenkbrauwen fronsen. Volgens het officiële resultaat kreeg Karroubi bvb. slechts een half miljoen stemmers achter zich, terwijl hij in 2005, 5 miljoen stemmen vergaarde, goed voor 17 procent.
Een ander voorbeeld: de Revolutionaire Wachters moesten op een bepaald moment toegeven dat in minstens 50 kiesdistricten de opkomst meer dan 100 procent was. Sinds 12 juni hebben kandidaten van de oppositie, Iraanse journalisten en onafhankelijke onderzoekers heel wat gegevens verzameld die zowel de eerlijkheid van de procedure als het verkiezingsresultaat zelf in vraag stellen.

Wat te verwachten valt

Doordat het netwerk van het maatschappelijk middenveld al vorm had gekregen in de aanloop naar de verkiezingen, waren de manifestanten in staat om vlug informatie te verspreiden terwijl mensen zich verzamelden voor het gebouw van het ministerie van Binnenlandse Zaken en de pleinen van Teheran en ander steden. Deze nooit eerder geziene massaprotesten toonden dat de breuk bij de politieke elite een weergave is van een diep ongenoegen over de staatsinrichting. Hoewel Mousavi de symbolische gids is van het protest is het helemaal niet duidelijk of hij ook de trekker ervan is. De kracht van het straatprotest was de grootte en het vrij spontaan karakter ervan. Het is natuurlijk ook zo dat deze gedeeltelijk zijn georganiseerd vanuit een verbintenis van de participanten rond een gemeenschappelijk doel: de rechtsstaat en het recht op burgerparticipatie. Campagnemedewerkers van de oppositie en activisten van de civiele maatschappij hebben erg geholpen met het kiezen van de locaties voor de bijeenkomsten, evenals bij het promoten van de tactiek van de stilte en geweldloosheid.
De eerste reacties van de conservatieve clerus aan de macht, met inbegrip van Khamenei, leken er op te wijzen dat er een opening werd gecreëerd om tot overeenstemming te komen. Maar al gauw keerden Ahmadinejad, Khamenei, de Raad van Wachters evenals de staatsmedia zich tegen de demonstranten door eerst de grootte van het protest te ontkennen en vervolgens het spottend af te doen als een complot. In stijgende mate zetten ze het repressieapparaat in om het protest te onderdrukken.
Khameneis vrijdaggebed van 19 juni en de aanhoudende repressie hebben gezorgd voor de verdere vervreemding van de bevolking met de gevestigde macht en hebben de kloof binnen de regerende klasse nog vergroot. In termen van een langetermijnstrategie, is het bijna onverklaarbaar dat Khamenei, de Hoogste Gids, zich met zijn volle gewicht achter Ahmadinejad heeft geschaard en zo de institutionele neutraliteit van zijn functie in diskrediet heeft gebracht, zowel bij de bevolking als bij de politieke elite. Een andere rode lijn werd overschreden toen er op de demonstranten werd geschoten en ze 'terroristen' werden genoemd. De elite heeft gekozen voor de methode van geweld en intimidatie om de politieke ruimte te monopoliseren. De uitdaging voor de oppositiebeweging is een manier vinden om de druk aan te houden en tegelijk de impact van het staatsgeweld te temperen. Niet gemakkelijk omdat heel wat leiders van de protestbeweging zijn gearresteerd.

Dit is een ingekorte versie van een artikel dat op de website van het Middle East Research and Information Project verscheen op 28 juni 2009, www.merip.org.

Turkije blijft uitgestoken Koerdische hand afwijzen

I Ludo De Brabander I

Tot voor enkele maanden zag het er naar uit dat de AKP-regering (Rechtvaardigheids- en Ontwikkelingspartij) in Ankara van plan was om het over een andere boeg te gooien wat de Koerdische kwestie betreft.

In de aanloop naar de lokale verkiezingen van 29 maart 2009 putte de regeringspartij van premier Erdogan zich uit in het paaien van de Koerdische kiezers uit het zuidoosten van het land. In de lente van 2008 kondigde Erdogan nog een investeringsplan aan ter waarde van 12 miljard dollar om de economisch belabberde toestand in die regio aan te pakken. Het was vooral een poging om de wijdverbreide Koerdische steun voor de guerrilla van de PKK (Koerdische Arbeiderspartij) te ondergraven.

Begin dit jaar kwam daar een 'cultureel offensief' bovenop, met onder meer de primeur van een nieuw openbaar TV-kanaal (TRT 6) dat in het Koerdisch zou uitzenden. De sfeer leek goed te zitten toen de Turkse president, Abdullah Gül, beloofde dat er 'zeer goede dingen' stonden te gebeuren. De berichten dat er contacten waren tussen Ankara, het Iraaks-Koerdische Erbil en Washington waarbij gezocht werd naar een onderhandelde oplossing voor het 'Koerdische probleem' waren bemoedigend. Er zou zelfs sprake zijn geweest van amnestie voor PKK-strijders, een onderwerp dat zeer gevoelig ligt in nationalistisch Turkije.

De ontnuchtering liet niet lang op zich wachten en hield verband met de uitslag van de lokale verkiezingen. De AKP haalde met 39% een ontgoochelende score. Hoewel het resultaat nog altijd meer dan behoorlijk was, tekende de islamitische partij redelijk zwaar verlies op (7,5%) ten opzicht van de nationale verkiezingen van 2007. Vooral in de Koerdische regio kreeg de AKP een opdoffer te verwerken. Daar ging de pro-Koerdische Democratische Maatschappij-partij (DTP) met een pak stemmen lopen en liet het in een aantal steden monsterscores optekenen, zoals in Diyarbakir (65,5%), Batman (65,5%), Hakkari (79%), Sirnak (53,75%) en Van (53,5%). Het brak de AKP ook zuur op dat het aantal DTP-gemeenten in vergelijking met 2004 steeg van 56 naar 98 want dat was op veel plaatsen ten koste van de AKP.

Velen interpreteerden het resultaat van de lokale verkiezingen als een plebisciet waarbij de Koerdische bevolking de DTP naar voor schoof als de partij -en dus niet de AKP- die het best in staat is om de Koerdische belangen te verdedigen. Erdogan die niet genoeg kon herhalen dat hij Diyarbakir wilde binnenhalen, kon de buitenwereld nu niet aantonen dat de plaatselijke bevolking zijn beleid appreciëerde en dat zijn economische en culturele politiek vruchten afwierp. Een overwinning zou het ook gemakkelijker hebben gemaakt om de PKK definitief als een terroristisch fenomeen af te schilderen.

In de Koerdische regio kreeg de regerende AKP een opdoffer te verwerken. De pro-Koerdische Democratische Maatschappij-partij (DTP) ging er met een pak stemmen lopen.

Nieuwe golf van repressie

De AKP kon op twee manier reageren. Het kon een einde maken aan haar politiek om 'geen handen te schudden' met de DTP en ze als een noodzakelijke partner zien voor de oplossing van het Koerdische vraagstuk. Ofwel kon ze het resultaat negeren en kiezen voor een strategie die moet leiden tot de vernietiging van de DTP. Het regime koos voor het laatste en zette alle registers open voor een nieuwe golf van repressie. Die begon amper twee weken na de verkiezingen, toen de politie een grote gelijktijdige raid uitvoerde in een 15-tal steden, meestal in de Koerdische regio. Tientallen DTP-mandatarissen en militanten werden opgepakt en beschuldigd van banden met de PKK. Enkele weken later verspreidde de DTP het bericht dat het aantal gearresteerde partijleden opgelopen was tot 222. De burgemeesters van Diyarbakir en Batman werden veroordeeld tot 10 maanden gevangenisstraf omdat ze de PKK als een 'guerrillabeweging' omschreven in plaats van 'terroristen'. Als het Hof van Beroep de uitspraak bevestigt, verliezen ze ook hun burgemeesterssjerp.

Ook de nationale DTP-mandatarissen werden niet gespaard. Tegen hen werd een aanklacht ingediend omwille van een aantal toespraken met pleidooien voor een politieke oplossing en onderhandelingen met de PKK. In Turkije is dat voldoende om de parlementaire immuniteit op te heffen wat volgens de grondwet

kan, wanneer activiteiten de bedoeling hebben "de ondeelbare eenheid van het land en de natie, en de democratische en laïcistische Republiek gebaseerd op de mensenrechten te vernietigen". Het is klassiek dat deze definitie in Turkije zeer ruim wordt geïnterpreteerd. Zo vroeg de procureur van Diyarbakir de opheffing van de parlementaire immuniteit van de voorzitter van DTP, Ahmet Turk, omdat hij propaganda zou hebben gemaakt voor de PKK. Turk, die al meermaals aanbood om als bemiddelaar op te treden tussen de Turkse regering en de PKK, had in een toespraak de opgesloten Abdullah Öcalan vergeleken met de voormalige Zuid-Afrikaanse president Nelson Mandela.

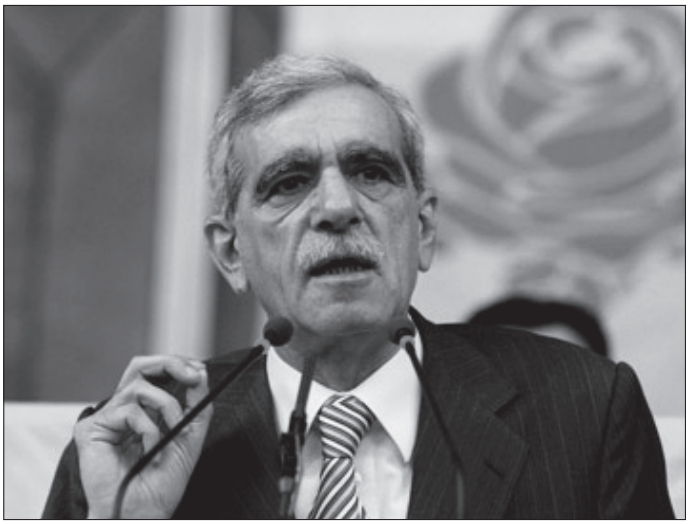

Ahmet Turk

De AKP neemt duidelijk weerwraak voor het opgelopen electorale verlies en kan zo bovendien nieuw krediet verdienen in nationalistisch Turkije en in legerkringen. Daarmee vervoegt de islamistische partij de rangen van het Kemalistische staatsapparaat dat maar al te graag meehelpt om de DTP-leiders te criminaliseren en dat er zelfs al een tijd op uit is om de DTP te verbieden.

Ook op het terrein zorgden de verkiezingen voor een shockeffect en voerde het Turkse leger zijn militair offensief op. Nochtans had de PKK-leiding een staakt-het-vuren afgekondigd, dat alleen opgeschort zou worden in geval het nodig was zich tegen aanvallen te verdedigen.

Tijdens enkele gewelddadige confrontaties vielen op korte tijd 14 dode Turkse soldaten, wat de gemoederen uiteraard niet echt bedaart. Begin juni verklaarde de stafchef van de Turkse strijdkrachten, Ilker Basbug, dat het leger vastbesloten is om de PKK te elimineren.

Uitgestoken hand

Hoewel de repressie sterk is opgevoerd, blijven van zowel de DTP als de PKK verzoenende geluiden komen. Eind mei 2009 verklaarde Ahmet Turk tijdens een receptie in de Britse ambassade van Ankara, dat zijn partij "gelooft dat er nood is aan dialoog voor de toekomst van het land, voor vrede en om een einde te maken aan het bloedvergieten". Turk weet zich ook gesterkt door het feit dat hij een -zij het kort- onderhoud kreeg met de Amerikaanse president Obama tijdens zijn bezoek aan Turkije afgelopen april. Het gaat om een belangrijke politieke erkenning die de AKP confronteert met haar politiek om zelf elk contact met de DTP te weigeren.

De AKP neemt met zijn nieuwe houding tegenover de Koerdische partijen weerwraak voor het opgelopen electorale verlies en kan bovendien nieuw krediet verdienen in nationalistisch Turkije en in legerkringen.

Ook de PKK doet er alles aan om uit het internationaal isolement te treden. In een interview met de Britse krant 'The Times' (26 mei 2009) zei Murat Karayilan, de voorzitter van de Bestuurlijke Commissie van de KCK (Vereniging van de Gemeenschappen van Koerdistan, de overkoepelende PKK-organisatie) dat de PKK bereid is om het streven naar een onafhankelijke staat te laten vallen in ruil voor een onderhandelde oplossing die een einde maakt aan de oorlog met Turkije. "We zijn klaar voor een vreedzame en democratische oplossing binnen de Turkse grenzen", aldus Karayilan. Hij maakte de vergelijking met Schotland toen de Britten uiteindelijk instemden met een afzonderlijk schots parlement.

Eerder had Karayilan zijn 6.000 man sterke guerrillamacht in een positie van 'passieve defensie' geplaatst. Dat is inmiddels verlengd tot midden juli met als argument Turkije voldoende tijd te gunnen het PKK-voorstel te overwegen. Voorlopig heerst er een complete patstelling. De Turkse nationalistische partijen veroordeelden het aanbod van de PKK en ook het leger ziet er vooralsnog geen brood in. De Koerdische Nationale Regering in Noord-Irak, waar de PKK haar bases heeft, sprak daarentegen van een "belangrijk besluit om de vrede te handhaven in de regio". De komende maanden moet blijken in welke mate Washington bereid is te helpen een einde te maken aan de politieke impasse en de confrontatie. De VS hebben belang in een oplossing vooraleer ze Irak militair grotendeels hebben verlaten. Zij tonen zich immers bezorgd dat de PKK-aanwezigheid en de Turkse militaire operaties in Noord-Irak zouden kunnen leiden tot nieuwe zware confrontaties, met alle gevolgen van dien voor het regime in Irak en de stabiliteit in de regio.

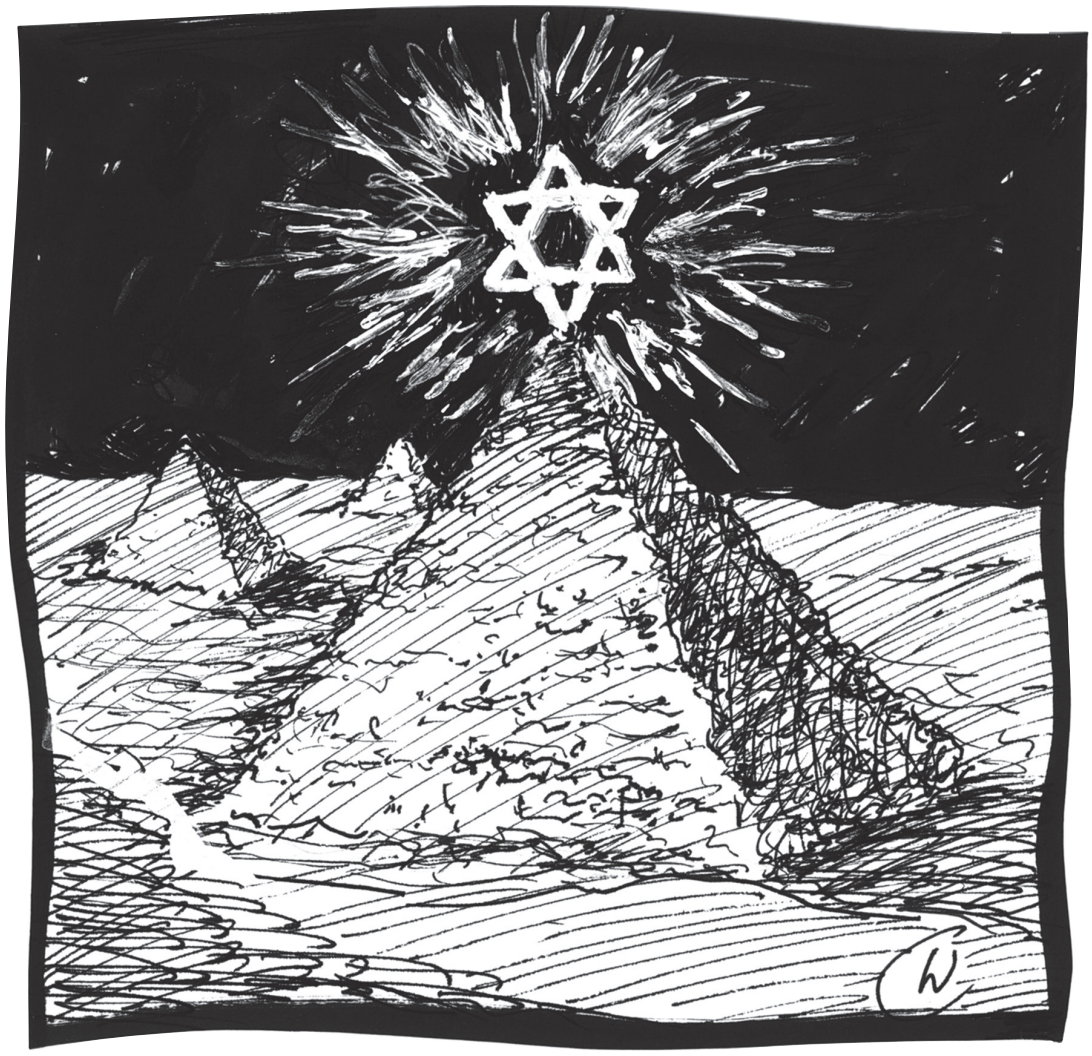

DOSSIER

PROTEST IN EGYPTE

De Moslimbroederschap: islamitische oppositie in Egypte?
Presidentiële paranoia
Sociaal protest in Egypte
Een vrije vakbond is de start van een vrij Egypte

Soetkin Van Muylem, Ludo De Brabander

De Moslimbroederschap: islamitische oppositie in Egypte?

I Soetkin Van Muylem I

Egypte, 'umm al dunyā' (de moeder van de wereld) heeft een invloedrijke geschiedenis en speelde afgelopen eeuw een belangrijke rol in de moderne Midden-Oosten-politiek. Ook de Egyptische oppositiebewegingen hebben hun impact gehad op de wijdere Arabische regio. Zo diende (en dient) de Moslimbroederschap als een voorbeeld voor vele religieus geïnspireerde dissidente groepen in de islamitische wereld.

Egypte is een land met ruim 80 miljoen inwoners. Het wordt al 28 jaar lang geregeerd door dezelfde president, Hosni Moebarak, die ondersteund wordt door een corrupt regime en afhankelijk is van de Verenigde Staten (sinds 1979 ontvangt Egypte gemiddeld 2,2 miljard dollar per jaar van de VS). De Egyptische noodwet -in voege sinds 1981- beperkt de wettelijke politieke oppositie drastisch en er wordt aangenomen dat de verkiezingen systematisch gemanipuleerd worden in het voordeel van de regering. De overgrote meerderheid van de bevolking kan niet profiteren van Moebaraks economische liberaliseringsmaatregelen. Terwijl de levensstandaard quasi gelijk blijft, stijgen de prijzen van de levensmiddelen. Politiek en economisch wanbeleid beletten dat de sociale kloof tussen arm en rijk verkleint. Islamitische groeperingen dragen een egalitaire boodschap uit die in zulke omstandigheden gretig omarmd wordt. Afgelopen decennia floreerden private islamitische organisaties en liefdadigheidsinstellingen in Egypte. Hoewel de meeste van deze organisaties apolitiek zijn, is het toch voor een groot stuk in dit gedecentraliseerde netwerk van associaties -die allemaal een andere agenda nastreven en verschillende graden van autonomie genieten ten opzichte van de staat- dat dissidente ideeën een expressie vonden. De Moslimbroederschap is historisch gezien de invloedrijkste drager van dissidentie in het moderne Egypte en blijft tot vandaag de belangrijkste oppositiebeweging.

Geschiedenis

In 1928 werd de Moslimbroederschap door Hasan al-Banna opgericht. De Egyptische maatschappij stond in de jaren na de onafhankelijkheid (1922) nog heel erg onder buitenlandse invloed (het Britse bezettingsleger zou maar verdwijnen uit Egypte na de staatsgreep van de Vrije Officieren in 1952). Er heerste een enorme ongelijkheid tussen de grootgrondbezitters en de miljoenen armen, de forse bevolkingstoename zorgde voor een plattelandsvlucht en de steden waren van sociale voorzieningen ontstoken. Buitenlandse ideeën en instellingen hadden het merendeel van de Egyptenaren niets opgebracht. De boodschap van zekerheid gebaseerd op religie die al-Banna bracht, sprak mensen uit alle klassen aan. Concreet streefde hij niet naar een omverwerping van het regime, maar naar een 'islamisering'. Een wettelijke, politieke en administratieve hervorming die gebaseerd moest worden op de koran en de islamitische traditie (sharia). Einddoel was een islamitische staat met een welbepaalde politieke, economische en sociale manier van leven. De islam mocht niet langer als een loutere godsdienstbeleving gezien worden. Organisatorisch werd de Broederschap hiërarchisch ingericht, met een leider bijgestaan door een bestuursbureau, en opgedeeld in districten, afdelingen, cellen en verenigingen. Elke afdeling was verbonden aan een moskee, een gezondheidscentrum, een sportclub, enzovoort. De boodschap moest via al deze organen verspreid worden. De grote doorbraak van de Moslimbroederschap kwam er in

De Moslimbroederschap is historisch gezien de invloedrijkste drager van dissidentie in het moderne Egypte en blijft tot vandaag de belangrijkste oppositiebeweging.

1948, na de nederlaag van Egypte en de andere Arabische landen in de oorlog tegen Israël. De Broederschap groeide uit tot een massa-organisatie van ongeveer 2 miljoen leden. Een heel sociaal netwerk werd uitgebouwd met scholen, ziekenhuizen, vrouwenorganisaties en jongerenafdelingen. Officieel verwerpen de Moslimbroeders het gebruik van geweld om hun doelen te bereiken, maar ook de paramilitaire vleugel werd groter en moeilijker controleerbaar (met verschillende politieke moorden tot gevolg). De Broederschap werd een te grote bedreiging voor het regime en werd in 1948 verboden. Al-Banna zelf werd op 12 februari 1949 door regeringsagenten vermoord en wordt tot op vandaag door vele islamieten geëerd als een martelaar.

Djamal Abd al-Nasser, die aan de macht kwam in Egypte in 1954 en een seculiere staat voorstond, liet de organisatie van de Moslimbroeders ontbinden na een aanslag op zijn leven waarvoor hij hen verantwoordelijk achtte. Hij arresteerde duizenden leden en trad meedogenloos op, maar de organisatie bleef ondergronds verder bestaan. Onder de vele gevangengezette jongere Moslimbroeders bloeide er bovendien een nieuwe veel

radicalere ideologie, die zou leiden tot het ontstaan van een meer extremistische en fundamentalistische strekking onder leiding van Sayyid Qutb. Het stichten van een zuiver islamitische staat was voor hem een plicht en om de zondige maatschappijen waarin geleefd werd te kelderen, moest er gestreden worden, de jihad.

Anwar Sadat, die in 1970 president werd van Egypte, liet de Moslimbroeders die toen vastzaten vrij (onder meer om de invloed van nasseristen en marxisten op de maatschappij tegen te gaan). Hij kon dan ook rekenen op hun steun. Sadat maakte van de islam de staatsgodsdienst en zorgde ervoor dat de gebedsdiensten vijf maal per dag in de media werden uitgezonden. Toch was dit niet voldoende om het ongenoegen van vooral de jongere garde in te tomen. Het economische 'opendeurbeleid' dat Sadat introduceerde en dat vooral gebaseerd was op het aantrekken van buitenlandse investeerders en het afbouwen van de openbare sector (zwaar uitgebouwd door Nasser) bracht niet de verhoopte sociaal-economische vooruitgang teweeg. Het creëerde alleen een nieuwe superrijke klasse. De populariteit van Sadat (die aanvankelijk met zijn verrassingsaanval tegen Israël in 1973 enig prestige verworven had) daalde al gauw omwille van zijn economische politiek. Ook zijn pro-westerse houding (hij zegde het vriendschapsverdrag met de Sovjetunie op) en de vredesonderhandelingen met Israël werden niet bepaald gesmaakt door de modale Egyptenaar. Toch kon hij lang op de gematigde steun van de Broederschap blijven rekenen. De islamitische organisatie werd niet opnieuw

Moebarak probeerde de Moslimbroederschap de wind uit de zeilen te nemen door in zijn eigen beleid meer en meer te refereren aan de islam.

legaal, maar werd getolereerd en kon in het openbaar functioneren. Het kreeg ook de toestemming om een maandblad te publiceren. Andere groeperingen van jonge islamitische activisten werden ook door Sadat getolereerd en initieel zelfs actief gesteund in een poging om de linkse studentenbewegingen te counteren. De Jamā'a al-islāmiyya bvb. slaagde er mede dankzij de steun van Sadat in om op enkele jaren tijd de volledige controle over de universiteiten te bemachtigen (met als resultaat het verplicht dragen van een hoofddoek op de campus, gescheiden lessen, het schrappen van de evolutieleer uit het curriculum). Leden van de Jamā'a al-islāmiyya werden na hun studies niet alleen gerecruteerd door de Moslimbroeders maar ook door nieuwe radicalere islamistische groepen, waarvan de leiders allemaal oorspronkelijk uit de Broederschap kwamen. Tegen deze vaak gewelddadige extremistische strekkingen werd wel zeer repressief opgetreden door het Sadat-regime. Toen de Egyptische president in maart 1979 de Camp David akkoorden ondertekende, het vredesverdrag met Israël, vervreemdde hij zichzelf niet alleen van de andere Arabische landen maar ook van zijn eigen bevolking. Verder wekte zijn schizofrene houding met aan de ene kant een zeer luxueuze Westerse levensstijl en aan de andere kant het discours van een zeer gelovig en vroom man, de argwaan van de Moslimbroeders. Toen hij in 1979 ook nog eens de islamitische revolutie in Iran veroordeelde en asiel aanbood aan de sjah, verloor hij zijn geloofwaardigheid helemaal (dit ondanks de invoering van de sharia als de voornaamste bron van de wetgeving in hetzelfde jaar). De Broederschap die haar geloofwaardigheid niet wilde verliezen distantieerde zich van Sadat en begon hem systematisch na te wijzen voor zijn levensstijl en zijn beleidskeuzen. De president reageerde onder meer door de publicatie van het tijdschrift van de Moslimbroeders opnieuw te verbieden. Ook de Jamā'a al-islāmiyya (de studentenorganisatie die de universiteit ondertussen al lang was ontgroeid) keerde zich openlijk tegen Sadat en zijn regime. Deze zag echter niet in dat het groeiend succes van deze islamistische groeperingen bij de bevolking te wijten was aan de schrijnende socio-economische ongelijkheid en zijn keuzes op internationaal vlak, en reageerde met een beleid van actieve repressie. In oktober 1981 werd hij vermoord door een luitenant uit het nationale leger die tevens lid was van de Jihād Organisatie, een afscheuring van de Jamā'a al-islāmiyya.

Het Moebarak-tijdperk

Sadat's vicepresident en opvolger Hosni Moebarak liet het voor het regime zo belangrijke nationale leger volledig uitzuiveren en probeerde het regeringsbeleid wat bij te sturen. Vooral op internationaal vlak slaagde hij erin de verhouding tussen Egypte en de 2 supermachten wat meer in evenwicht te trekken (zonder ooit de nauwe banden met de VS te verbreken). Door de iets afstandelijkere houding ten opzichte van Israël kon hij ook de relaties met de andere Arabische landen weer wat opkrikken. Op het vlak van infrastructuur -water- en elektriciteitsvoorzieningen, openbaar transport, riolering- kon Moebarak aanvankelijk wat resultaten boeken, maar de meeste sociaal-economische problemen die onder Sadat gegroeid waren bleven bestaan.

Op binnenlands politiek vlak liet Moebarak selectief de leiders van oppositiegroepen vrij, terwijl hij druk bleef uitoefenen op anderen. Omdat het hem politiek uitkwam tolereerde hij de Moslimbroeders, maar hij probeerde hen vooral ook de wind uit de zeilen te nemen door in zijn eigen beleid meer en meer te refereren aan de islam. Een beproefde techniek die hij van zijn voorganger Sadat had overgenomen. In 1982 werden oppositiebladen weer toegelaten en vanaf 1983 mochten nieuwe partijen deelnemen aan de verkiezingen. Omdat partijen gebaseerd

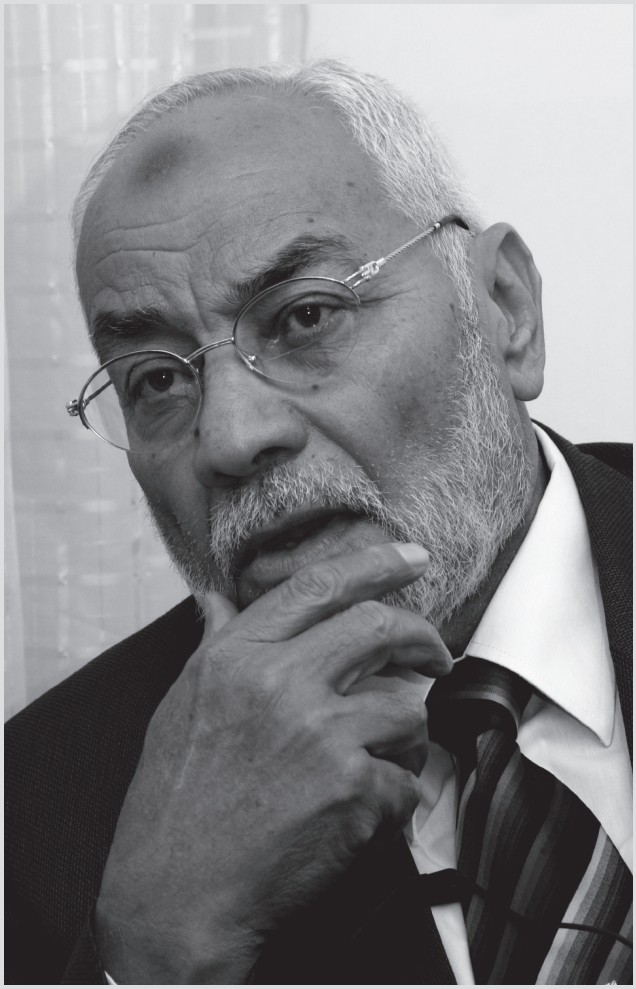

Leider van de Moslimbroederschap Mohammed Mahdi Akef

op religie verboden waren, sloot de Broederschap een deal met een toegelaten partij. Moslimbroeders konden zich op de lijst van een andere partij verkiesbaar stellen en op die manier in het parlement geraken. Voor de parlementsverkiezingen van 1984 werd een alliantie gesloten met de seculiere Wafd-partij. De verkiezingen werden gewonnen door de regeringspartij van Moebarak, de Nationale Democratische Partij (NDP), maar ook door de Wafd. 8 van de 57 zetels die de Wafd-partij bemachtigd had, gingen naar de Moslimbroeders (het Egyptisch parlement telt 448 zetels).

Vanaf het midden van de jaren 1980 liet de recessie zich voelen. De sociaal-economische situatie verslechterde. Parallel hiermee staken extremistische en gewelddadige islamistische groepjes opnieuw de kop op. De regering reageerde zeer repressief. De noodwet maakte dit des te gemakkelijk. Het succes van de Moslimbroeders steeg ook aanzienlijk in die periode. Voor de parlementsverkiezingen van 1987 gingen ze opnieuw een politieke alliantie aan, deze keer met de Arbeiderspartij, die voor de gelegenheid een aantal religieuze standpunten in haar programma had opgenomen. De regerende Nationaal Democratische Partij trok ook volop de islamitische kaart in haar discours en haar programma, een poging om het succes van de Moslimbroeders wat te temperen. Tevergeefs, want de Broederschap rijfde 36 zetels binnen. Naast het parlement drongen de Moslimbroeders in de jaren 1980 ook heel snel de door de regering opgerichte beroepssyndicaten binnen, dit door de andere kandidaten in open verkiezingen voor posten in deze organen te verslaan. De beroepsvakbonden gaven de Moslimbroeders een platform van waaruit ze de opschorting van de noodwet konden eisen en het gebrek aan vrije verkiezingen en een vrij verkozen Egyptisch parlement konden aanklagen, evenals de marteltechnieken gebruikt in de gevangenissen. De stijgende invloed van de Moslimbroeders noopte de regering om de repressieve maatregelen tegen de organisatie vanaf het begin van de jaren 1990 opnieuw op te voeren. In 1993 werden de professionele syndicaten onder de directe controle van de staat geplaatst en in 1995 en 1996 werden duizenden Moslimbroeders opgepakt en veroordeeld door militaire tribunalen (tot dwangarbeid en gevangenschap). De aanklacht was lidmaatschap van een illegale organisatie of het samenzweren om de regering omver te werpen. Er werd tegelijkertijd een grote media-campagne gestart waarin de Moslimbroederschap ervan beschuldigd werd een terroristische organisatie te zijn. De hele operatie was een manier om de Broeders te beletten mee te doen aan verkiezingen. In 1998 werd dezelfde techniek toegepast op de verkiezingen van de studentenvakbonden. Honderden islamitische studenten-activisten werden vlak voor de verkiezingen aangehouden. De Broederschap is specifiek kwetsbaar voor zulke acties omdat het haar aanhang vooral vindt onder universiteitsstudenten. Jobs, materiële goederen en het geld nodig voor een conventionele trouw liggen niet binnen het bereik van vele jongeren. Corruptie en een gesloten politiek systeem creëren vervreemding en wanhoop. De Islamitische heropleving biedt de jongeren een manier van leven waarbinnen ze gerespecteerd kunnen worden voor hun sobere levensstijl, vroomheid en islamitische geleerdheid in plaats van voor hun sociale status of rijkdom. Vrouwen van lagere middenklasse-milieus merkten dat een striktere naleving van de religieuze regels hen een groter respect oplevert, wat hen in staat stelt om andere sociale codes te doorbreken die hen anders zouden limiteren bvb. op vlak van educatie, carrière en huwelijk.

Heropleving

De stijgende repressie in de jaren 1990 was mede de oorzaak van een conflict binnen de Moslimbroederschap zelf. Er heerste onenigheid tussen de 'oude garde' en de leiders van een soort tussengeneratie, die voorstanders waren van samenwerking met andere politieke trends, van een meer open debat over politieke thema's binnen de organisatie zelf, van een groter streven naar het bekomen van wettelijke legaliteit en van een meer liberale interpretatie van de islam. In 1996 verlieten een aantal van de leiders van deze tussengeneratie de Moslimbroederschap om met Koptische christenen (Egypte heeft een christelijke minderheid van ongeveer 10%) een nieuwe partij te stichten, genaamd 'Wasat' (Centrum). Het moest een burgerlijk platform worden gebaseerd op het islamitische geloof, dat het pluralisme

en de verwisselbaarheid van de macht voorstaat. Wasat heeft de steun gekregen van een aantal bekende seculiere intellectuelen, maar alle aanvragen om aanvaard te worden als een legale partij zijn tot nu toe afgekeurd.

Na deze moeilijkere periode beleefde de Moslimbroederschap aan het begin van het nieuwe millennium een heropstanding. De overgebleven leiders van de tussengeneratie hadden ondertussen meer invloed verkregen binnen de bestuursorganen van de organisatie. In de verkiezingen van 2000 dongen 76 Moslimbroeders als onafhankelijken mee naar een parlementszetel. Ze wonnen 17 zetels (evenveel als alle andere oppositiegroepen samen), dit ondanks de niet aflatende media-campagne tegen hen en ondanks de arrestatie van verschillende kandidaten. In publieke statements gooiden de Moslimbroeders hun religieuze intolerantie en hun antisemitisme (dat sterk tot uiting kwam in hun bladen tijdens de jaren 1970) overboord en woordvoerders zeiden herhaaldelijk dat Koptische christenen welkom waren binnen de organisatie (Hasan al-Banna had naar verluidt twee Koptische assistenten). Ook de roep voor meer democratie in het Midden-Oosten werd de afgelopen jaren geuit door de Moslimbroeders. In 2005 begonnen ze te participeren aan de pro-democratische betogingen van de Egyptische beweging voor verandering 'Kifaya' (Genoeg). In mei 2005 werden hiervoor nog 700 leden van de Broederschap gearresteerd. Dit belette de Moslimbroeders niet om in de verkiezingen van hetzelfde jaar, 20% van de zetels te bemachtigen (de legale oppositiepartijen samen wonnen slechts 14 zetels). Naast een lichte ongerustheid bij een deel van de seculieren en de Koptische christenen over de stijle opgang van de islamitische Broederschap, lokte dit verkiezingsresultaat opnieuw een tegenreactie uit van het regime. Het maakt sindsdien nog meer gebruik van de militaire rechtbanken, het bevriest financiële activa van leden en het blijft onvermoeibaar inspanningen leveren om de effectieve participatie van de Moslimbroeders in het staatsapparaat te blokkeren. In maart 2007 werd de Broederschap gedegradeerd van wettelijk tot grondwettelijk verboden (artikel 5 van de grondwet stelt nu dat geen enkele groep of politieke activiteit gebaseerd op religie toegestaan is). Voor de lokale verkiezingen van april 2008, vulden 6000 Moslimbroeders de vereiste papieren in om zich verkiesbaar te stellen. 2664 van hen verkregen van het gerecht alsnog de toestemming om deel te nemen nadat alle kandidaten eerder gediskwalificeerd waren door het veiligheidsapparaat van het regime. De autoriteiten negeerden echter de gerechtelijke uitspraken en uiteindelijk geraakten slechts 20 Moslimbroeders effectief op de kieslijsten. Bovendien werden honderden kandidaten en campagnevoerders opgepakt. Een dag voor de verkiezingen beslisten de Moslimbroeders, onder invloed van de conservatievere strekking binnen de organisatie, om ze te boycotten.

Interne strijd

De heropleving van de Moslimbroeders heeft de interne machtsstrijd tussen conservatieven en pragmatici getemperd maar niet weggenomen. Recente gebeurtenissen hebben die strijd zelfs weer doen oplaaien. De conservatievere groep stelt dat de geloofwaardigheid van de Broederschap volledig

De conservatievere strekking binnen de Broederschap pleit voor een volledige terugtrekking uit het officiële politieke circuit, terwijl de pragmatische groep blijft geloven in een geleidelijke beïnvloeding via politieke participatie.

is aangetast door in het parlement te zetelen. Als een minderheidsblok in het parlement kunnen de Moslimbroeders immers niet echt wegen op het beleid. Om toch duidelijk te blijven maken dat ze een van de regering onafhankelijke koers varen, blijven ze dus het ongenoegen van de mensen op straat kanaliseren en grijpen ze terug naar symbolische acties (bvb. de ettelijke pogingen van de Broederschap om via haar liefdadigheidsinstellingen een konvooi hulpgoederen Gaza binnen te

krijgen, keer op keer afgestopt door het Egyptische leger). De Broederschap moet volgens de conservatieven inzien dat haar impact op het beleid even klein is als toen de groep nog ondergronds werkte. Zij pleiten dan ook voor een volledige terugtrekking uit het officiële politieke circuit. Het belangrijkste politieke orgaan van het huidige Egyptisch regime, de Nationale Democratische Partij, slaagt er niet in de Broederschap uit te roeien via parlementaire debatten, via verkiezingen of door de publieke opinie te overtuigen. De staat voelt zich dus verplicht om haar politieke problemen op te lossen door middel van geweld en intimidatie. In zo'n repressief klimaat wordt de drang om zich van het officiële politieke toneel te verwijderen nog aangewakkerd.

De pragmatische strekking binnen de Broederschap blijft daarentegen geloven in een geleidelijke beïnvloeding via politieke participatie. De pragmatici zijn meer bereid om te onderhandelen met de staat en houden zich ondertussen klaar om gebruik te maken van de barsten in het autoritaire regime. Het waren leden van deze strekking die in de jaren 1980 met succes infiltreerden in de syndicaten en in parlementaire coalities stapten met andere politieke partijen, maar de kern van deze groep werd in 1995 naar de gevangenissen gezonden via militaire tribunalen. Toch zijn vertegenwoordigers van beide trends momenteel terug te vinden in de twee belangrijkste bestuursorganen binnen de Broederschap, de 'Shura Raad' (90 leden) en het Leidinggevend Bureau of 'Guidance Office' (12 leden). De opvoering van de repressie sinds 2005 en de hele Gaza-episode stelt de conservatievere groep binnen het bestuur momenteel echter in het voordeel.

De pragmatici van de tussengeneratie kunnen wel rekenen op de steun van de jongste generatie Moslimbroeders, de zogenaamde 'technologische generatie', waarvan de bekendste de journalist-blogger Abd al-Mun'im Mahmoud is. Deze jongere groep wil blijven participeren in de politiek en wil een politieke partij vormen die de democratische principes (zoals vrijheid van meningsuiting) uitdraagt. Binnen de Broederschap zelf bepleiten ze een modernisering van het politieke en religieuze discours, evenals een democratisering van de structuur. De technologische generatie bezet vooralsnog geen posities binnen de leidinggevende organen van de Broederschap, maar de aanwezigheid van deze trend is op zich wel interessant.

Islamisme

Hoewel er zeker sprake is van een soort teruggrijpen naar de islam en naar een religieuze levenswijze als een manier om de eigen cultuur en identiteit in te vullen, is het succes van de Moslimbroeders zeker niet uitsluitend te verklaren door een algemene 'vervroming' van de maatschappij. Binnen een bredere oppositiebeweging zijn ze gewoon de best georganiseerde vertolkers van een ongenoegen bij de bevolking over het concrete politieke, sociaal-economische en internationale beleid van het huidige Egyptische regime. De winteroorlog van Israël tegen Gaza lokte bij de bevolking bvb. heel wat

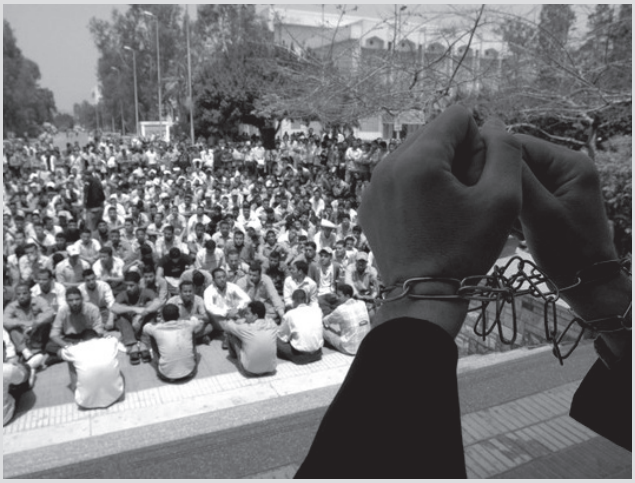

Protest van de Moslimbroederschap tegen de militaire tribunalen

verontwaardigde en woedende reacties uit. In het bijzonder de keuze van Moebarak om de enige grensovergang tussen Egypte en de Gaza-strook gesloten te houden -zowel tijdens de voorafgaande blokkade als tijdens de oorlog zelf- zette heel wat kwaad bloed. Over het hele land reageerden mensen met allerlei spontane acties. Maar de Moslimbroeders slaagden erin de ontevredenheid het best te kanaliseerden en organiseerden op 9 januari 90 verschillende demonstraties met in totaal meer dan 200.000 deelnemers. Elke vrijdag na de gebeden gedurende de Israëlische campagne in Gaza stonden er extra veel politie- en veiligheidsagenten opgesteld op cruciale plaatsen in de hoofdstad Cairo. Demonstraties waren er verboden. In de rest van het land liet het regime de betogingen doorgaan, maar arresteerde massaal demonstranten. Volgens de Moslimbroeders zijn 1700 leden opgepakt wegens hun Gaza-gerelateerde activiteiten.

De Moslimbroeders slaagden erin bij de verkiezingen van 2005, 20% van de zetels te bemachtigen. De legale oppositiepartijen samen wonnen slechts 14 zetels.

De concrete strijd tussen de staat en de Moslimbroeders heeft in de praktijk dus eigenlijk veel minder dan men zou denken te maken met een dilemma tussen Egypte en de islam (nationalisme vs religie), zoals zo vaak geprojecteerd wordt (niet in het minst door de betrokken partijen zelf).

Presidentiële paranoia

I Amiri Rannie I

Een duidelijk teken van een dictators tanende macht is zijn stijgende paranoia.
Dit is precies waar de door de Verenigde Staten gesteunde Egyptische dictator Hosni Moebarak aan lijdt.

Op een moment waarop de kritiek op Egypte wegens haar zachte positie tegenover de Israëlische aanval op Gaza groeit en waarop haar traditionele rol als leider van de Arabische wereld in twijfel wordt getrokken, is de status en de legitimiteit van Moebarak in de ogen van zijn bevolking gekelderd. Zijn paranoia is parallel hiermee de hoogte ingeschoten.
Dit werd maar al te duidelijk toen het door de staat gecontroleerde dagblad Al-Ahram afgelopen april een lijst publiceerde met de namen van landen, organisaties en mensen die pogingen ondernemen om het land te destabiliseren of in de woorden van de krant: proberen om "Egypte tot de rand van de chaos te brengen en een staatsgreep te faciliteren". Iran, Syrië, Qatar, Hezbollah, Hamas, de Egyptische Moslimbroeders, de Iraanse president Ahmadinejad, secretaris-generaal van de Hezbollah Sayyid Hassan Nasrallah, Hamas leider Khaled Meshal, de leider van de Moslimbroeders Mahdi Akef en het Al-Jazeera nieuwsnetwerk, worden allemaal beschuldigd. Een paar dagen na de eerste publicatie werd ook Libanon aan de alsmaar langer wordende lijst toegevoegd.

Moebarak en Olmert

Eerder op dezelfde maand maakten de Egyptische veiligheidsdiensten al bekend dat er een door Hezbollah gesponsord "spionagenetwerk" en een "terroristische cel" ontmaskerd waren, die opereerden vanuit de Sinai-woestijn. 25 "agenten" werden gearresteerd en de jacht op een gelijkaardig aantal lag toen nog open. De Egyptische minister van Buitenlandse Zaken wees vrijwel onmiddellijk Iran met de vinger met de beschuldiging dat het Mollah-regime Hezbollah gebruikte om voet aan de grond te krijgen in Egypte. Nasrallah gaf toe dat één van de gearresteerden een Hezbollah-lid was dat de opdracht had gekregen wapens naar Gaza te smokkelen. Hij ontkende echter de door Egypte geuite (en constant verschuivende) beschuldigingen dat het ware objectief van de groep het opruien zou zijn van de Bedoeïenen-bevolking uit de Sinai tegen de overheid, toeristen in de Sinai aan te vallen, het Egyptische regime omver te werpen, of het Suez-kanaal, Israël of Egypte zelf aan te vallen. Het incident heeft tot nieuwe spanningen geleid tussen Cairo en Teheran. Op de achtergrond speelt de rivaliteit tussen twee regionale assen met aan de ene kant het Saoedisch-Jordaans-Egyptische kamp en aan de andere kant Iran, Syrië en de verzetsorganisaties Hamas en Hezbollah. Die spanning kan eveneens vertaald worden in termen van pro- en anti-westers.

Volgens Al-Ahram ontstond het vermeende "complot" om Moebarak af te zetten voor het eerst toen Hamas het staakt-het-vuren met Israël schond. Dit is een zeer merkwaardig scenario, zeker als je in gedachten houdt dat vooropgestelde inbreuk van Hamas nooit heeft plaatsgevonden. Dit is een mythe die systematisch door Israël wordt in stand gehouden om haar Gaza-aanval te kunnen verantwoorden en wordt nu blijkbaar ook door Egypte nagezegd.
De realiteit is dat Hamas het staakt-het-vuren respecteerde en pas met raketten reageerde toen Israël het bestand schond op 5 november 2008, toen 7 Palestijnen gedood werden in een niet uitgelokte luchtaanval. Dit ondanks de onmenselijke 18 maanden durende blokkade van Gaza, waardoor de bewoners van voedsel, proper water, medicatie en elementaire humanitaire middelen verstoken waren. Dit embargo was niet alleen een flagrante schending van het internationaal recht maar prima facie een oorlogsdaad. Egypte was medeplichtig door de vitale Rafah-grensovergang (de enige tussen Gaza en Egypte) ook gesloten te houden. Sinds het beëindigen van de belegering van Gaza is de Rafah overgang slechts drie maal opengesteld voor humanitaire konvooien.
De infantiele toon waarop de door de Egyptische overheid gecontroleerde pers de huidige spanningen bespreekt, weerspiegelt perfect het leiderschap. Wat belangrijker is, is dat Moebaraks opruiende complottheorieën en erger wordende paranoia er voor gezorgd heeft dat Egypte nauwer aanleunt bij Israël dan ooit tevoren in de geschiedenis. Dit vervreemdt de president nochtans verder van de gewone Egyptenaren en de rest van de Arabische volkeren, die allemaal een grote sympathie hebben voor de Palestijnse strijd.
Moebarak probeert het Egyptische volk af te leiden door constant te wijzen op schijnbedreigingen en hoopt dat de geloofwaardigheid die hij verloor tijdens de Gaza-aanval ondertussen terug opgeschroefd zal worden. Maar terwijl hij zich bezighoudt met het aanwijzen van allerlei vijanden om hem heen is Moebarak zijn grootste vijand misschien wel vergeten: het Egyptische volk. Indien het regime valt zal dit immers niet door toedoen van externe factoren zijn.

Vertaling en bewerking van 'Mubarak's expanding enemies list', Amiri Rannie, 26 april 2009, www.counterpunch.org

Sociaal protest in Egypte

I Ludo De Brabander I

In de Egypte groeit de onvrede over de buitenlandse en binnenlandse koers van het autoritaire Moebarak regime. Sinds enkele jaren is er een kleurrijke protestbeweging actief die geregeld van zich laat horen met manifestaties, vakbondsstakingen en sit-ins rond een rijk palet aan thema's, gaande van de pro-Amerikaanse koers van het regime tot de lage lonen en de stijgende voedselprijzen.

De protestgolf startte in de periode van het uitbreken van de tweede Palestijnse Intifada die een grote weerklank kreeg in Egypte. Studenten namen het voortouw en organiseerden in 2000 en 2001 een aantal manifestaties om hun steun en solidariteit met de Palestijnse opstand uit te drukken. De protestbeweging groeide uit tot een massabeweging in de aanloop van de Brits-Amerikaanse invasie in Irak. Op 21 maart 2003 liepen tienduizenden Egyptenaren door het centrum van Cairo. Het ging om de grootste betogingen sinds de broodrellen van 1977.

Geleidelijk aan begonnen binnenlandse thema's de agenda van de protestbeweging te domineren. Moebarak is al sinds 1981 onafgebroken aan de macht en het ongenoegen over zijn bewind groeit. Na goed een decennia van neoliberale hervormingen worstelt het land met een diepe sociale crisis. In de aanloop van de presidentiële verkiezingen van 2005 weerklonk de roep naar politieke en grondwettelijke hervormingen steeds luider. Het machtsmonopolie van de Nationale Democratische Partij heeft het politiek onvermogen in de hand gewerkt en zorgde voor wijdverbreide corruptie in het overheidsapparaat. Op economisch vlak schikte de regering zich naar het Structurele Aanpassingsprogramma dat ze met het Internationaal Monetair Fonds tekende. Het zorgde voor

de aanzwengeling van de export en de liberalisering van de prijzen. In 2005 verkocht de overheid geheel of gedeeltelijk 209 publieke ondernemingen van de in totaal 314 die in aanmerking kwamen voor privatisering. Dat ging gepaard met afdankingen, verminderde arbeidsbescherming en lagere lonen. De concurrentie drukte de lonen van de overblijvende werknemers van de publieke industriële sector naar een gemiddelde van 34 dollar per maand, wat ruim onvoldoende is om zelfs maar de basisnoden te lenigen.[1] Vooral vrouwen en jongeren zijn het slachtoffer van werkloosheid. Volgens de officiële statistieken vertegenwoordigen jongeren (15 tot 29 jaar) 28 procent van de bevolking. 83 procent van de werklozen bevindt zich binnen deze groep[2] 22 procent van de Egyptische bevolking leeft onder de armoedegrens van 1 dollar per dag. En bijna nog eens zoveel moet rondkomen met een inkomen van amper 2 dollar per dag. Een sociale tijdbom. Een reactie kon niet uitblijven

Stakingen en hervormingsbeweging

In september 2004 hield de Beweging voor Verandering, 'Kifaya' (Genoeg) haar stichtingscongres en nog in hetzelfde jaar kwam er een eerste grote betoging die het startsein vormde voor een hele reeks acties. Kifaya vloeide voort uit de Palestina- en Irakprotesten die parallel verliepen met de politisering van een nieuwe generatie jongeren. Een van de belangrijkste eisen voor politieke hervormingen was de vraag naar directe presidentiële verkiezingen met verschillende kandidaten[3]. De eerste manifestatie op de trappen van het Egyptische hooggerechtshof vroeg zelfs het aftreden van Moebarak. De protestbeweging was in verschillende opzichten nieuw. Voor het eerst sinds jaren nam een losse coalitie met nasseristen, linkse activisten, studenten en islamisten, die ideologisch nochtans heel erg verschillen, het regime zelf onder vuur. Tal van nieuwe organisaties zagen het daglicht die allemaal autonoom werkten, maar in grote lijnen dezelfde doelen nastreefden, wat blijkt uit namen zoals 'Jongeren voor Verandering', 'Dokters voor Verandering', 'Journalisten voor Verandering', de '9-maart beweging', 'Arbeiders voor Verandering', enzovoort. De acties en manifestaties van deze organisaties hadden een zeker spontaan karakter en gingen door zonder voorafgaandelijke toestemming van de autoriteiten. Dat is geen evidentie in een land waar Moebarak sinds de moord op Sadat in 1981 de wet op de noodtoestand keer op keer verlengt. Ook nieuw was het intense gebruik van internet en gsm's.

In het zog van de hervormingsbeweging en geconfronteerd met de dalende levensstandaard groeide de actiebereidheid bij de werknemers in de landbouw en de industrie. Vanaf 2005 groeide het aantal arbeidersstakingen en -manifestaties exponentieel. Een studie telde alleen al in de eerste helft van 2007: 283 protestactiviteiten in de overheids- en privésector, waaronder 66 stakingen. Daarbij ging het niet alleen om een verzet tegen de privatiseringen en de gevolgen van de neoliberale politiek, maar kwam de strijd voor een vrije vakbondswerking zelf op het voorplan. Staken is in Egypte weliswaar toegestaan,

maar kan alleen mits goedkeuring van de officiële vakbonden die volledig onder de controle staan van het regime. Ze keuren stakingen bijna nooit goed en de vertegenwoordigers ervan spelen dikwijls onder een hoedje met de directies.

Stakingen in Mahalla al-Kubra

Vooral de stakingen in het immense textielbedrijf 'Misr Spinning' and 'Weaving Company', zorgden voor de nodige nervositeit bij het regime. Dat komt omdat deze publieke onderneming op 110 km ten noorden van Cairo, met 24.000 werknemers goed is voor zowat een kwart van alle Egyptische textielarbeiders. In december 2006 legden de arbeiders er het werk neer en gingen over tot het bezetten van de fabriek om eerdere beloftes op vlak van looneisen alsnog af te dwingen. In de daaropvolgende maanden volgden er nieuwe acties die geleidelijk aan overwaaiden naar andere sectoren en regio's. De aanvankelijk eerder lokale en beroepsgebonden eisen op bedrijfsniveau kregen een meer politiek karakter. De arbeiders beschuldigden het overheidsapparaat van mismanagement en corruptie en kwamen in conflict met de vertegenwoordigers van de officiële vakbond -verbonden aan de NPD-regeringspartij- die ze verweten de arbeidersbelangen niet te verdedigen. Het protest kreeg uiteindelijk een uitgesproken politiek karakter toen het zich richtte tegen de economische en sociale politiek van Moebaraks regime zelf. De groeiende inflatie van om en bij de 12 procent op jaarbasis maakte het alsmaar moeilijker om rond te komen met het karige maandloon van 40 tot 70 dollar. De voedselprijzen gingen de hoogte in met jaarlijks 12,4 % en voor verse groenten moest zelf 37,6 % meer worden betaald.[4]

De acties van de textielarbeiders konden rekenen op heel wat sympathie en kregen navolging in andere sectoren. Tal van Egyptische werknemers verspreid over het land lieten hun ongenoegen blijken over de slecht gerunde overheidsinstellingen, maar verzetten zich ook tegen de (geplande) privatiseringen. De Mahalla-arbeiders lagen aan de basis van de nationale stakingsdag van 6 april 2008 tegen de stijgende prijzen en de lage lonen. In een land waar de pers onder de controle staat van de overheid, kreeg het initiatief veel ruchtbaarheid via blogs en sociale netwerksites zoals facebook, waarop bijna 70.000 voornamelijk jonge activisten zich lid maakten van de '6 april jongeren-beweging'. De Moslimbroeders, de grootste politieke oppositiebeweging, namen niet of aarzelend deel aan de stakingsoproep, maar de linkervleugel van de Kifaya-beweging ondersteunde de oproep en tientallen leden vervoegden de stakende Mahalla-arbeiders.

Repressie

Het regime reageerde dubbel: met beperkte toegevingen en repressie. Aan de ene kant besliste de regering om de export van enkele belangrijke voedselproducten en constructiematerialen op te schorten in een poging de prijzen enigszins te stabiliseren. Bovendien kondigde het regime een stijging van de lonen aan met 30 procent, maar het blijft voorlopig wachten op de concrete uitvoering van die belofte. Aan de andere kant liet Moebarak zijn politiediensten hard optreden. Het Mahalla-protest werd brutaal neergeslagen. Op de bewuste nationale stakingsdag van 6 april 2008 vielen twee doden en tientallen gewonden. Een 150-tal mensen werd gearresteerd, onder wie een aantal leidende figuren. Het regime toonde zich vastberaden om voortaan elke manifestatie in de kiem te smoren om zo te vermijden dat de acties verdere uitbreiding zouden nemen. Zeker sinds de Gaza-oorlog in de winter van 2008-2009 en de ontdekking van een 'Hezbollah cel' is de repressie ongemeen hard en beperkt het regime zich niet tot politieoptredens in de straat. Bloggers worden op grote schaal gearresteerd en heel wat mensen die deelnamen aan de acties en stakingen verloren hun job. Moebarak is vooral beducht voor een herhaling van de rellen van 1977 die uitbraken nadat president Sadat de broodprijzen liberaliseerde. Daarbij kwamen meer dan 100 mensen om.

Vanaf 2005 groeide het aantal arbeidersstakingen en -manifestaties exponentieel.

De verdeeldheid van de oppositie speelt vooralsnog in het voordeel van het regime. De eerst veelbelovende Kifaya-beweging is wat weggedeemsterd en bleek niet in staat om de politieke vertaling te maken van de vele acties. Het probleem is onder meer dat er nog een grote kloof bestaat tussen de stedelijke intellectuele elite en de arbeidersbeweging. Ook is er wantrouwen tussen de seculiere oppositie en de Moslimbroederschap. Deze laatste lijkt er voor te hebben gekozen om een al te grote directe confrontatie met het regime te vermijden.

---

1 Joya, A. Egypt: Falling Wages, High Prices, and the Failure of an Export-Oriented Economy. In: The Bullet, Socialist E-Bulletin, 2 juni 2008.

2 Shehata, D. Youth Activism in Egypt. In: Arab Reform Brief, 23 oktober 2008.

3 Moebarak gaf op dit punt toe, maar maakte de voorwaarden zodanig streng dat bijna niemand effectief kon meedingen voor het hoogste ambt. Zijn belangrijkste rivaal en voorzitter van de legale oppositiepartij 'Morgen', Ayman Nour, liet hij voor de verkiezingen van 2005 arresteren.

4 Beinin, J. The Militancy of Mahalla al-Kubra. Merip, 29 september 2007.

“Een vrije vakbond is de start van een vrij Egypte”

Interview met Kamal Abu Eita

I Ludo De Brabander en Soetkin Van Muylem I

Kamal Abu Eita (56) ontwikkelde zijn politiek bewustzijn aan de Universiteit van Caïro waar hij zich engageerde voor een nasseristische studentenclub. Nasserist is hij tot vandaag gebleven, tegenwoordig als lid van de 'Karama'-beweging (Waardigheid). Hij werkt al dertig jaar als belastingsambtenaar en ontpopte zich vrij vroeg in zijn carrière als een actieve syndicalist. Door zijn populariteit bij de werknemers schopte hij het tot voorzitter van de door de overheid gecontroleerde en enige vakbond van de belastingsadministratie. Omdat de overheid alleen maar gezagsgetrouwe syndicalisten tolereert werd hij zoals vele andere critici het slachtoffer van vervalste kiesresultaten tijdens de sociale verkiezingen van 2006. “Het is ironisch, het verliezen van de verkiezingen gaf me de bewegingsvrijheid om deze staking te organiseren”, zei hij in een interview tijdens een 11-dagen durende staking in december 2007.
Goed een jaar geleden legde hij samen met andere vertegenwoordigers van de belastingsadministratie de nodige documenten neer, waarin ze zich kenbaar maakten als een nieuwe onafhankelijke vakbond, de 'Vrije Unie van Belastingswerknemers'. Een primeur voor Egypte.

U bent voorzitter van de Vrije Unie van Belastingswerknemers. Waarom was het nodig een nieuwe vakbond op te richten?

Egypte is een land zonder echte vakbonden. Dat is zo voor de meeste Arabische landen. De bestaande vakbonden staan onder de controle van het regime. Wij willen de vakbonden bevrijden van de regering. De regering verdedigt immers haar eigen belangen en die zijn gericht tegen die van de werknemers, maar de werknemers pikken dit niet langer. Drie jaar geleden waren er duizenden stakingen, protestacties en demonstraties tegen de regering en haar vakbonden. Er werden foto's verbrand van de regerings- en officiële vakbondsleiders.

Komen er nog onafhankelijke vakbonden in Egypte?

Op dit ogenblik zijn we de enige in Egypte, maar er zijn heel wat arbeiders uit ander sectoren die er aan denken om ook een vrije en onafhankelijke vakbond op te richten. Er zijn de Mahalla-textielarbeiders, de werknemers in het ministerie van onderwijs, de leerkrachten zelf, de gezondheidswerkers. In totaal gaat het over vijf à zes ernstige bewegingen waar we op heel korte termijn een nieuwe vakbond uit kunnen zien groeien. Zij nemen de werknemers van de belastingsdiensten tot voorbeeld. In andere sectoren bestaan er ernstige aanzetten voor het oprichten van een nieuwe vrije vakbond.

Wat is de reactie van het regime en de officiële vakbonden?

We worden met heel wat problemen geconfronteerd. Er is een wet die zegt dat iedereen een vakbond kan starten vanaf het ogenblik dat de papieren zijn neergelegd. Maar dat is theorie. In de praktijk proberen regeringsfunctionarissen ons op allerlei manieren in een slecht daglicht te plaatsen. Soms worden militanten van vestiging verplaatst, ver weg van hun woonplaats of wordt er een deel van hun loon afgehouden, soms krijgen onze leden intimiderende telefoontjes van de politie en worden ze onder druk gezet om de vakbond te verlaten. Zelf ben ik al ettelijke keren opgepakt en mishandeld. Maar het regime reageert nerveus. Over het land verspreid telt de administratie van de belastingen 50.000 werknemers en 33.000 onder hen hebben zich aangesloten als leden van onze vakbond. De officiele vakbond telt amper 4.500 leden en de meesten willen deze verlaten, maar de leiding laat hen niet gaan. We staan dus heel sterk en daarom kan het regime ons weinig doen. Toen we ons officieel kenbaar maakten als nieuwe vakbond in het gebouw van het perssyndicaat, zat het gebouw afgeladen vol met onze leden. Onze syndicale beweging is als een rollende machine en ook ik als voorzitter ben niet bij machte om die tegen te houden. Niets kan onze mensen stoppen of tegenhouden.

We hebben als vakbond geen rechtstreekse politieke eisen maar ons louter bestaan is in Egypte al een politieke zaak.

Wat zijn jullie belangrijkste eisen?

Er waren twee belangrijke redenen om tot stakingen over te gaan. Ten eerste waren er ongelooflijk grote verschillen tussen de lonen per vestiging, hoewel we voor dezelfde administratie werken en hetzelfde werk doen. Ik verdiende 400 Egyptische pond (EP) per maand (53 euro) terwijl het loon van een collega in een andere vestiging 4000 EP bedroeg. We eisten hetzelfde loon voor hetzelfde werk. We dwongen ook een loonsverhoging af

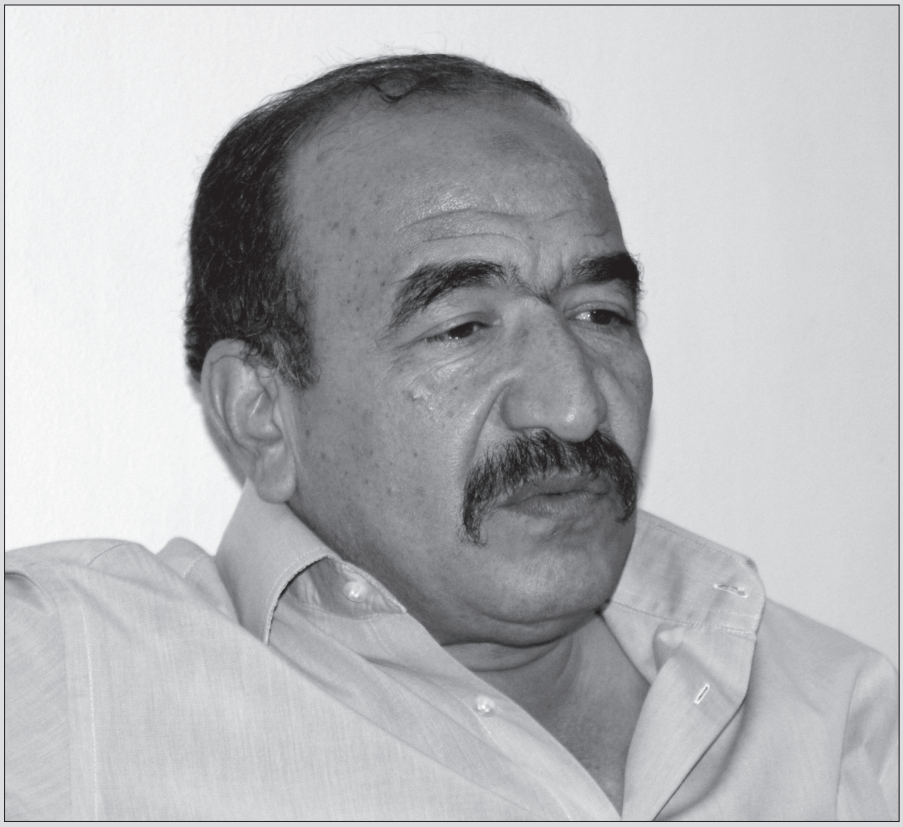

Kamal Abu Eita

van 30 procent. Een tweede eis was dat we meer mogelijkheden wilden in de opbouw van onze carrière. Nu is het zeer moeilijk om promotie te krijgen. Toen we begonnen met onze staking stopten we met het innen van belastingen. Dat de regering op die manier veel geld dreigde te verliezen was voor ons natuurlijk een extra troef. Het regime had dus weinig andere keuze dan onze eisen in te willigen. Op dit ogenblik werken we aan nieuwe veel bredere eisen. We willen onafhankelijke vakbonden en een loonsverhoging voor alle werknemers in heel Egypte.

Waar halen jullie de middelen om te werken? Krijgen jullie ergens steun van?

We krijgen van de regering, noch van het buitenland steun. We werken met eigen middelen. De werknemers betalen elke maand een bijdrage. We maken ook een krantje dat we verkopen. We werken enkel met vrijwilligers.

Hebben jullie als vakbond ook politieke eisen?

We hebben als vakbond geen rechtstreekse politieke eisen, maar om een algemene verandering te krijgen in ons land moet iedereen vanop zijn plaats bijdragen. De onafhankelijke vakbond kan de basis van verandering zijn in Egypte. Als we echte hervormingen willen, moeten we in een brede solidaire beweging werken. Een onafhankelijke vakbond is het begin van een grote verandering. Of nog anders gezegd, ons louter bestaan is in Egypte al een politieke zaak.

De globalisering gaat ook aan Egypte niet voorbij. Buitenlandse machten leggen het regime een neoliberaal beleid op. Publieke ondernemingen moeten bijvoorbeeld geprivatiseerd worden. Hoe staat het daarmee? En hoe staat het met het verzet daartegen?

Heel wat stakingen en manifestaties zoals die van de Mahalla-textielarbeiders en de postambtenaren richten zich specifiek tegen de privatiseringen. Maar in Egypte is het hard en gevaarlijk om te staken. Het is geen recht zoals in Europa. Het politieoptreden is uitermate brutaal. Er vallen geregeld gewonden en soms zelfs doden onder de stakende werknemers. Nagenoeg elke dag zijn er arrestaties. Vandaag is er een werknemer uit een van de poskantoren in Caïro gearresteerd. Zelf ben ik al negentien keer opgepakt. Dat gaat telkens over termijnen van 1 tot 6 maanden. De noodwetten die bijna dertig jaar geleden zijn ingevoerd, maken arbitraire arrestaties gemakkelijk. Het is perfect mogelijk om iemand op te pakken zonder dat er een aanklacht is geformuleerd.

Krijgen jullie politieke steun van internationale vakverenigingen? Maken jullie rapporten op of zijn er contacten?

Het enige wat we doen op het internationale niveau is informatie bezorgen aan de Internationale Arbeidsorganisatie (ILO). We zijn ook aanvaard als lid van het Internationaal Vakverbond (IVV). Er zijn geen concrete contacten met buitenlandse vakbonden, maar we zijn niet onverschillig voor wat er in de wereld gebeurt. In Groot-Brittannië was er een tijd geleden een staking voor loonsverhoging van de belastingsambtenaren. We hebben toen een solidariteitsactie opgezet voor de Britse Ambassade hier in Caïro.

In de Arabische wereld is er weinig vakbondstraditie. Hebben jullie de ambitie om ook op het regionaal niveau op te komen voor een vrije vakbondswerking?

Wij zien de vrije vakbond als de start van een vrij Egypte. Maar we zijn hier het eerste vrije beroepssyndicaat, dus voor het ogenblik moeten we ons focussen op eigen land. We zijn bereid om samen te werken met om het even welke vakbeweging in de wereld, behalve met de Israëlische. Het enige andere Arabische land met een onafhankelijke vakbeweging is Algerije. Als we zelf wat meer ervaring hebben opgedaan, komt wellicht de tijd om de idee van een vrije vakbond in de andere Arabische landen te helpen promoten.
Maar zover zijn we nog niet.

Europese verkiezingen: een koekje van eigen deeg

I Francine Mestrum I

De democratie heeft gesproken. Het volk heeft zijn zeg gehad. De resultaten zijn bekend. En ze zijn slecht. De participatiegraad voor deze zevende rechtstreekse verkiezing van het Europees Parlement bedroeg nauwelijks 43,24 %. Veel beter dan wat werd gevreesd, toegegeven, maar dit is uiteraard niet de manier waarop het democratisch tekort in de EU kan worden gedicht.

De resultaten zijn ook bedroevend voor de linkerzijde. De sociaal-democratie deed het erg slecht. België had voor deze verkiezing twee zetels minder te verdelen dan in 2004. Het zijn het Vlaams Belang en de SPa die een zetel moeten inleveren. Daardoor is Anne Van Lancker, die slechts een derde plaats van haar partij had gekregen, haar baan kwijt.
In Duitsland kon de Sociaaldemocratische Partij (SPD) haar aantal zetels behouden, maar in Frankrijk zakte de 'Parti Socialiste' van 31 naar 14 zetels. In het Verenigd Koninkrijk zakte Labour van 19 naar 13 zetels, en hing het voortbestaan van de regering van Gordon Brown even aan een zijden draadje. Het betekent dat de natte droom van Rasmussen, de voorzitter van de Partij van de Europese Sociaaldemocraten (PES), om de grootste fractie te worden in het Europees Parlement moet opgeborgen worden. De sociaal-democratie haalde slechts 182 zetels tegenover 264 voor de christen-democraten. Bij deze 182 zijn reeds de 21 Italianen van de 'Partito Democratico' geteld, die slechts wilden toetreden als de naam van de fractie zou veranderen. Voortaan is het dus de fractie van de alliantie tussen democraten en socialisten. Alsof socialisten geen democraten zouden zijn ...
De Groenen deden het daarentegen zeer goed. In België kon Bart Staes zijn zetel behouden en deed hij het beter dan zijn partij Groen in de regionale verkiezingen. In Franstalig België deed Ecolo het uitstekend, maar ook de Franse lijst onder leiding van Daniel Cohn-Bendit was een groot succes. Ze gaan van 6 naar 14 zetels, dank zij de inzet van kopstukken als José Bové en Eva Joly. In Duitsland zat er ook een lichte stijging in. De Europese fractie van de Groenen zal in totaal 53 leden tellen.
De fractie van Verenigd Links zakt van 41 naar 32 leden. Dit komt vooral door het grote verlies van 7 Italiaanse leden die niet meer werden verkozen. In Frankrijk haalt de nieuwe antikapitalistische partij van Besancenot geen enkele verkozene, het 'Front de Gauche', een samengaan van de Franse communistische partij met enkele afvallige 'non' stemmers van 2005 van de PS, haalt 4 zetels. De Duitse 'Die Linke' haalt 8 zetels, eentje meer dan in 2004. Verenigd Links heeft verder afgevaardigden uit Nederland (2), Portugal, Spanje, Denemarken, Griekenland, Cyprus, Zweden en Tsjechië.
Kleinlinks haalt in België een bijzonder triest resultaat. De PVDA+ doet het met 0,98 % iets slechter in de Europese verkiezingen dan in Vlaanderen (1,04 %). Dat is opmerkelijk, omdat Europese verkiezingen vaak als 'tweede keus' wordt gebruikt en er minder 'nuttig' wordt gestemd. De Vlaamse CAP haalt nauwelijks 0,16 %, CAP d'Orazio haalt in Wallonië 0,31 %. LSP haalt 0,22 %.
Nog een laatste belangrijke punt zijn de resultaten in Ierland. De 3 boegbeelden van de 'neen'-campagne werden niet verkozen of herverkozen. Sinn Fein en de onafhankelijkheidspartij verloren hun zetels. Declan Ganley de pan-Europese partij Libertas werd niet verkozen. Overigens, Libertas haalde enkel in Frankrijk één zetel, voor de Villiers en de zakenman besloot nu al een eind te maken aan zijn politieke avontuur. In Ierland werd nog wel een trotskist van de 'Socialist Party' verkozen.

Enkele lessen

In Ierland verloren de tegenstanders van de Europese Unie. In het Verenigd Koninkrijk wonnen extreem-rechts en de Onafhankelijkheidspartij. In Nederland ging de winst vooral naar de anti-EU partij van Geert Wilders (naast de uitgesproken

voorstanders van D66 en Groen Links).
Het is duidelijk dat de eurosceptici in het Europees Parlement een grote fractie zullen vormen, maar het is geen garantie op succes. Dat mochten ook de kleinlinkse partijtjes in België ervaren.
Nog zorgwekkender is het succes van extreem-rechts. Het Britse BNP haalt twee verkozenen, in Oostenrijk zijn 5 verkozenen extreem-rechts of rechts-populistisch. In Hongarije haalt de anti-zigeunerpartij 3 verkozenen. Het Bulgaarse Ataka haalt er twee. Alles samen haalt extreem-rechts een goede dertig afgevaardigden. Theoretisch zullen ze een fractie kunnen vormen, of het in de praktijk lukt zal nog moeten blijken. Maar het zou wel erg pijnlijk zijn mocht er een extreem-rechtse fractie komen die even groot is of groter dan die van Verenigd Links. En hoe dan ook betekent een fractie dat extreem-rechts toegang zou krijgen tot alle hoge functies in het EP: commissievoorzitters, vice-voorzitters, questoren, delegatieleiders ... geen mooi vooruitzicht.
Centrum-rechts blijft er een grote groep afgevaardigden over, met de Britse conservatieven, de Polen van de partij van Kascinsky, de Tsjechen van de partij van vorig eerste minister en naaktloper Topolanek[1], de Italiaanse Lega Nord, de Britse onafhankelijken, enz. Ook hier is het onwaarschijnlijk dat ze elkaar allemaal zullen vinden, maar een nieuwe centrum-rechtse fractie komt er zeker.
Tot grote machtsverschuivingen in het Europees Parlement (EP) zelf hoeft dit in eerste instantie niet te leiden. De nieuwe absolute meerderheid in dit 736 leden tellende Parlement bekleedt 369 zetels. Het betekent dat christen-democraten en socialisten elkaar nog steeds zullen moeten vinden.
Cohn-Bendit, fractievoorzitter van de Groenen, is op zoek om een anti-Barroso front te vormen. Erin slagen om Barroso een tweede ambtstermijn aan het hoofd van de Commissie te ontzeggen is wellicht te hoog gegrepen. De staatshoofden en regeringsleiders hebben op de Europese Raad van 18 en 19 juni hun politieke steun gegeven aan de Portugees, zonder hem evenwel meteen te benoemen. Wat het nieuwe Parlement in juli, op zijn eerste zitting zal doen, valt af te wachten. Het is wel mogelijk om wat druk op de ketel te houden en ervoor te zorgen dat Barroso tenminste een gedetailleerd en dynamisch politiek programma indient, en misschien, wie weet, en niet al te rechtse Commissie samenstelt. Tenslotte is het inderdaad erg goed dat het Europees Parlement van bij het vroege begin van zijn mandaat zijn tanden laat zien en laat merken dat er rekening mee gehouden moet worden. Maar meer valt er niet echt te verhopen. En uiteraard kunnen de toekomstige allianties niet losgekoppeld worden van de verdeling van de hoge posten in de diverse instellingen.

Dat de sociaal-democratie samen met kleinlinks en Groen nu zo'n zwakke positie heeft in het Europees Parlement, is dramatisch voor de grote problemen die zeer binnenkort op de agenda staan.

En het nieuwe Verdrag?

Met het slechte resultaat van Gordon Brown was de toekomst van het Verdrag van Lissabon eventjes erg onzeker. Zijn ontslag had wellicht tot nieuwe verkiezingen geleid en die zouden zo goed als zeker zijn gewonnen door de conservatieven. David Cameron had al lang beloofd dat, mocht hij aan de macht komen voor het Verdrag van Lissabon is geratificeerd, hij er een referendum over organiseert. En ook dat neen-resultaat is vrij voorspelbaar.
In Ierland ziet het er naar uit dat de economisch-financiële crisis veel neen-stemmers heeft doen inzien dat de Europese Unie nog zo slecht niet is. De Europese Raad van juni 2009 goot de beloften aan Ierland in een juridische vorm, zodat ze nu zeker zijn dat ze niets aan hun neutraliteit moeten veranderen, verder aan fiscale dumping kunnen doen en abortus mogen blijven verbieden. Er hoort ook een plechtige verklaring over sociale rechten en openbare diensten bij. Als er in oktober een nieuw referendum wordt gehouden, is de kans groot dat het Verdrag wordt goedgekeurd. Alleen een juridische procedure in Zweden, België en Duitsland staat de ratificatie dan nog in de weg. De presidenten van Polen en Tsjechië, waar de parlementen het Verdrag wel al goedkeurden, hebben gezegd de ratificatie wel te willen ondertekenen als de Ieren het Verdrag ook aannemen. Als Gordon Brown dus nog even stand houdt, is er een kans dat het Verdrag wordt aangenomen.

Democratie

Hiermee is het democratisch tekort in de Europese Unie nog lang niet opgelost. En hiermee is vooral het probleem van de linkerzijde niet opgelost.
Met deze teleurstellende verkiezingen heeft de Europese Unie in feite een koekje van eigen deeg gekregen. De Unie, de Lidstaten en de politieke partijen slagen er niet in een politieke boodschap over de Europese Unie naar buiten te brengen. Vanuit de instellingen is het vooral 'voorlichting', zeg maar propaganda, die wordt verspreid. Vanuit de politieke partijen zijn het in hoofdzaak even flauwe en vage boodschappen. Dat de SPa om zuiver strategische redenen haar twee beste parlementsleden -Anne Van Lancker en Mia De Vits- aan de kant zet, spreekt boekdelen over de belangstelling die deze partij, samen met de andere, voor het Europese beleid toont. Zolang dit blijft duren is er geen kans op een meer politieke, democratische Unie.
De Unie heeft geoogst wat ze zelf heeft gezaaid. Meer en meer gaat de discussie over 'voor' of 'tegen', terwijl het zou moeten gaan over 'hoe' en 'wat'. Kleinlinks stak al zijn energie in het bestrijden van

een Verdrag dat de Unie een beetje democratischer maakt en blijft zo goed als onwetend over hoe de Unie werkt en wat de democratische mogelijkheden zijn. Men hangt vast aan een steriele en statische visie op de Unie, en ziet niet hoe ze stilaan verder wegglijdt naar rechts. De verantwoordelijkheid van de linkerzijde, zowel van de sociaal-democratie, die veel te weinig kritisch toeziet op het beleid als van kleinlinks dat enkel 'neen' roept, is zeer groot. Wie 'onze zeg' verdedigt zou meer moeten zijn dan een roeptoeter.
Het wordt de hoogste tijd dat er een realistische en kritische kijk op de Europese Unie wordt ontwikkeld. Dat kan enkel als het besef van het grote belang van een Europees beleid doorsijpelt op het niveau van de partijen.
In het Europees Parlement zullen ongetwijfeld nieuwe initiatieven worden genomen om meer te doen rond voorlichting, procedures en mechanismen om de

belangstelling van de kiezer aan te scherpen. Ik vrees dat het niet zal lukken.
De enige manier om iets te veranderen is meer politieke informatie op nationaal vlak. Politieke beslissingen worden in de EU genomen door onze nationale ministers samen met onze parlementsleden. Op beiden moet druk worden uitgeoefend.
We moeten eindelijk te weten komen hoe de besluitvorming in de Raad tot stand komt. We moeten weten welke punten er op de agenda staan van de Raad en van onze nationale regering. We moeten weten welke standpunten onze regering er verdedigt. Pas dan zullen we tijdig kunnen optreden en mobiliseren om nadelige wetgeving tegen te houden.
Pas dan zullen we kiezers kunnen mobiliseren om te volgen wat er in de Europese Unie gebeurt, en dat is veel boeiender dan de discussies over de Belgische staatshervorming. We hebben ook media nodig die zowel het Europees Parlement als de beraadslagingen in de Raad kritisch volgen.

De Unie, de Lidstaten en de politieke partijen slagen er niet in een politieke boodschap over de Europese Unie naar buiten te brengen.

Het is allemaal perfect mogelijk. Als kritische media de Internationale Arbeidsorganisatie kunnen volgen, waarom zouden ze dan de Europese Unie in Brussel niet kunnen volgen? In Brussel worden beslissingen genomen die ons rechtstreeks aanbelangen, maar er zijn er maar weinigen aan de linkerzijde die er bij stil staan. Er is een totaal gebrek aan politiek inzicht. Men denkt dat men eerst tabula rasa moet maken vooraleer men zich kan engageren in het politieke werk, of met andere woorden, wachten tot de kippen tanden krijgen.
Dertig jaar ervaring in de Europese Unie heeft me geleerd hoe boeiend de Europese politiek wel kan zijn. Meer en meer wordt het debat echter over gelaten aan rechts. De financieel-economische crisis heeft duidelijk getoond wat de Europese Unie betekent en kan betekenen. De Euro heeft belet dat onze munten zouden devalueren. De Europese Commissie, die volgens kleinlinks alle macht in handen heeft, verroerde geen vin. Toch is er een Europees relanceplan nodig en dat is ook de reden waarom nu terecht wordt gepleit voor een dynamischer Commissievoorzitter. Geen enkel land, laat staan een klein land als België, kan de financiële, economische, ecologische en sociale crisis alleen aan. Ieder voor zich en concurrentie van allen tegen allen, is de kortste weg naar meer conflicten. Dat de sociaal-democratie samen met kleinlinks en Groen nu zo'n zwakke positie heeft in het EP, is dramatisch voor de grote problemen die zeer binnenkort op de agenda staan. In denk hierbij niet enkel aan de klimaatonderhandelingen in Kopenhagen in december 2010, maar ook aan het dossier van het Midden-Oosten en Iran. Een progressief Europees Parlement had een ander geluid kunnen laten horen en de besluitvorming een andere richting kunnen uitsturen.
Het heeft niet mogen zijn.

Francine Mestrum is dr. in de politieke wetenschappen aan de ULB

1 Hij was de man die op foto's, verschenen in de krant 'El Pais', duidelijk herkenbaar en in zijn blootje door de tuinen van Berlusconi dartelt op één van de inmiddels beruchte en met schaarsgeklede jonge vrouwen overladen feesten van de president.

Schadelijke dollarregen

I Torge Löding I

Zonder de financiële overschrijvingen van de migranten (remesas) zouden vele families in Latijns-Amerika niet kunnen overleven. Anderzijds helpt deze buitenlandse steun de neoliberale structuren verstevigen en bevordert ze de depolitisering van de werkende bevolking.

Voor de economieën in Centraal-Amerika die van de geldoverschrijvingen afhangen, belooft 2009 een slecht jaar te worden. Voor het eerst sinds 90 jaar daalt het bedrag van de geldoverschrijvingen die de migranten uit de Verenigde Staten, Europa en andere landen naar hun thuis achtergebleven families in het vaderland zenden. Ondanks het feit dat de meeste landen geen betrouwbare informatie over deze geldstroom publiceren, is deze neerwaartse tendens bijzonder duidelijk. Sinds het begin van de huidige financiële crisis, die met de Amerikaanse immobiliën-problemen begon, gaat steeds minder geld van de VS naar de ontvangende landen. Deze ontwikkeling zou voor de regeringen in Centraal-Amerika een reden te meer moeten zijn om iets te ondernemen tegen deze specifieke afhankelijkheid van hun economie. Ze moeten meer aandacht besteden aan een alternatief economisch concept. Een reden voor het gebrek aan initiatief op dit vlak kan gevonden worden in het feit dat de instroom van deze remesas – met uitzondering van de afgelopen maanden – enorm steeg de laatste jaren.

Met het perspectief om het land te verlaten en te gaan werken in het noorden om de individuele sociale problemen op te lossen, heeft een ganse generatie zich uit het politieke leven van Nicaragua teruggetrokken.

Guatemala: tien procent van het BNP

"Er zijn geen betrouwbare cijfers over het juiste aantal arbeidsmigranten uit Guatemala" luidt de kritiek van de directrice, Irene Palmer, van het Centraal-Amerikaanse Instituut voor Sociale Studies (INCEDES) in Guatemala. "We hebben een probleem met de bron van de informatie dat de remesas zouden dalen. Telkenmale de regering of een internationale organisatie een trend bekend maakt, zeggen ze ons niet waar ze deze cijfers vandaan halen. Daarom moeten we steeds sceptisch blijven. Om de impact van mogelijke verminderingen te kunnen inschatten houdt men best ook rekening met de stijging van de overgeschreven bedragen voor de periode van 2005 en 2008: Honduras plus 32 procent, Guatemala plus 18,5 procent, Costa Rica plus 16,2 procent, El Salvador plus 12 procent en Panama plus 9,9 procent."
In de laatste decennia van de vorige eeuw was Guatemala door zijn grens met Mexico een echt doorgangsland voor migranten op weg naar de Verenigde Staten. Onder deze migranten waren ook vluchtelingen uit de burgeroorlog van Guatemala zelf. Maar in 2002 werd deze migranten- en vluchtelingenstroom naar de VS een echt massafenomeen, specifiek op gang gebracht door de koffiecrisis in Guatemala. Heel veel mensen wilden naar het noorden op zoek naar werk, aldus Ruben Dario Narciso, economisch expert bij het adviesinstituut ASIES, partner van de Duitse Konrad Adenauer stichting.
Volgens Narciso waren de geldoverschrijvingen de belangrijkste groeimarkt voor de Guatemalteekse economie. Jaarlijks stegen deze overschrijvingen met 10 tot 15 procent en ze zijn vandaag nog altijd goed voor 12 procent van het BNP.
Irene Palmer is het eens met deze beoordeling: "Van de 13 miljoen Guatemalteken krijgen 5,5 miljoen regelmatig geldoverschrijvingen van hun familieleden uit het noorden. Veertig procent is compleet afhankelijk van deze geldoverschrijvingen". Voor hen is het geld van de familie uit het buitenland een zeer belangrijk middel om in hun levensonderhoud te voorzien. De neoliberale politiek gevoerd de voorbije twee decennia, deed de staat meer en meer wegtrekken van zijn sociale verplichtingen. Terwijl de instroom van de buitenlandse overschrijvingen ongeveer 10 procent van het bruto binnenlands product uitmaakt, komen de staatsuitgaven voor de sociale sector amper 6,6 procent van het BBP, zegt Palmer.
Maar voor de armoedebestrijding is deze remesas-geldstroom een onbruikbaar middel. Een onderzoek door Jorge Campo van de het Guatemalteekse adviesbureau PCS, komt tot de conclusie dat geldoverschrijvingen gedurende de voorbije decennia de armoede amper met 0,67 procent hebben verminderd. Remesas zijn dus geen waarborg voor ontwikkeling. Dit soort steungeld leidt wel tot meer consumptie, maar we moeten vaststellen dat ook een deel ervan aan gezondheidszorg en opvoeding besteed wordt, terwijl de staat hier eigenlijk voor zou moeten instaan. Remesas vormen dus een verzachting van de neoliberale impact op het dagelijks leven, maar leiden allerminst tot een beter sociaal beleid van de overheid.

Honduras aan het deviezeninfuus

Dit effect komt in buurland Honduras nog duidelijker tot uiting, daar de remesas hier tot een vierde van het BNP uitmaken. Er is maar weinig werk in het Centraal-Amerikaanse land en de arbeiders die wel werk hebben, ontvangen het minimumloon of nog minder.

In het jaar 2008 hebben Hondurese migranten in het buitenland hun achtergebleven families ongeveer drie miljard dollar overgemaakt. Sinds twee jaar is deze geldstroom naar Honduras echter aan het afzwakken, wat kan toegeschreven worden aan de wisselkoersverschillen tussen de dollar en de Hondurese munteenheid de lempira. De banken verdienen in ieder geval zeer goed aan de geldoverschrijvingen, zegt Edith Zavala, die als voorzitster van de Nationale Organisatie van het Migrantenforum 26 organisaties vertegenwoordigt.

De sociale wetenschapper Sara Rosales heeft de migranten in het noorden onder de loep genomen. Ze interviewde vrouwen uit Honduras, die reeds jaren geleden naar Spanje migreerden en daar als onzichtbare vrouwen tewerkgesteld worden als meid in het huishouden of poetsvrouw. In haar boek "Migracion, Remesas y Género" (migratie, geldoverschrijvingen en gender), gebaseerd op deze interviews, maakt ze schoon schip met de mythe dat vrouwelijke migranten in Europa betere werkvoorwaarden zouden kennen dan in de Verenigde Staten. De vrouwen leven in Europa even samengeperst in garages of bouwvallige pensions als in de VS. Ze zijn van hun rechten beroofd en leven in de schaduw van de samenleving.

El Salvador en de dollarisering

De getuigenis van Carmen Ayatla Belis laat aan duidelijkheid niets te wensen over: "Niets is beter geworden sinds de kinderen naar het noorden zijn gegaan. Het geld dat ze overmaken is beperkt, terwijl we hun arbeid missen op de boerderij, waar mijn man en ik met de vijf jongere kinderen leven. Ons verdriet is groot". Een zoon en een dochter van Carmen leven sinds een jaar als arbeidsmigranten in de VS en ondersteunen de familie met 50 tot 100 dollar iedere maand. Dat is een maandinkomen op het land in El Salvador, maar veel helpt het niet. Dona Carmen beklaagt zich over de stijgende prijzen voor levensmiddelen, ze voelt zich volledig verlaten door de politiek. "Andere moeders zouden hun kinderen 'de Amerikaanse droom' moeten uit het hoofd praten zodat ze in het land blijven. We moeten iets aan onze toekomst hier doen", zegt deze moeder van zeven kinderen.

Zes kilometer van haar woonplaats ligt Cara Sucia, een 'pueblo de paso' of doorgangsnederzetting voor arbeidsmigranten op weg naar het droomland, de Verenigde Staten. Jorge Alberto Enriques is pastoor van de plaatselijke Lutheranenkerkgemeenschap en bezit een eigen klein radiostation. Hij maakt zich zorgen omdat zoveel mensen de migratie blindweg als enige uitweg zien zonder zich te informeren over de gevaren. Wanneer ze zich in het net van mensensmokkelaars begeven of op eigen kracht trachten de grens over te steken, is het gedaan met de mensenrechten. Via zijn radiostation probeert hij de mensen rond dit thema te sensibiliseren.

Volgens de gegevens van Jezus Aguilar, voorzitter van de migrantenorganisatie Carecen, daalden de remesas naar El Salvador in het laatste kwartaal van 2008 met 4% in vergelijking met het vorige jaar. De geldtransfers vormen de hoofdreden voor migratie, maar niemand vraagt naar de eigenlijke mensenkost die er aan verbonden is. Hoeveel mensen moeten sterven op de weg naar de VS en hoeveel mensen moeten lijden eenmaal daar aangekomen? Daarover wordt niet gepraat. Mensen bekijken het alleen als een bron van inkomsten. Inkomsten die het land wel een zekere macro-economische stabiliteit waarborgen.

De geldinstroom naar het vaderland heeft voor El Salvador nog heel andere gevolgen. Door de dollarisering van de economie werd El Salvador een interessante plaats voor migranten uit de buurlanden Honduras en Nicaragua, zelfs al zijn de lonen er zeer laag. Oscar Morales, een jonge wetenschapper, heeft een studie gedaan in de grensplaats Pasaquiba in de regio La Union, waar de remesas-ontvangers een nieuwe klasse van kleine landeigenaars zijn geworden. Meer dan 85 procent van de families in Pasaquina ontvangen geldoverschrijvingen, die meer dan 50 procent van hun inkomen uitma-

ken. Zoals overal in de regio wordt 90 procent van dat geld besteed aan consumptie, het aankopen van levensmiddelen, gezondheidszorg en opvoeding. In de loop van de jaren is de overblijvende 10 procent echter toch een hoop geld geworden. Vele families houden een kleine rundveefokkerij. Terwijl de mannen en jongeren naar de VS migreren ontstaat er een gebrek aan werkkrachten op de eigen familiale boerderijen. Hier kunnen de immigranten uit Honduras en Nicaragua als dagloner, aan zeer slechte voorwaarden, aan de slag.
Zo ontstaat een nieuwe sociale opdeling. Naast de migranten uit de buurlanden, staan de Salvadoraanse families die geen geldoverschrijvingen ontvangen aan de verliezende zijde.

Werkkracht als exporttopper

Arbeidskracht is opgeklommen tot exportgoed nr. 1 in de meeste Centraal-Amerikaanse landen, vooral na de verwoestingen van de orkaan Mitch in 1998. De Salvadoraanse economie is hierdoor fel afhankelijk geworden van de geldoverschrijvingen. Economen becijferen dat het aandeel van de remesas 17 tot 18 procent bedraagt van het BNP, anderen spreken zelfs van 24 procent.

De economist Edgardo Mira van het wetenschappelijk onderzoekscentrum CEICOM, een partner van de Duitse Heinrich-Böll stichting in San Salvador, vindt deze cijfers zorgwekkend: "We zien hier een ongezond fenomeen. De economie van het land consumeert meer dan ze produceert. Daarenboven maken de remesas de eigen economie voor een doorslaggevend deel afhankelijk van de economische- en politieke ontwikkelingen in andere landen, waarop El-Salvador geen enkele invloed heeft. De geldinstroom door de migratie creëert een vicieuze cirkel waarvan het land zich moet bevrijden."
Dat is niet eenvoudig voor EL Salvador want het land heeft praktisch geen eigen industrie of landbouw. In het kader van de neoliberale economische politiek werd alles geregeld ten gunste van de lageloontoeleveringsbedrijven (maquilas) en de op export gerichte agrarische monoculturen. Van de dollars die het land binnenkomen als bankoverschrijvingen, blijft praktisch niets over. Het leeuwendeel geven de ontvangers uit. Er wordt alleen al 60 procent in de Wal-Mart of andere supermarkten uitgegeven en van de overblijvende rest kopen de Centraal-Amerikanen importgoederen uit de VS, Azië en Europa. De voorstellen van politici, om de geldoverschrijvingen meer in de opbouw van de eigen productiemiddelen te steken, zijn voor Moreno onzinnig: "Omdat na het bevredigen van de basisbehoeften er praktisch niets meer overblijft en er is ook een gebrek aan politieke wil om dergelijke investeringen aantrekkelijk te maken."

Volgens de sociologe Amparo Marroquin van de katholieke universiteit UCA in San Salvador is een van de sociale gevolgen van de geldtransfers dat vooral in de landelijke regio's zich een nieuwe remesasklasse heeft gevormd, die het economisch beter stelt dan de andere bewoners. De kern van deze nieuwe middenklasse wordt gevormd door diegenen die terugkeren en van het gespaarde geld een eigen woonhuis kunnen bouwen. Hun huizen zijn gebouwd volgens de bouwstijl in de VS. Ze hebben de typische spitse daken die dienen om de huizen in de winter tegen sneeuwophoping te beschermen, wat voor El Salvador uiteraard absurd is. De jongeren oriënteren zich wat consumptie en levensstijl betreft volledig op de Verenigde Staten en importeren de Amerikaanse modetrends. Deze economische omstandigheden veroorzaken dus ook een culturele wijziging.
Maar het is niet alleen de verlangende of bewonderende blik naar het noorden, maar vooral het ontbrekend perspectief op de binnenlandse arbeidsmarkt, dat de jongeren aan migratie doet denken. Want in de VS kunnen de ongeschoolde arbeiders op een dag meer verdienen dan in EL Salvador, Honduras, Guatemala of Nicaragua in een week of maand.

Remesas en de depolitisering van Nicaragua

De Nicaraguaanse wetenschapper José Luis Rucha van de jezuïetenuniversiteit in Nicaragua onderzocht het effect van de remesas op zijn land: "Sedert 1996 stijgt de afhankelijkheid van de economie van de geldoverschrijvingen en sindsdien dalen de reële lonen voortdurend in alle sectoren, uitgezonderd in de financiële. Remesas veroorzaken een depolitisering van de bevolking. Het ledenbestand van de vakbonden daalt. Qua economische afhankelijkheid van de geldtransfers komt Nicaragua op de tweede plaats in Centraal-Amerika. De remesas zijn er goed voor 18 procent van het BNP, terwijl dat in Honduras 25 procent van het BNP is. De driehoeksverhouding tussen de transnationale concerns, de overheid en de civiele maatschappij heeft zich gewijzigd".
In de jaren tachtig was Nicaragua interessant voor de buitenlandse investeerders, maar op het einde van de jaren negentig is die toestand totaal veranderd. Grote banken namen de nationale financiële instellingen over, de Wal-Mart-keten slorpte de winkels op en het nationale kapitaal is de transnationale toer opgegaan, waardoor de nationale elite nog minder dan voordien haar kapitaal in eigen land investeert.
Meer burgers kunnen zich door de toegezonden dollars wel bepaalde consumptiewensen veroorloven en zo de indruk wekken dat ze tot een betere klasse behoren. De dienstensector in de urbane gebieden kent bijgevolg een zekere bloei. Deze twee fenomenen worden echter niet door een binnenlandse industriële groei ondersteund en kunnen volgens de mening van de jezuïeten niet stabieler zijn dan een kaartenhuisje.
Het verloop van de geldoverschrijvingen wordt door professor Rucha als een omgekeerde 'U' ingeschat. Aanvankelijk kan de migrant slechts weinig geld naar zijn achtergebleven familie opsturen omdat hij hoog oplopende kosten heeft: de mensensmokkelaar die hem over de grens heeft gebracht betalen, werk zoeken en een onderkomen vinden. Hij moet zich in het nieuwe land m.a.w. oriënteren. Daarna stabiliseert zijn toestand: hij vindt een betere baan, leert de taal en kan meer geld naar huis zenden. Later verminderen de geldoverschrijvingen weer of ze worden volledig stopgezet. Een van de reden waarom steeds meer mensen migreren is deze geldstroom in stand houden.
In de voorbije decennia heeft ook Nicaragua gekozen voor het neolibera-

lisme en heeft de staat zich onttrokken aan haar sociale verantwoordelijkheid. De remesas-economie werkt dit volledig in de hand. Tijdens de tachtiger jaren betaalde de Nicaraguaanse staat ongeveer drie vierde van de gezondheidsuitgaven, de dag van vandaag is het minder dan een derde. Ongeveer de helft van de gezondheidskosten worden door de remesas gedekt en ook in het huidige Nicaragua gaat het grootste deel ervan naar de private gezondheidszorg.

Met het perspectief om het land te verlaten en te gaan werken in het noorden om de individuele sociale problemen op te lossen, heeft een ganse generatie zich uit het politieke leven van het land teruggetrokken. Maar de politieke wortels van de regio hebben ook een invloed gehad op de geschiedenis van de geldoverschrijvingen. Vooral uit Guatemala vluchtten vele mensen al in de jaren tachtig naar Mexico en de VS, weg van de bloedige burgeroorlog die het leven heeft gekost aan meer dan 100.000 burgers. De migratie is een product van de maatschappelijke structuur die vandaag in Latijns-Amerika nog steeds voorhanden is. De burgeroorlogen waren en zijn een product van de armoede, de sociale uitsluiting, de discriminatie en het racisme in deze landen. Het hieruit voortvloeiende geweld resulteerde in meer migratie. Vandaag, begin 2009, bestaan deze structuren nog steeds. Jorge Campos van de ngo PCS in Guatemala, wil dat de politiek eindelijk haar verantwoordelijkheid opneemt voor de migranten en er op staat dat de mensenrechten geëerbiedigd worden, in plaats van zich slaafs als helper van de VS-veiligheidsorganen te gedragen. Maar de instandhouding van de onmenselijke status-quo is in het belang van de regeringen in Centraal-Amerika, want zij profiteren van de geldoverschrijvingen via de btw-heffingen op consumptiegoederen. De migranten die de slachtoffers zijn, zijn kennelijk niet hun probleem.

Marta Isabel Cranshew van het Nicaraguaanse migrantennetwerk schat het aantal emigranten uit Nicaragua op 1 miljoen. Zij schrijven jaarlijks ongeveer 0,8 miljard dollar naar hun familie over. Dat is veel minder dan voor El Salvador, Honduras en Guatemala, die jaarlijks meerdere miljarden als remesas van hun migranten

ontvangen. Het Nicaraguaans gemiddelde bedraagt niet meer dan 175 dollar en laat zich verklaren door meerdere oorzaken. Ten eerste hebben de Nicaraguaanse migranten het in vergelijking met de Hondurezen veel slechter en moeilijker in de VS. De migranten uit Honduras krijgen gemakkelijker een werkvergunning en werken bijgevolg in betere werkomstandigheden, vooral in de dienstensector. De Nicaraguaanse migranten werken vaak illegaal als bouwvakkers. Ze verdienen veel minder en vallen door de huidige immobiliën-crisis meestal zelfs uit de boot. Bovendien leeft maar 40 procent van de migranten uit Nicaragua in de VS. 45 procent werkt in Costa Rica, waar de lonen veel lager zijn.

Economisch systeem wijzigen

Hoewel betrouwbare cijfers ontbreken, kan men in de vier noordelijke landen van Centraal-Amerika een trend waarnemen. Ondanks dat de VS en de EU in de voorbije jaren een toenemend restrictieve en brutale politiek toepassen om de migrantenstroom tegen te gaan, neemt het aantal migranten toe. Dit fenomeen kan men verklaren doordat de migranten steeds nieuwe wegen zoeken -die meer kosten en gevaarlijker zijn- om in de VS te geraken. Wie zich vandaag door een mensensmokkelaar uit Centraal Amerika naar de VS wil laten brengen moet hiervoor 5.000 tot 10.000 dollar neertellen, levensgevaar en andere risico's voor het mislukken van de migratietocht inclusief.

Voor Raul Morena, sociale wetenschapper uit EL Salvador, is een fundamentele omslag in het maatschappelijk en economisch denken noodzakelijk om de vicieuze cirkel te kunnen doorbreken. Het actuele economische systeem van El Salvador is een perfect functionerende machine die enerzijds uitsluiting en armoede produceert en anderzijds de concentratie van rijkdom in de handen van een kleine minderheid waarborgt. Bovendien speelt het systeem in het voordeel van de Amerikaanse economie, die van de goedkope werkkrachten profiteert. Om dat te veranderen is er een nieuwe sociale kracht nodig, die er in moet slagen de eigendom van de productiemiddelen te wijzigen en de maatschappelijke rijkdom op een rechtvaardige wijze te verdelen. Een regeringswissel alleen, zoals in El Salvador, volstaat helaas niet.

Verder moeten de migranten, als politiek subject, met respect behandeld worden, zowel daar waar ze werken als in hun land van oorsprong. In Honduras, Nicaragua en El-Salvador (en alle andere landen die teren op remesas) moet van de overheden geëist worden dat ze eindelijk hun verwaarloosde sociale verplichtingen nakomen.

Neues Deutschland, februari 2009
Artikel vertaald en bewerkt door
Antoine Uytterhaeghe

Wapenwedloop in Zuid-Amerika

I Georges Spriet I

Over de periode 2003-2007 stond Latijns-Amerika in voor slechts 5 procent van de internationale wapenhandel. Het importvolume aan wapens bedroeg nochtans 47 procent meer dan in de periode 1998-2002. De belangrijkste kopers zijn Chili, Venezuela en Brazilië. In september 2006 verklaarde de Costa Ricaanse president, Oscar Arias, dat Zuid-Amerika aan een nieuwe wapenwedloop was begonnen.

Het 'International Institute for Strategic Studies' zei in januari 2009 dat de militaire uitgaven van Latijns-Amerika en de Caraïben tussen 2003 en 2007 met 91 procent waren gestegen, tot een totaal van 47,2 miljard dollar. Dat blijft dus relatief beperkt aangezien het hele Latijnse continent minder spendeert dan Groot-Brittannië alleen. Maar de sterke opwaartse tendens kan geenszins ontkend worden: de regio koopt nieuwe en geüpgrade jachtvliegtuigen, verbetert de grenscontroleplatforms, koopt helikopters en zet in op anti-oproer ('counter-insurgency') en drugbestrijding. De huidige Braziliaanse senaatsvoorzitter Jose Sarney (aangesteld in februari 2009), die geregeld Venezuela bekritiseert, zei een tijd geleden dat "een sterk militair Venezuela de andere landen in Zuid-Amerika aanzet om elk hun eigen militair vermogen te verhogen en er zich dus jammer genoeg een wapenwedloop lijkt af te tekenen".

Heel wat analisten zijn het daar niet mee eens. Ze geven toe dat er wel enige concurrentie zit in de modernisering van de legers tussen Brazilië en Venezuela, en dat er een risico bestaat voor groeiende spanningen tussen Colombia en Venezuela. Maar de hoofdreden voor de wapenaankopen wordt gelegd bij de vervanging of upgrading van het militair materieel met het oog op het behoud van de bestaande capaciteit, of met het oog op de voornamelijk binnenlandse bedreigingen. Andere redenen die worden aangehaald zijn de relaties verbeteren met het productieland, de nationale wapenindustrie bevorderen, participatie in vredesmissies, of imago-opbouw in de regio of op internationaal vlak. Heel wat formele en informele vertrouwenwekkende maatregelen hebben de negatieve kant van deze wapenaankopen gecompenseerd, heet het nog. De oprichting van UNASUR (Unie van de Zuid-Amerikaanse Naties, april 2008), en van de Defensieraad binnen UNASUR (maart 2009), zijn daar wellicht de duidelijkste tekens van.

Chili

In Chili zorgden de stijgende koperprijzen op de internationale markten ervoor dat het defensiebudget ook de hoogte kon ingaan. Chili stond in de periode 1998-2002, 38ste op de wereldranglijst van wapen-importeurs. Voor 2003-2007 schoof het land op naar de 12de plaats en voor het jaar 2008 zelfs naar de 11de. Chili is de voornaamste importeur in Zuid-Amerika.

Gedurende deze periode kwam 82 procent van de grote conventionele wapens die Chili aankocht uit EU-lidstaten, 15 pro cent uit de VS en 3 procent uit Israël. Het ging onder meer om 10 nieuwe gevechtsvliegtuigen F16AM uit Amerika, 18 tweedehands F16's en 4 tweedehands fregatten uit Nederland, 3 tweedehands fregatten uit Groot-Brittannië, artillerie uit Zwitserland, tanks uit Duitsland, duikboten uit Frankrijk en Spanje, en raketten uit Israël.

Over het algemeen dekken de aankopen de vervanging van verouderd materieel, met uitzondering van de nieuwe F16s, de duikboten en tanks die Chili een duidelijke kwalitatieve voorsprong geven op haar buurlanden. Chili wordt wellicht het eerste Zuid-Amerikaans land dat 'NAVO-standaard' legeronderdelen zal hebben.

Boliva en Peru zijn er niet echt gerust in. Beide landen hebben oude grensgeschillen met Chili. Met een reeks vertrouwenwekkende maatregelen, zoals regelmatige vergaderingen onder de ministers van Defensie, probeert men de spanningen weg te nemen. De relaties met Bolivia zijn sterk verbeterd, en met Argentinië is er een gezamenlijk bataljon dat deelneemt aan VN-peacekeeping operaties. Argentinië, Peru en Bolivia hebben ook moderniseringsprogramma's aangekondigd, waarbij het voornamelijk gaat om de operationaliteit van het materieel op peil te houden, en niet over een wapenwedloop onder elkaar. Aldus de commentaar van SIPRI, het Internationaal Instituut voor Vredesonderzoek.

De militaire uitgaven van Latijns-Amerika en de Caraïben zijn tussen 2003 en 2007 met 91 procent gestegen, tot een totaal van 47,2 miljard dollar.

Venezuela

Venezuela's defensiebudget bedroeg in 2007, 2,57 miljard dollar, een verhoging van 78 procent tegenover 2003. In de vorige periode stond Venezuela nog op de 58ste plaats in de wereldranglijst van wapenimporteurs, om in de periode 2003-2007 naar de 24ste plaats te stijgen, en zelfs naar de 18de plaats in 2008.

92 procent van de importen komen uit Rusland, 3 procent uit China en 2 procent uit Israël. Uit Rusland komen er gevechts- en andere helikopters, gevechtsvliegtuigen, SAM-raketten, kalashnikovs. Patrouilleboten en korvetten komen uit Spanje, radars uit China.

Ook in Venezuela betreffen de wapenaankopen voor een groot deel vervanging van verouderd materieel. Daarnaast heeft

president Chavez, gedurende de Bush-periode, geregeld gewezen op het gevaar van een invasie vanwege de Verenigde Staten. Sedert augustus 2006 heeft de VS zich een embargo op wapenleveringen aan Venezuela opgelegd. In deze context werd een programma gelanceerd van 'reservistas' (vrijwillige reservetroepen). De kalashnikovs moeten dienen om die te bewapenen. De interventiedreiging vormt ook de verantwoording voor de aankoop van de jachtvliegtuigen en de SAM-raketten. De helikopters zullen worden ingezet voor controle van de grens (2000 km lang) met Colombia. Sommige waarnemers menen ook dat een deel van het materieel moet dienen om de goede relaties tussen de regering en het leger te bestendigen.
De regering van buurland Colombia reageerde in augustus 2007 met de aankondiging dat ze haar militaire uitgaven zou optrekken tot het hoogste niveau sedert 30 jaar. Officieel is deze zet niet tegen Venezuela gericht maar tegen de FARC, die zij als een narco-guerrilla bestempelt. De politieke relaties tussen Colombia en Venezuela slingeren heen en weer tussen vertrouwenwekkende maatregelen en uitspraken van absolute vijandschap.

Brazilië

Brazilië zakte van de 21ste plaats die ze in de vorige periode bekleedde in de rangschikking van grote wapenaankopers, naar de 32ste in de periode 2003-2007. Brazilië komt hiermee ver na de twee koplopers Chili en Venezuela voor de genoemde periode. Ruim 64 procent van de Braziliaanse wapenaankopen gebeurde in de EU, 17 procent in de VS, en 7 procent in Canada. Het gaat onder meer om tweedehands mirage-jets uit Frankrijk, transportvliegtuigen uit Spanje, Blackhawk helikopters uit de VS. Israël levert luchtdoelraketten voor de F-5E jachtvliegtuigen. De lokale vliegtuigproducent Embraer levert een kleine honderd trainingsvliegtuigen.
2008 en 2009 dreigen de dalende trend in defensie-uitgaven om te draaien. Er zijn namelijk plannen om een atoomduikboot te bouwen. Brazilië is van plan om 1 miljard reals (560 miljoen dollar) te investeren de komende 8 jaar om Franse en Duitse technologie te verwerven hiervoor. Ook werd het F-X gevechtsvliegtuigenprogramma goedgekeurd dat over 2,2 miljard dollar spreekt voor de aankoop van 36 stuks. Deze programma's zouden een gigantische invloed hebben op het budget voor militaire aankopen dat hierdoor zou stijgen van 3,64 miljard (2007) dollar naar 5,6 miljard dollar. De bedoeling van president Lula is om het globale defensiebudget in 2010 met 50 procent op te krikken. Ondanks de globale economische crisis zijn er in Brazilië nog niet direct tekenen dat die het geplande defensiebudget zou beïnvloeden. Waarnemers menen dat Brazilië een sterk militaire regionale speler wil zijn om zijn claim op een permanente zetel in de Veiligheidsraad kracht bij te zetten.
De verantwoording die de Braziliaanse regering zelf hieromtrent geeft, omvat verschillende punten. Eerst en vooral zouden de vorige budgetverminderingen het leger behoorlijk hebben gekortwiekt in zijn capaciteiten. Verder wil het land de nationale defensie-industrie versterken en de wapenexport aanmoedigen, voor een deel dus een soort militair keynesiaans beleid. Er werd een werkgroep opgericht om een Nationale Defensie Strategie uit te werken, die zeker moet focussen op de technologische achterstand op bepaalde domeinen. In november 2007 achtte de luchtmacht slechts 267 van haar 719 vliegtuigen luchtwaardig. Het huidig beleid spitst zich voornamelijk toe op de verbetering van de kustbewaking en de controle van afgelegen gebieden zoals de Amazone-regio.

Sommige waarnemers wijzen op mogelijke rivaliteit tussen Brazilië en Venezuela, en op een bepaalde achterdocht in Braziliaanse leidende kringen na de nationalisaties in Venezuela. Maar president Lula ontkent dit ten stelligste. Vandaar ook de Braziliaanse aandrang om UNASUR ook een defensiepoot te geven die de samenwerking in de regio moet verbeteren.

Unie

Het verdrag dat de Unie van Zuid-Amerikaanse Naties (UNASUR) oprichtte, werd officieel getekend op 23 mei 2008, tijdens de derde top van de staatshoofden die in de Braziliaanse hoofdstad werd gehouden. De leden zijn Argentinië, Brazilië, Bolivia, Colombia, Chili, Ecuador, Guyana, Suriname, Paraguay, Peru, Uruguay en Venezuela. Het hoofdkwartier van UNASUR wordt hoogstwaarschijnlijk in Quito, Ecuador gevestigd. Het Zuid-Amerikaanse parlement zal zetelen in Cochabamba in Bolivia en de Bank van het Zuiden komt in Caracas, Venezuela. De ministers van Defensie van de 12 landen van UNASUR kondigden op 10 maart 2009 officieel de creatie van de Defensieraad (Consejo de Defensa) aan. Het doel van de Consejo is de samenwerking bevorderen tussen de verschillende legers, het uitvoeren van 'peacekeeping'-operaties en transparantie brengen in de militaire uitgaven. UNASUR doet met de oprichting van de Consejo de Defensa een structurele poging om de integratie vorm te geven en de vele niveaus van onderling wantrouwen te overwinnen.

Paraguay, een land in verandering?

I Pelao Carvallo I

Vorig jaar april won de voormalige bisschop Fernando Lugo de presidentsverkiezingen in Paraguay. Dat was vooral te danken aan zijn belofte om de corruptie aan te pakken, en aan zijn aandacht voor het platteland en de inheemse bevolking. De sociale bewegingen in het land steunden volop zijn kandidatuur (red.)

Neokolonialisme en dictatuur

Paraguay heeft een geschiedenis van vallen en opstaan. Midden de 19de eeuw werd de isolationistische politiek van na de onafhankelijkheid (1811) vervangen door een economisch en sociaal beleid van ontwikkeling en industrialisering, waardoor het land uitgroeide tot een regionale macht. Het verlies in de 'grote oorlog' (1865-1870) tegen de alliantie van Argentinië, Uruguay en Brazilië, betekende de bijna totale vernietiging van de industrie, van de economie en van het transportsysteem, alsook een decimering van de mannelijke bevolking. De volgende regeringen zochten een heropbouw via een systeem dat feitelijk opnieuw een kolonisering betekende, maar dan door de overwinnaars van de 'grote oorlog' en de grootmacht achter hen: Engeland. Na de Chaco-oorlogi tegen Bolivia, waarin Paraguay territorium won, kwam er een nieuw heropbouwproces dat leidde tot de revolutie van 1947, met een militarisering en de installatie van de Colorado Partij die vanaf 1954 geleid werd door de dictator, generaal Alfredo Stroessner. Die werd pas in 1989 door een staatsgreep opzij geschoven. De Colorado Partij bleef nog 10 jaar verder regeren. Gedurende die periode werden voorzichtige democratische en institutionele hervormingen doorgevoerd. Er kwam een nieuwe grondwet (1992) en er werden meerpartijenverkiezingen ingevoerd (gewonnen door de Colorado-partij), maar de praktijken van cliëntelisme, corruptie en vriendjespolitiek van tijdens de dictatuur bleven voortbestaan. Na een poging tot staatsgreep van de harde lijn binnen het leger in 2000, brak de jarenlange alliantie tussen de Colorado Partij en de militairen stuk. De partij slaagde er toch in om aan de macht te blijven tot 2008. In april van dat jaar won een heterogeen bondgenootschap van politieke partijen en sociale bewegingen, de 'Alianza Patriótica por el Cambio' -met een belangrijke aanwezigheid van de liberale partij- de presidentsverkiezingen, met hun kandidaat Fernando Lugo. Hoewel het parlement onder de controle van de rechtse partijen bleef, was de 60 jarige greep van de Colorado-partij op de Paraguyaanse politiek doorbroken. De nieuwe progressieve president trad officieel aan op 15 augustus.

Op het vlak van de repressiepolitiek kan de jonge regering van president Lugo voorlopig nog geen drastische breuk maken met het verleden.

Verandering?

De politieke combinatie achter Lugo zag er nogal complex, maar vrij gebalanceerd uit en had de steun van het volk. Vrij kort na het aantreden van de regering begonnen de contradicties ervan echter naar boven te komen. De constructie van een episcopaal socialisme bleek toch niet zo gunstig voor de sociale bewegingen die Lugo mee aan de macht hadden geholpen. Na de eerste 100 dagen van zijn termijn, viel er gemiddeld meer dan 1 gewonde per dag als het gevolg van overheidsrepressie tegen activisten.

Er leefde (en leeft) nochtans heel wat hoop bij de bevolking dat er eindelijk verandering zou komen. Maar op het vlak van de repressiepolitiek kan de jonge regering voorlopig nog geen breuk maken met het verleden. Nog in dezelfde maand van Lugo's aantreden trad de politie met geweld op tegen een betoging van de families van de slachtoffers van een enorme grootwarenhuisbrand in Asuncion. Honderden mensen kwamen in 2004 om in die brand, onder meer omdat één van de eigenaars de opdracht gaf de deuren gesloten te houden om plunderen tegen te gaan, maar de eigenaars ontliepen een straf. Sociale bewegingen en boerenorganisaties die allemaal vechten tegen de sfeer van straffeloosheid die heerst in het Paraguay, steunen de acties van de slachtoffers en hun families. Ze willen dat de eigenaars van het shoppingcentrum verantwoordelijk gesteld en bestraft worden.

Een paar maanden later, op 4 november 2008, verwondde het repressieapparaat op een betoging tientallen militanten van de sociale bewegingen. De eisen van de sociale beweging waren toen (en zijn nog altijd) het ontslag van de procureur-generaal en van alle leden van het Hooggerechtshof omwille van hun nauwe banden met elitair rechts en omdat ze straffeloosheid garanderen voor mensenrechtenschenders en fraudeurs, zowel uit de tijd van de dictatuur als nu. De sociale bewegingen vechten ook voor een sociaal noodplan, een bilateraal verdrag met Venezuela, meer aandacht voor sociale

programma's, en ze eisen belastingen op de soya en het grootgrondbezit. Ook de absolute zeggenschap van Argentinië en Brazilië over het beheer van de hydro-elektrische centrales in Itaipú en Yacyretáii moet volgens hen worden stopgezet.
De betoging van 4 november was een initiatief van het 'Frente Social y Popular'. Dit Front onderstreept haar vreedzame bedoelingen en vertegenwoordigt meer dan 100 sociale organisaties. Velen onder hen steunen de regeringsalliantie actief en ze klagen de recente brutale repressie verrassend genoeg nauwelijks aan. Ook de linkse regeringspartijen -zoals Tekojoja en P-Mas- doen er het zwijgen toe, hoewel verschillende individuele militanten zich wel duidelijk uitspreken.

De nieuwe minister van Binnenlandse Zaken, Rafal Filizzola, beloofde na 4 november dat de repressie zou stoppen maar die belofte werd al gauw verbroken. Op de eerste mei van dit jaar werd een groep betogers, die manifesteerden tegen de plotse terugkeer naar Paraguay van 'de folteraar' Sabino A. Montanaro, met rubberen kogels en wapenstokken uiteengedreven. Montanaro de ex-minister van Binnenlandse Zaken ten tijde van de dictatuur, speelde een centrale rol in het repressiebeleid van het dictatoriaal regime en orkestreerde de ontvoering, marteling en moord van de politieke opponenten van Stroessner. De 86-jarige mensenrechtenschender kwam na een verblijf van 20 jaar in Honduras terug naar zijn land om medisch behandeld te worden. Meer dan 1000 manifestanten, vooral slachtoffers van de dictatuur en familieleden van destijds verdwenen of vermoorde mensen, begaven zich op 1 mei naar de privé-kliniek waar Montanaro behandeld werd. Ze eisten gerechtigheid en opheldering over de vermisten. De politie die wilde beletten dat een deel van de menigte het hospitaal zou binnendringen, ging echter zeer driest te werk. Excessief geweld en specifiek het feit dat de manifestanten beschoten werden met rubberen kogels (gericht op het lichaam) heeft voor grote verontwaardiging gezorgd bij vele activisten. In hun ogen bewijst dit dat de nieuwe regering de straffeloosheid van Montanaro wil beschermen. Lugo kwam de manifestanten ter plekke verzekeren dat gerechtigheid zou geschieden en dat zijn regering niet dezelfde fouten zou maken als de vorige. De advocaat van Montanaro stelde echter dat zijn cliënt niet teruggekeerd was om zijn excuses aan te bieden of om terecht te staan, maar omdat hij volgens de Paraguayaanse wet te oud is om nog in de gevangenis te kunnen belanden.

President Fernando Lugo

De repressie tegen de boerenbewegingen blijft ook gewoon doorgaan onder de nieuwe presidentiii. De argumenten om dit te verantwoorden worden gratis geleverd door de grote media, door de ondernemersfederatie en door de katholieke kerk. Landbouwers worden beschuldigd van marihuanateelt, men verwijst naar de recente toewijzingen van landbouwarealen aan boeren zonder grond om te bewijzen dat ze het nu goed hebben en men zegt dat het gemakkelijk is om bij de regering oplossingen te komen eisen. Een

heel verhaal om de (verderzetting van de oude) repressie goed te praten.
De president en de minister geven vrij spel aan de politie, het leger en de paramilitairen van de grootgrondbezitters die actief zijn in de veeteelt en de soja. Ze krijgen carte blanche om de georganiseerde boeren aan te pakken in de provincies en de sociale bewegingen in de steden. Begin 2009 viel het leger en de politie het departement San Pedro binnen met als uitleg een guerrilla-aanval tegen een militaire post te willen onderdrukken. Toen dit excuus niet hard gemaakt kon worden, doken beschuldigen op dat de boeren er marihuana zouden kweken.

Voor vele militanten staat het in ieder geval vast dat het politie-apparaat onder de progressieve minister Filizzola geen haar beter is dan in vroegere tijden.

Civiele maatschappij

Op dit ogenblik moeten we dus vaststellen dat er wel een nieuwe regering is, die duidelijk een andere retoriek hanteert, maar voorlopig geen nieuwe politieke ordening en sociale verandering bewerkstelligt. Het gevaar is groot dat de 'nieuwe wind' gaat liggen als de (georganiseerde) bevolking gewoon aanvaardt wat 'haar' regering allemaal uitspookt. Zeker als dit in functie blijkt te zijn van het zelfbehoud en niet in functie van het verkiezingsprogramma waarvoor het verkozen is.
Aan de sociale leiders van de civiele maatschappij werd de subtiele boodschap meegegeven dat indien ze onderhandelingsgezind zijn, indien ze willen meewerken op een strategische en planmatige manier, dat ze dan zelf kunnen opklimmen -misschien wel tot het niveau van minister of vice-minister, dat ze aan tafel mogen met de president of dat ze mogen meereizen op internationale tournees. Maar deze vooruitzichten houden zelf-controle in, meegaandheid en onderworpenheid, ver weg van de sociale strijd.
Op zich kon men dit wellicht verwachten: leiders van populistisch links in de entourage van de president hadden dit eigenlijk als strategie. Maar wat werkelijk zorgwekkend begint te worden, is dat de sociale bewegingen effectief meegaan in dit scenario en hun eisende houding vervangen door een flexibele attitude tegenover de instellingen, omwille van hun leiders. Het lijkt wel of ze hun analyserend vermogen en hun kracht om voorstellen te lanceren en doelstellingen te concretiseren, zijn kwijt gespeeld. Het ziet ernaar uit dat de komst van de nieuwe regering bij de sociale organisaties tot een soort verlamming zal leiden. Hun acties missen verbeelding, hun eisen zijn zeer gematigd. Om de progressieve regering te sparen, lijken ze zich voorlopig neer te leggen bij repressie, in plaats van aan te klagen wat fout loopt en volop te vechten voor hun rechten en eisen. Een beetje meer durf, een beetje meer onafhankelijkheid, een beetje meer autonomie en een eigen weg vanwege de sociale organisaties, zou de huidige situatie in Paraguay politiek veel interessanter maken. Een kleinere partijinvloed op de strijdagenda's zou niet alleen ten goede komen van de sociale bewegingen, maar ook van de ngo's die enorm verweven zijn met het proces van sociale opbouw. De opname van bepaalde ngo-leiders in de nieuwe administratie heeft ook de ngo's zelf veranderd.
Minder invloed van de ngo's en de partijen zou de nodige ruimte en zuurstof kunnen creëren om de sociale bewegingen te laten evolueren naar het vinden van een aanpak die beantwoordt aan de werkelijke verzuchtingen en eisen van het volk en die de levensomstandigheden verbetert.

Het ziet ernaar uit dat de komst van de nieuwe regering bij de sociale organisaties tot een soort verlamming leidt.

Besluit

De stap naar een 'nieuw' Paraguay is helemaal nog niet definitief gezet. De terugkeer van de oude politieke elite en het neoliberale kamp is niet uitgesloten. Daarom is het van essentieel belang dat we tot een uitwisseling kunnen komen van de werkelijke eigen ervaringen – en dat zijn er niet weinig – van de onafhankelijke basisgroepen, los van de verplichte autocensuur die wordt opgedrongen door een idee van consensus en angst voor dissidentie tegenover de nieuwe regering.

Pelao Carvallo is lid van de 'Grupo de Afinidad Antimilitarista de Asuncion' , een antimilitaristische organisatie in Paraguay

Artikel vertaald en bewerkt door G.S.

Het is een schande dat de Noord-Koreaanse leiders opnieuw naar het kernwapen grijpen terwijl algemeen wordt aangenomen dat het land te arm is om de bevolking elementaire ontplooiingskansen te bieden. Pyongyang bevestigde met de kernproefneming van 25 mei zijn lidmaatschap van de illegale club van kernwapenstaten. Andere leden zijn de vijf wereldleiders (USA, Rusland, Verenigd Koninkrijk, Frankrijk en China) plus de drie 'officieuze' kernwapenstaten India, Pakistan en Israël. Het non-proliferatieverdrag van 1968 is nochtans duidelijk: er mogen geen nieuwe kernwapenstaten bijkomen en de bestaande (de 5 permanente leden van de VN-Veiligheidsraad) engageren zich verdragsrechterlijk om hun kernwapenarsenaal volledig te ontmantelen. Het is een regelrechte kaakslag voor elke wereldburger dat hier zowat 40 jaar later nog niets van in huis gekomen is. President Obama kondigde nu wel aan dat hij naar totale wereldwijde kernontwapening streeft. Hoop doet leven. We verwachten van de Europese politieke leiders intussen dat ze concrete stappen zetten in dit aangekondigde ontwapeningsproces, te beginnen met het weghalen van alle kernwapens van het grondgebied van niet-kernwapenstaten: België, Nederland, Duitsland, Italië en Turkije. Verontwaardiging over Noord-Korea en dreigementen uit de hoek van de huidige wereldleiders en hun vrienden is een staaltje van hypocrisie. Wie met een sigaret in de mond een algemeen rookverbod afkondigt mist elke geloofwaardigheid. De reactie van de VN-Veiligheidsraad met sancties en controle van de in- en uitvoertransporten is ook niet de goede weg om tot oplossingen te komen. Het zeslandenoverleg moet onmiddellijk weer op gang worden getrokken, en daar moet een gepast antwoord gevonden worden op de rechtmatige veiligheidsbelangen van Noord-Korea.

(Georges Spriet)

Koreaanse tragedies

I John Feffer I

Op 25 mei 2009 kwam het Koreaans schiereiland in de schijnwerpers van het wereldnieuws. Noord-Korea hield zijn tweede kernproefneming en in Zuid-Korea pleegde de voormalige president Roh Moo-Hyun zelfmoord. Roh was voorstander van de 'sunshine'-politiek, een beleid dat gericht was op de normalisering van de relaties tussen Noord- en Zuid-Korea.

Achteraf bekeken waren beide 'schokken' perfect voorspelbaar. Noord-Korea was bijzonder boos over de VN-veroordeling die volgde op zijn raketlancering van de maand april. Pyongyang kondigde toen al aan dat het deze stap zou beantwoorden met nieuwe nucleaire ontwikkelingen. Heel wat wetenschappers meenden dat de eerste Noord-Koreaanse nucleaire proefneming een mislukking was. Noord-Korea wilde zich bewijzen. Wellicht zit er ook een binnenlands politieke bedoeling achter: de eigen bevolking tonen dat Noord-Korea misschien niet rijk is, maar wel sterk.
Deze proefneming bevat ook een drievoudige boodschap aan de Verenigde Staten, Zuid-Korea en Japan: sluit ons niet uit, spel ons niet de les en tracht niet de meester over ons te spelen. Tot nog toe was Noord-Korea inderdaad niet het centrum van Obama's aandacht. Een kernproefneming kan dan dienen om het land bovenaan het werklijstje van het Witte Huis te plaatsen. Aan Peking lijken de Noord-Koreanen te willen zeggen dat ze hun eigen belangen hebben en een eigen beleid willen voeren. De relaties tussen beide landen zijn trouwens niet zo nauw als vaak wordt aangenomen. De boodschap aan Zuid-Korea is dan weer bijzonder scherp. De vijandige retoriek vanwege Pyongyang lijkt op die van een afgewezen minnaar. De huidige conservatieve Zuid-Koreaanse regering van Lee Myung-bak, die vorig jaar werd verkozen, heeft nagelaten de inter-Koreaanse akkoorden die zijn voorgangers hadden gesloten na te leven. Wat ook het positieve moge zijn aan de plannen van Lee Myung-bak t.o.v. Pyongyang -de verhoging van de Noord-Koreaanse inkomsten per capita is zeker een lovenswaardige doelstelling- ze kwamen niet tegemoet aan de verwachtingen van de Noord-Koreaanse regering. De successen van de inter-Koreaanse samenwerking bleven uit. Verbetering in de relaties zit er voorlopig niet aan te komen. Zuid-Korea kondigde zijn betrokkenheid aan in het 'Proliferation Security Initiative' (PSI), een instelling uit het Bush-tijdperk om de verspreiding tegen te gaan van massavernietigingswapens en onderdelen ervan. Noord-Korea annuleerde het wapenstilstandsakkoord dat een einde maakte aan de gevechten van de Koreaanse oorlog, maar technisch gezien niet aan de oorlog zelf. Hoewel de beide Korea's -en ook het Pentagon– inzien dat een aanval zelfmoord zou betekenen, kan een oorlog om de meest irrationele reden uitbarsten. Ingaan op Pyongyangs agressieve retoriek en provocaties, vergroten alleen maar de mogelijkheid tot een niet gewilde escalatie.
Dit brengt ons opnieuw bij Roh Moo-Hyun. De vroegere Zuid-Koreaanse leider gaf zichzelf het aureool een eerlijk politicus te zijn. De onthulling dat zijn familie steekpenningen had aangenomen zorgde voor zijn wanhoopsdaad. Het toevallige samenvallen van zijn dood met de virtuele ineenstorting van de inter-Koreaanse relaties, maken deze zelfmoord tot een soort grafrede voor de Zuid-Koreaanse engagementen ten opzichte van haar Noordelijke buur. Het is echter nog niet te laat om weg te stappen van de rand van de kloof. Gelijkaardige crisissen deden zich in het verleden ook al voor, en ze konden allemaal via onderhandelingen opgelost worden. Dat moet nu ook kunnen. De Obama-regering moet een hoge gezant sturen om de bal aan het rollen te krijgen. Dat zou de beste manier zijn om de erfenis van Roh Moo-Hyun te honoreren, en de hereniging van het schiereiland weer op de sporen te zetten.

John Feffer is de co-directeur van het 'Foreign Policy In Focus'-project aan het 'Institute for Policy Studies'.

Bedreigt Noord-Korea werkelijk de vrede?

I Alan Maas I

De kernproefneming van 25 mei 2009 was Pyongyang's tweede nucleaire test. Deze bom was veel krachtiger dan de eerste: tussen de 10 en 20 kiloton, zowat dezelfde vernietigingskracht als elk van de Amerikaanse bommen van augustus 1945 op Hiroshima en Nagasaki.

Dezelfde dag van de kernproefneming kondigde het Noord-Koreaanse leger aan dat ze drie testlanceringen had uitgevoerd van korte-afstandsraketten. Ook werd de nucleaire reactor heropgestart die ontmanteld zou moeten worden volgens het akkoord over 'hulp-voor-ontwapening' van twee jaar geleden. Op hun beurt zetten de VS en Zuid-Korea hun legers onder verhoogd alarm en eisen de VS sancties van de VN-Veiligheidsraad. Amerikaans minister van Buitenlandse Zaken, Hillary Clinton, waarschuwde dat Noord-Korea de gevolgen zou moeten dragen voor zijn provocatieve en oorlogszuchtige acties.
De gedachte dat Noord-Korea een militaire bedreiging voor de Verenigde Staten zou vormen is nochtans behoorlijk absurd. Het land is hopeloos arm en heeft een inkomen per capita van minder dan twee dollar per dag. De technologische ontwikkelingen zijn nog jaren verwijderd van een betrouwbare lange-afstandsraket die het Amerikaanse continent zou kunnen bereiken, laat staan dat ze deze raketten ook nog van kernkoppen zouden kunnen voorzien. Voor het Koreaanse schiereiland zelf liggen de zaken anders. Noord-Korea heeft naar schatting zo'n 750 raketten en 13.000 stuks artillerie op het zuiden gericht staan, maar de gecombineerde vernietigingskracht van de VS en Zuid-Korea is wel een heel stuk groter. Een oorlog zou in enkele dagen in ieder geval de dood kunnen betekenen voor een miljoen burgers.

De militaristische retoriek van het Noord-Koreaanse regime maakt het de media gemakkelijk om de leiders daar als gekke fanatici af te schilderen. Maar eigenlijk hebben de Noord-Koreaanse functionarissen een punt als ze stellen dat hun pogingen om een kernwapenarsenaal uit te bouwen, hebben bijgedragen tot het afschrikken van de VS om aan te vallen. De vorige Amerikaanse president G. W. Bush had aangegeven dat Noord-Korea aan de beurt zou komen eenmaal Afghanistan veroverd was. Noord-Koreaanse leiders maakten in 2003 de volgende analyse: "De les uit de Irak-oorlog is dat de veiligheid van de natie alleen maar gegarandeerd kan worden wanneer het land over een concrete afschrikkingsmacht beschikt".

> De VS hadden tot 1991 bijna 1000 nucleaire wapens in Zuid-Korea. In de Stille Zuidzee patrouilleren wel 8 nucleair aangedreven Ohio-onderzeeërs. Op de Trident II D5 lange-afstandsraketten waarmee deze duikboten zijn uitgerust, zijn honderden kernkoppen gemonteerd. Sommige van deze raketten kunnen op Noord-Korea gericht zijn. De Noord-Koreaanse obsessie met de Amerikaanse nucleaire bedreiging kan gezien worden als een bevestiging dat de nucleaire afschrikking functioneert, en hopelijk Pyongyang ervan weerhoudt een aanval te lanceren. Anderzijds bewijst het ook dat de vroegere en huidige nucleaire ontplooiingspolitiek van de VS in de Stille Zuidzee, de Noord-Koreaanse nucleaire retoriek en misschien ook hun nucleaire ambities voedt.
> (Hans M. Kristensen – www.fas.org)

Vergeten we ook niet dat achter het conflict tussen de VS en Noord-Korea er een eeuw ligt van koloniale bezetting en imperialistische overheersing. Toen Japan Rusland versloeg in de oorlog van 1905 maakte het van Korea een kolonie. Het werd meedogenloos uitgebuit met behulp van VS investeerders. Na de nederlaag van Japan in de Tweede Wereldoorlog werd het eiland 'tijdelijk' opgesplitst. Communistische krachten uit het noorden lanceerden in 1950, met de zegen van Moskou, een offensief met de bedoeling het land te herenigen. Het Amerikaanse antwoord leidde tot een massaslachting. Gedekt door de Verenigde Naties werd elke stad in het noorden aangevallen met napalmbommen en tot ruïnes herleid. Vier jaar oorlog eindigde op een patstelling, met drie miljoen doden en de bevestiging van de vorige opdeling. Na de oorlog werd Zuid-Korea met de steun van de Verenigde Staten door militairen geleid. Na meer dan dertig jaar dictatuur stortte het regime in elkaar onder de enorme druk van een democratische beweging die werd voortgestuwd door de strijd van de arbeidersorganisaties. Noord-Korea ontwikkelde een repressief stalinistisch systeem met een zware personencultus, eerst rond Kim Il-sung en nu rond zijn zoon en huidig leider Kim Jong-il. Het is sterk gemilitariseerd maar leeft inderdaad al meer dan vijftig jaar onder de militaire dreiging van de VS en Zuid-Korea. Vanaf eind de jaren 1950 waren er Amerikaanse kernwapens gestationeerd in Zuid-Korea, in overtreding met het wapenstilstandsakkoord van 1953. In 1991 werden ze teruggetrokken, maar er is nog altijd een nucleaire dreiging (zie kader). De VS-dreiging concretiseert zich verder via belangrijke militaire contingenten in zowel Zuid-Korea als Japan.

Niemand kan de proliferatie van kernwapens goedkeuren. Maar als we naar de wapenwedloop en oorlogsdreiging in Oost-Azië kijken moeten we durven onderkennen dat de VS-regering hierbij een centrale rol op zich neemt. Echte ontwapening moet beginnen bij de terugtrekking van de Amerikaanse militaire aanwezigheid die een voortdurende bedreiging vormt voor Noord-Korea.

Socialist Worker, 30 mei 2009.

Van ontwikkelingshulp naar mondiale openbare financies

I Georges Spriet I

Bij Pluto Press verscheen een boek over 'Tax Justice' samengesteld door o.m. Francine Mestrum. Hierin wordt een interessant concept ontwikkeld dat volgens de auteurs ontwikkelingshulp zou kunnen vervangen: mondiale openbare financies. Een kennismaking.

Reeds geruime tijd wordt er voornamelijk gesproken over het verminderen van armoede, en wordt er niet meer stil gestaan bij ongelijkheid. Er zijn geen overtuigende argumenten om uit te leggen waarom armoede belangrijker zou zijn dan ongelijkheid. Is de strijd tegen ongelijkheid misschien meer bedreigend dan de strijd tegen armoede?
Armoede wordt in alle grote rapporten in absolute en niet in relatieve termen gesteld: de kloof tussen arm en rijk wordt weggemoffeld. Zowel de nieuwe strategie van het Internationaal Muntfonds (IMF), de Wereldbank, de 'Poverty Reduction Strategy Papers' (Strategisch plan voor armoedevermindering) als de Millenniumdoelstellingen van de VN[1], passen perfect in de liberale agenda. Over herverdeling wordt haast niet meer gesproken. Het individu staat centraal, de rol van de overheid als economische en ontwikkelingsactor wordt geschrapt. Staten moeten enerzijds alleen nog zorgen voor de juiste omgeving voor gelijke kansen, en anderzijds de extreme armoede aanpakken.

Waarom?

Omdat de dominante neoliberale ideologie stelt dat een dynamische economie ongelijkheid nodig heeft, en voor de allerarmsten opkomen is dan kennelijk meer waard dan het verkleinen van de kloof tussen arm en rijk. Een tweede reden is dat de grotere aandacht voor de allerarmsten ook wel in de “doe”-filosofie van vele NGO's past. Er moet iets gebeuren: ondanks een behoorlijke economische groei tussen 1960 en 1980 is er weinig vooruitgang geboekt voor de armen, hoewel alle sociale indicatoren betekenisvol verbeterden in die periode. Een derde reden vinden we in de globalisering en de wereldwijde protesten ertegen. De andersglobalisten zien groeiende armoede als hét bewijs van de negatieve impact van de huidige globalisering. Enige relativering is hier op zijn plaats. Eigenlijk bestaan er geen echt betrouwbare cijfers

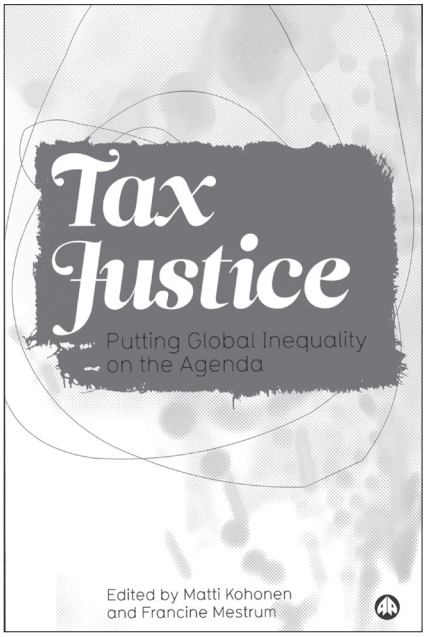

over armoedegroei. De gevolgen van de neoliberale globalisering spelen meer voor de arbeiders en ambtenaren dan voor de extreem-armen. Met andere woorden globalisering produceert relatieve armoede, maar het beïnvloedt de situatie van de allerarmsten niet echt.
Bestrijden van ongelijkheid of bestrijden van armoede : het betreft twee verschillende agenda's. De eerste gaat over ontwikkeling die de economische groei en sociale vooruitgang moet stimuleren: een collectief project voor de modernisering en emancipatie van landen en samenlevingen. De armoede-agenda van haar kant wil de extreem-armen en vooral vrouwen toegang bieden tot onderwijs en gezondheidszorg, om hun productieve capaciteiten te ontwikkelen. Economische ontwikkeling is dan het terrein van de 'markt', en vrije handel zal tot economische groei leiden. (On)gelijkheid en (her)verdeling verdwijnen naar de achtergrond.

Pleidooi

Nochtans zijn er redenen genoeg om ongelijkheid opnieuw naar voor te schuiven. Er is de morele kant van de zaak: directeurs die enorme wedden ontvangen tegenover mensen die met minder dan 1 dollar per dag moeten rond komen. Ongelijkheid is een belangrijke factor bij migratie: het zijn niet de allerarmsten die hun land verlaten, maar mensen met bepaalde capaciteiten die in het rijke 'Noorden' eventueel kunnen gebruikt worden. Grote ongelijkheid maakt grenzen en controles opnieuw belangrijk, een negatie van globalisering en wereldwijde democratisering. Daarnaast is er de factor politieke instabiliteit. Armoede op zich is geen fundamentele oorzaak van conflict: de allerarmsten gebruiken al hun tijd en energie om te overleven. Het is vooral een verarmde middenklasse die geen uitweg meer ziet die naar opstand zou kunnen neigen. Ongelijkheid is dus eerder dan absolute armoede de oorzaak van conflict. De groeiende ongelijkheid ondermijnt ook het politieke burgerschap van personen. Armen zijn makkelijker electoraal te 'kopen', economische ongelijkheid houdt ongelijke machtsverhouding in. Ook op het niveau van landen is dat zo. Het VN-Charter spreekt over de gelijkheid onder de lidstaten, maar de geopolitieke realiteit duwt de lidstaten in de andere richting.

Verder moeten we ook spreken over de financiële en ecologische schuld. Tussen 1998 en 2003 beliepen de netto transfers van de arme naar de rijke landen tussen de 51 en de 132 miljard dollar per jaar. De wijze waarop de 'ontwikkelde' wereld omgaat met het verkwisten van natuurlijke hulpbronnen, hun verantwoordelijkheid qua achteruitgang van de biodiversiteit, hun productie van chemisch, toxisch en nucleair afval, vormen een enorme ecologische schuld tegenover het armere deel van de wereld. En dan is er ook nog de historische schuld ten gevolge van het kolonialisme.

Hoe?

Als ongelijkheid moet worden ingedijkt, hoe kunnen we dat dan aanpakken? Men zou kunnen stellen dat er moet gewerkt worden om het inkomen van de armen op te trekken tot het niveau van de middenklasse. Dit is helaas ecologisch niet mogelijk. De ecologische impact van de mens is nu al zo'n 20% hoger dan de regeneratiecapaciteit van de planeet. De ecologische voetafdruk van de Verenigde Staten is tien maal die van India. Een massale inkomensstijging en de daarbij horende consumptie (westerse stijl) is de doodsteek voor duurzaamheid, wat wellicht een beetje getemperd zou kunnen worden door nieuwe technologie. Anderzijds kan men de ongelijkheid ook aanpakken door het inkomen van de rijken te beperken. Traditioneel zijn er verschillende methodes om dergelijke herverdeling van de inkomens te realiseren: liefdadigheid, inkomstenbelasting, vermogensbelasting en sociale zekerheid. De rijken zelf verkiezen duidelijk de liefdadigheid. Een belasting op rijkdom (vermogensbelasting) is wel het laatste dat ze willen. Een progressieve inkomstenbelasting is veruit de beste herverdelingstechniek, maar de pleidooien voor flat-tax en indirecte belastingen -waarbij de lagere-inkomensgroep relatief meer betaald- zijn nu legio. Bovendien spelen belastingen, taksen en sociale zekerheid alleen binnen de landsgrenzen en niet tussen rijke en arme landen. Ontwikkelingshulp zou een internationale herverdelingsrol kunnen spelen, maar de omvang ervan is te beperkt om een ernstige impact te hebben. Bovendien verlaat een groot gedeelte van de hulp nooit het donorland: overheadkosten, personeel, en (verplichte) aankopen in het Noorden. Een soort van Mondiale Openbare Financies zou het huidige systeem van ontwikkelingshulp kunnen vervangen.

Rechtvaardigheid

Zelfs als alle extreme armoede zou zijn opgelost -ver boven de millennium doelstellingen- dan is de wereld er niet rechtvaardiger op geworden als tegelijkertijd de ongelijkheid blijft groeien. Mensen komen in verzet niet omdat ze arm zijn, maar omdat ze opkomen tegen onrechtvaardigheid, omdat ze in hun waardigheid zijn geraakt, omdat ze gemarginaliseerd worden en zich uitgesloten voelen van de morele gemeenschap van de mensheid. Herverdeling moet opnieuw op de politieke agenda komen. Een concept van Mondiale Openbare Financies kan alleen maar op economische- en politieke gronden. Ongelijkheid kan worden aangepakt door herverdelende rechtvaardigheid, mondiale taksen en globale sociale bescherming. Dat is veel meer dan armoedebestrijding.

Armoede is immers geen individueel probleem, maar een probleem van de gehele samenleving.

Van hulp naar openbare financies

Rechtvaardige verdeling kan maar via openbare financies, en globale distributie kan maar via mondiale openbare financies. Deze herverdeling kan de ontwikkelingshulp vervangen, die vandaag als een arbitrair middel duidelijk tekort schiet. De huidige tendens in de ontwikkelingssamenwerking naar budgetsteun is een stap in de goede richting, maar toch nog altijd teveel verbonden aan harde conditionaliteit. Met een efficiënt monitoring systeem voor wapenhandel en kapitaalvlucht, met meer transparantie op de kapitaalbewegingen, en een bewustzijn over de noodzakelijke duurzaamheid van het wereldsysteem en de menselijke interdependentie, moeten deze mondiale openbare financies een realiteit kunnen worden.
Het concept van Mondiale Openbare Financies kan wellicht het ontwikkelingsdebat heroriënteren. In het verleden werd te dikwijls vergeten dat ontwikkeling een belangrijke kapitaalsinput veronderstelt. Als de hulp multilateraler wordt kan ze een mondiaal systeem van inkomensherverdeling en solidariteit worden. Net zoals armoede kan men ongelijkheid niet exclusief benaderen vanuit het standpunt van de arme. Het gaat om een sociale en maatschappelijke problematiek. Armoede en ongelijkheid, zowel op individueel niveau als op niveau van de landen, kunnen niet worden losgekoppeld van rijkdom. Ze maken beide deel uit van een en hetzelfde systeem dat tegelijkertijd rijkdom en armoede produceert.

Boekgegevens:
Kohonen Matti & Mestrum Francine, 'Tax Justice, putting global inequality on the agenda', Pluto Press, Londen, 2009, 239 p. (met bijdragen van onder meer Lou Keune en Dries Lesage)

---

1 De 8 millennium-doelstellingen afgesproken in de VN in 2000 die tegen 2015 bereikt zouden moeten zijn:

a) Het aantal mensen dat in extreme armoede leeft, moet met de helft gedaald zijn ten opzichte van 1990. Dit geldt ook voor het aantal mensen dat honger lijdt.
b) Alle kinderen op de wereld moeten basisonderwijs volgen.
c) Meisjes moeten dezelfde kansen als jongens krijgen, in het basis- en middelbaar onderwijs al in 2005, in 2015 op alle onderwijsniveaus.
d) Het sterftecijfer van kinderen onder de vijf jaar moet met twee derde verminderd zijn ten opzichte van 1990.
e) De moedersterfte moet met driekwart gedaald zijn ten opzichte van 1990.
f) De verspreiding van HIV/Aids, malaria en andere ziektes moet afgestopt zijn. Te beginnen met de terugdringing van deze ziektes.
g) Er moet overal een milieubeleid gevoerd worden, gericht op duurzame ontwikkeling en het onomkeerbare verlies van natuurlijke hulpbronnen moet gestopt zijn. Het aantal mensen zonder toegang tot veilig drinkwater moet met de helft verminderen en de levensomstandigheden van ten minste honderd miljoen mensen in sloppenwijken aanzienlijk verbeterd.
h) Wereldwijd moeten landen en instellingen samenwerken aan ontwikkeling. Er moeten afspraken zijn over goed bestuur, landen moeten eerlijke handel met elkaar voeren en er moet een eerlijk financieel systeem op poten gezet worden. Het schuldenprobleem van ontwikkelingslanden moet opgelost zijn en de ontwikkelingslanden moeten over nieuwe technologieën beschikken.

06-08-2009

Hiroshima-Nagasaki herdenking, Gent

Herdenking van het kernbombardement op de Japanse steden Nagasaki en Hiroshima in de Gentse binnenstad.
Ter waterlating van vredeslampionnetjes ter nagedachtenis van de vele tienduizenden slachtoffers + lancering van de petitie van het internationaal vakverbond voor een kernwapenvrije wereld (petitie vanaf juli op http://www.ituc-csi.org)
Locatie: Korenlei, vanaf 21u. – Gevraagd: helpende handen.
Contact: pieter@vrede.be (092334688)

05-09-2009

Vredesbarbecue

Vredesbarbecue en -café vanaf 17u30 bij Vrede vzw.
locatie: Filips Van Arteveldestraat 35, Gent

25-09-2009 tot 04-10-09

Vredesweek 2009

Thema dit jaar is de klimaatsproblematiek en de link met conflicten.
www.vredesweek.be

26-09-2009

Vredesweek 2009: nationale lancering in Gent

Low-impact man, ontmoet de Post-Kyoto duif en de Gentse burgemeester aan de oever van de Lieve in Gent tussen 10 en 12u. We zetten de Stad Gent in de bloemetjes omdat de stad actief bezig is rond vrede (lid van Mayors for Peace - Vredesbos) en klimaat. We doen dat door de Burgemeester te slaan tot erelid van de orde der klimaat -en vredesridders.
We zoeken nog vrijwilligers met bootjes, paarden en fietsen die onze eregasten willen begeleiden naar de Lievekaai!
Meer info: pieter@vrede.be; 09/2334688; www.vredesweek.be

01-10-2009

Vredesweek 2009: voordracht over klimaat en vrede

Locatie: Vredeshuis, Sint-Margrietstraat 9, Gent.
Aanvang: 19u. – Gratis toegang.

02-10-2009

Tentoonstelling op vzw De BOOT

De tentoonstelling '60 jaar Vrede' trekt voor twee maanden (oktober-november) naar de Westhoek. 60 jaar vredesaffiches en hedendaagse cartoons over oorlog en conflict, dekolonisering, wapenproblematiek en de anti-kernwapenstrijd tentoongesteld in het omgebouwde binnenschip 'Isera'.
Locatie: Driegrachtenbrug in Merkem (Houthulst).
Gratis toegang.

16-10-2009

QUIZ naar aanleiding van 60 jaar Vrede vzw

Schrijf je nu in met een team van drie tot vijf personen en test je kennis van de voorbije 60 jaar internationale politiek. Geef je team een naam en reserveer alvast. Het aantal plaatsen is immers beperkt. Inschrijvingen: pieter@vrede.be
Locatie: Vredeshuis, St-Margrietstraat 9, Gent.

"Retro" kruiswoordraadsel nummer 45.
Gebaseerd op de inhoud van nummer 397 (mei – juni)

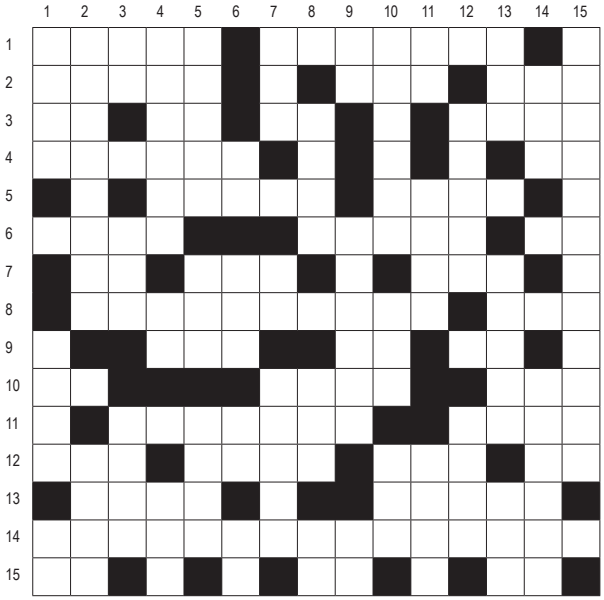

Horizontaal

1) Het gedicht van Jozef Vandromme (seizoengebonden) - Zangwijze; 2) Ontvangen - Gehoororgaan - Lofzang; 3) Landbouwwerktuig - Nieuw Kwartier (afkorting) - Tegenover (afkorting) - Zijrivier van de Donau; 4) Op en neer gaan - Nieuw Kwartier (afkorting); 5) Zijrivier van de Donau - Gezichtsorganen; 6) Zuivelproduct - Voor het gerecht roepen - Lidwoord; 7) Nummer (afkorting) - Gesloten - Golfspelterm; 8) Camping/vakantiewoningen in Middelkerke Lombardzijde - Bloeimaand; 9) Frisse groente - Ezelgeluid - Voorzetsel; 10) Reeds - Belasting - In hoge mate; 11) Afrikaans land van de immer brandende gasfakkels - Franse kaassoort; 12) Vrouwelijk schaap - Tijdperken - Roem - Tenname (afkorting); 13) Talrijke - Meerstemmige koorcompositie; 14) Een machtig wereldland (2 woorden); 15) Ingenieur (afgekorte titelbenaming) - Rund - Tin (scheikundig symbool).

Vertikaal

1) Gezongen gedicht - Vierde in Straatsburg haar 60ste verjaardag - Zes (Romeins cijfer); 2) Europees land - Op enige afstand van; 3) Nomen Nescio (afkorting) - Vlaktemaat - Boonvormig orgaan; 4) Sporttak (populair gemaakt door twee Belgische "meisjes") -Lectori salutem (afkorting) - Cursus (lering); 5) Gewricht (ook niet dubbel) - Belasting voor de doorvoer - Ontkenning; 6)Namelijk (afkorting) - Grootmoeder - Daar - Voorzetsel; 7)In gezelschap van - Lage tij - Langzaam in zijn bewegingen of handelingen; 8) Plaats (met de bijgedachte van een minder nauwkeurig begrensde ruimte) - Verhoogde muzieknoot - Muzieknoot; 9) Lager Onderwijs (afkorting) - Een werelddeel dat om aandacht vraagt - Loofboom; 10) Een boek van Rudy Vranckx ("Stemmen uit de ...") - Marterachtig zoogdier (ook kledingstuk) - Duitse stad; 11) Dokter (afkorting) - Vlaamse rivier - Grote ruwe steenmassa; 12) Vredesgodin (mythologie) - Griekse letter; 13) Godin van de dageraad (mythologie) - Hengselvat - Wandversiering; 14) Op dat tijdstip - Delen van een wielerronde; 15) Hadden plaats op 7 juni (politiek gegeven).

Steun onze vrede – rek. nr. 523-0803211-29

Opgelet dit is een nieuw rekeningnummer.
We hebben nu een rekening bij de bank voor ethisch bankieren TRIODOS.

Hartelijk dank voor de financiële riem onder het hart.
De financiële steun die veel lezers ons geven is van bijzonder belang voor onze beweging. Ze stelt ons in staat om onze activiteiten beter te organiseren, en verhoogt dus de kansen op sensibilisering bij grote en kleine sociale organisaties of beïnvloeding van parlementairen en beleidsmensen. Misschien wil je ook wel een domiciliëring invullen voor een kleine maandelijkse storting,
Tel 09 2334688 of pieter@vrede.be

Wegens uitzonderlijke omstandigheden wordt het steunfonds van april en mei gepubliceerd in het volgende nummer van Vrede

De Lingerie
van de Kerkstraat DE MUNCK
LOKEREN
LINGERIE CORSETTERIE BADMODE
KERKSTRAAT 47 ▪ 9160 LOKEREN ▪ 09/348 58 23

Wat gevoelig ligt,
wordt goed opgevangen.
[Linde Vanneste]